

Bieguny wzrostu w województwie opolskim w latach 2010–2018

Growth poles in opolskie voivodship in 2010–2018

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Opolu, Opolski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Opole, Opolski Centre for Regional Surveys

pod kierunkiem
supervised by

Janiny Kuźmickiej

Zespół autorski

Editorial team

dr Danuta Michoń, dr Edyta Szafranek

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Jolanta Bardoń

ISBN 978-83-895556-4-9

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

<http://opole.stat.gov.pl>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

Polityka rozwoju regionalnego, zgodnie z przyjętymi dokumentami strategicznymi, opiera się na podejściu terytorialnym, mającym na celu przestrzenne ukierunkowanie interwencji. Podejście to umożliwia właściwe wykorzystanie endogenicznego potencjału i zwiększenie efektywności realizowanych celów rozwoju. Przyjęte w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r. podejście terytorialne uwzględnia dwa wymiary: bieguny wzrostu i obszary problemowe.

Powodzenie w realizacji przyjętych polityk rozwoju w dużym stopniu jest uzależnione od dostępności danych związanych z zachodzącymi przemianami społecznymi i gospodarczymi określonych jednostek. Mając na uwadze te potrzeby informacyjne, Urząd Statystyczny w Opolu podjął działania, które ułatwią monitorowanie polityki rozwoju w kontekście identyfikacji procesu rozwoju biegunów wzrostu, przygotowując publikację pt. „Bieguny wzrostu w województwie opolskim w latach 2010–2018”.

Opracowanie prezentuje wyniki analizy statystycznej dotyczącej miast stanowiących bieguny wzrostu na tle pozostałych miast powiatowych oraz województwa. W pierwszej części publikacji zdiagnozowano determinanty kształtujące potencjał rozwoju miast powiatowych w województwie opolskim. Diagnozę oparto na informacjach z zakresu uwarunkowań demograficznych i dostępności usług społecznych, potencjału gospodarczego, środowiska naturalnego oraz powiązań funkcjonalnych – dojazdów do pracy. Druga część przedstawia wyniki analizy porównawczej poziomu rozwoju miast powiatowych w województwie opolskim, którą przeprowadzono w programie R z wykorzystaniem odpowiednich pakietów. Opis analityczny został wzbogacony elementami tabelarycznymi i graficznymi, obrazującymi przestrzenne zróżnicowanie wybranych zjawisk i wskaźników. Prezentacja danych w retrospekcji lat 2010–2018 umożliwiła obserwację tendencji i kierunków zmian w zakresie cech opisujących poszczególne komponenty potencjału rozwoju wybranych miast.

Przekazując Państwu niniejszą publikację wyrażam nadzieję, że zawarte w niej informacje będą cennym źródłem wiedzy dla szerokiego grona odbiorców zainteresowanych problematyką rozwoju biegunów wzrostu, która bezpośrednio wpisuje się w zakres podejmowania decyzji strategicznych i kreowania kierunków rozwoju terytorialnego.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Opolu

Janina Kuźmicka

Opole, grudzień 2019 r.

Preface

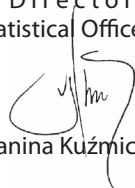
The regional development policy, in accordance with the adopted strategy papers, is based on a territorial approach aimed at the spatial orientation of interventions. This approach enables the proper use of endogenous potential and an increase in the effectiveness of implemented development goals. The territorial approach adopted in the Opolskie Voivodship's Development Strategy up to 2020 takes into consideration two dimensions: growth poles and problem areas.

The success in the implementation of adopted development policies relies heavily on the availability of data related to the ongoing social and economic transformations of specific units. Considering these information needs, the Statistical Office in Opole has taken actions that will facilitate the monitoring of development policy in the context of identifying the development process of growth poles, preparing a publication entitled "Growth poles in Opolskie Voivodship in the years 2010–2018".

The study presents the results of the statistical analysis regarding towns constituting growth poles as compared to other powiat towns as well as the voivodship. In the first part of the publication, determinants shaping the development potential of powiat towns in Opolskie voivodship were evaluated. The assessment was based on the information on demographic factors and on accessibility of social services, economic potential, natural environment and functional connections – commuting. The second part presents the results of a comparative analysis of the development level of powiat towns in Opolskie voivodship, which was carried out in the R programme using appropriate packages. The analytical description has been enriched with tabular and graphic elements illustrating the spatial diversity of the selected phenomena and indicators. The presentation of data in the 2010–2018 period allowed the observation of trends and directions of changes in terms of features describing individual components of the development potential of selected towns.

Presenting this publication, I hope that the information contained in it will be a valuable source of knowledge for a wide audience interested in the issues of development of growth poles that are directly relevant to the adoption of strategic decisions and the creation of directions of territorial development.

Director
Of the Statistical Office in Opole

Janina Kuźmicka

Spis treści

Contents

	Strona Page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych	10
Symbols	
Skróty	10
Abbreviations	
Wprowadzenie	11
Introduction	12
Synteza	13
Executive summary	15
Rozdział 1. Diagnoza determinant kształtujących potencjał rozwoju miast powiatowych w województwie opolskim	17
Chapter 1. Assessment of determinants shaping the development potential of powiat towns in Opolskie voivodship	
1.1. Uwarunkowania demograficzne i dostępność usług społecznych	17
Demographic factors and availability of social services	
1.2. Potencjał gospodarczy	33
Economic potential	
1.3. Środowisko naturalne	48
Natural environment	
1.4. Powiązania funkcjonalne – dojazdy do pracy	62
Functional connections – commuting to work	
Rozdział 2. Wielowymiarowa analiza porównawcza poziomu rozwoju miast powiatowych w województwie opolskim	69
Chapter 2. Multidimensional comparative analysis of the level of development of powiat towns in Opolskie voivodship	
2.1. Metodologia badania	69
Methodology of survey	
2.2. Identyfikacja miast powiatowych najlepiej i najslabiej rozwiniętych	71
Identification of the best and the least developed powiat towns	
2.3. Analiza wpływu potencjału miast powiatowych na rozwój powiatów	76
Analysis of the impact of the potential of powiat towns on powiat development	
Uwagi ogólne	82
General notes	83

Spis tablic

List of tables

Tablica Table	Strona Page
1. Ludność	17
Population	
2. Przyrost naturalny	19
Natural increase	
3. Saldo migracji ogółem na pobyt stały	21
Total net migration for permanent residence	
4. Zasoby mieszkaniowe	27
Dwelling stocks	
5. Przychodnie	29
Out-patients departments	
6. Placówki stacjonarnej pomocy społecznej (łącznie z filiami)	30
Stationary social welfare facilities (including branches)	
7. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	33
Entities of the national economy in the REGON register	
8. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane w rejestrze REGON	35
Entities of the national economy newly registered in the REGON register	
9. Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące)	39
Sold production of industry (current prices)	
10. Pracujący	41
Employed persons	
11. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych	47
Consumption of electricity in households	
12. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności	51
Water consumption for needs of the national economy and population	
13. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi	54
Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground	
14. Odpady wytworzone (z wyłączeniem odpadów komunalnych)	57
Waste generated (excluding municipal waste)	
15. Pomniki przyrody	61
Monuments of nature	
16. Gminy województwa opolskiego z największą liczbą przyjeżdżających do pracy w 2016 r.	62
Gminas of Opolskie voivodship with the largest number of incoming commuters in 2016	
17. Gminy województwa opolskiego z największą liczbą wyjeżdżających do pracy w 2016 r.	63
Gminas of Opolskie voivodship with the largest number of outgoing commuters in 2016	
18. Przyjeżdżający i wyjeżdżający do pracy	64
Incoming and outgoing commuters	
19. Wybrane zmienne diagnostyczne	70
Selected diagnostic variables	
20. Współczynnik zmienności wybranych zmiennych diagnostycznych badanych miast powiatowych	71
Coefficient of variation of selected diagnostic variables of surveyed powiat towns	

Tablica Table		Strona Page
21.	Odległości badanych miast powiatowych od obiektu wzorca Distances of surveyed powiat towns from the reference object	73
22.	Miary statystyczne dla syntetycznych mierników rozwoju badanych miast powiatowych Statistical measures for synthetic indicators of development of surveyed powiat towns	75
23.	Badane miasta powiatowe według poziomu rozwoju Surveyed powiat towns by level of development	75
24.	Odległości powiatów od obiektu wzorca Distances of powiats from the reference object	76
25.	Odległości powiatów z wyłączeniem miast powiatowych od obiektu wzorca Distances of powiats excluding powiat towns from the reference object	78
26.	Zmiany poziomu rozwoju powiatów z wyłączeniem miast powiatowych w 2018 r. ... Changes in the level of development of powiats excluding powiat towns in 2018	81

Spis wykresów List of charts

Wykres Chart		Strona Page
1.	Gęstość zaludnienia Population density	18
2.	Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 population	20
3.	Saldo migracji ogółem na pobyt stały na 1000 ludności Total net migration for permanent residence per 1000 population	21
4.	Struktura ludności według biologicznych grup wieku Structure of population by biological age groups	22
5.	Współczynnik starości demograficznej Rate demographic of ageing	23
6.	Indeks starości Ageing ratio	24
7.	Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku Structure of population by economic age groups	25
8.	Współczynnik obciążenia demograficznego Age dependency ratio	26
9.	Mieszkania na 1000 ludności Dwellings per 1000 population	27
10.	Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania Average useful floor area per dwelling	28
11.	Ludność na 1 aptekę ogólnodostępną Population per generally available pharmacy	30
12.	Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową Percentage of children in nursery care	31
13.	Odsetek dzieci w wieku 3–6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym Percentage of children aged 3–6 covered by pre-primary education	32

Wykres Chart	Strona Page
14. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 1000 ludności w wieku produkcyjnym	34
Entities of the national economy in the REGON register per 1000 working age population	
15. Struktura podmiotów gospodarki narodowej nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON według sekcji	37
Structure of entities of the national economy newly registered in the REGON register by sections	
16. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010–2018	38
Entities of the national economy newly registered and deleted per 1000 working age population in the years 2010–2018	
17. Udział w produkcji sprzedanej przemysłu w województwie (ceny bieżące)	40
Share in sold production of industry in voivodship (current prices)	
18. Pracujący na 1000 ludności	42
Employed persons per 1000 populations	
19. Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności	43
Dwellings completed per 10 thousand population	
20. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania	44
Average useful floor area per dwelling completed	
21. Korzystający z kanalizacji w % ludności ogółem	45
Population connected to sewage system in % of total population	
22. Korzystający z gazu z sieci w % ludności ogółem	46
Population connected to gas supply system in % of total population	
23. Zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę	48
Consumption of electricity per consumer	
24. Emisja zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) na 1 km ²	49
Emission of gaseous pollutants (excluding carbon dioxide) per 1 km ²	
25. Emisja zanieczyszczeń pyłowych na 1 km ²	50
Emission of particulate pollutants per 1 km ²	
26. Struktura zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności	52
Structure of water consumption for needs of the national economy and population	
27. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności na 1 mieszkańca	53
Water consumption for needs of the national economy and population per capita	
28. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi na 1 km ²	55
Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground per 1 km ²	
29. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem	56
Population connected to wastewater treatment plants in % of total population	
30. Odpady wytworzone (z wyłączeniem odpadów komunalnych) na 1 km ²	57
Waste generated (excluding municipal waste) per 1 km ²	
31. Zmieszane odpady komunalne na 1 mieszkańca	58
Mixed municipal waste per capita	
32. Tereny zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej w % powierzchni ogółem	59
Generally accessible green areas and green areas of housing estates in % of total area	
33. Struktura terenów zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej	60
Structure of generally accessible green areas and green areas of housing estates	
34. Przyjeżdżający do pracy według kierunku w 2016 r.	66
Incoming commuters by direction in 2016	
35. Wyjeżdżający do pracy według kierunku w 2016 r.	67
Outgoing commuters by direction in 2016	

Wykres Chart		Strona Page
36.	Iloraz przepływów związanych z zatrudnieniem The ratio of work-related commuting flows	68
37.	Uporządkowanie badanych miast powiatowych według odległości GDM1 Arrangement of surveyed powiat towns according to the GDM1 distance)	74
38.	Uporządkowanie powiatów według odległości GDM1 Arrangement of powiats according to the GDM1 distance	77
39.	Uporządkowanie powiatów z wyłączeniem miast powiatowych według odległości GDM1 Arrangement of powiats excluding powiat towns according to the GDM1 distance	79

Spis map

List of maps

Mapa Map		Strona Page
1.	Powiaty oraz powiaty z wyłączeniem miast powiatowych według poziomu rozwoju w 2018 r. Powiats and powiats excluding powiat towns by level of development in 2018	80

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło. magnitude zero.
Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji; ich pełne nazwy podano w uwagach ogólnych do publikacji, na str. 82. categories of applied classification are presented in abbreviated form; their full names are given in the general notes notes to the publication, on page 83.
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy. indicates that not all elements of the sum are given.
Comma (,)	used in figures represents the decimal point.

Skróty

Abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc
mln	milion
zł PLN	złoty Polish zloty
kg	kilogram kilogram
km	kilometr kilometre
m ²	metr kwadratowy square metre
ha	hektar hectare
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
m ³	metr sześcienny cubic metre
dam ³	dekametr sześcienny cubic decametre
hm ³	hektometr sześcienny cubic hectometre

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
kWh	kilowatogodzina kilowatt-hour
MWh	megawatogodzina megawatt-hour
GWh	gigawatogodzina gigawatt-hour
r.	rok
Lp. No.	liczba porządkowa number
p. proc. pp	punkt procentowy percentage point
itp. etc.	i tym podobne and the like
m.in. i.a.	między innymi among others
tj. i.e.	to jest that is
dok. cont.	dokończenie continued

Wprowadzenie

Polskę, a także województwo opolskie charakteryzuje nierównomierny przestrzennie rozwój gospodarczy, który jest efektem procesu historycznego, uwarunkowanego czynnikami ekonomicznymi, społecznymi i kulturowymi. Sytuacja taka jest znana w rozwoju regionalnym i wyjaśniona w teorii biegunów wzrostu. Opiera się ona na założeniu, że rozwój gospodarczy dotyczy największych przedsiębiorstw oraz najbardziej rozwiniętych sektorów gospodarki, tj. biegunów wzrostu. Każdy biegun wzrostu z innowacyjnym, napędzającym przemysłem, poprzez powiązania z różnymi stadiami produkcji, przyciąga inne działalności. Brak takich biegunów prowadzi do stanu stagnacji¹. Istotnym wydaje się w tej teorii stwierdzenie, że wzrost nie następuje wszędzie w tym samym czasie, z podobną intensywnością oraz tymi samymi drogami i kanałami. To z kolei oznacza, że bieguny wzrostu są nieodłączną cechą procesów rozwoju².

W kontekście przestrzennym mianem biegunów określane są obszary bogate, w których zakumulowane są najważniejsze zasoby i kapitały rozwojowe. Rozwijają się one szybciej niż ich otoczenie, co może prowadzić do wzrostu różnic między obszarami bogatymi i biednymi, ale zarazem wskazuje na potrzebę interwencji, tak aby procesy rozwoju z biegunów wzrostu szybciej i efektywniej rozprzestrzeniały się na otoczenie. To powoduje, że teorię biegunów wzrostu można odnieść do rozwoju zarówno na poziomie regionalnym, jak i lokalnym. Zgodnie z założeniem koncepcji rozwoju spolaryzowanego procesy rozwoju intensyfikowane są głównie przez aglomeracje miejskie, które dysponując potencjałem produkcyjnym i inwestycyjnym przyczyniają się do rozprzestrzeniania impulsów rozwoju poza te obszary. Aglomeracje miejskie uznawane są za motory rozwoju społecznego i gospodarczego, odgrywając kluczową rolę w kreowaniu procesów rozwoju. Rozprzestrzenianie się wzrostu gospodarczego z aglomeracji na otoczenie powinno być celem i zadaniem władz publicznych, a podstawą jego realizacji jest identyfikacja biegunów wzrostu i diagnoza potencjału ich rozwoju.

Miasta województwa opolskiego są zróżnicowane pod względem potencjału rozwoju, generującego ich atrakcyjność gospodarczą i lokalizacyjną. Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r. do biegunów wzrostu zaliczono:

- regionalny biegun wzrostu – miasto Opole jako rdzeń i jego obszar funkcjonalny (Aglomeracja Opolska),
- subregionalne bieguny wzrostu – miasta: Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork i Nysa jako rdzenie i ich obszary funkcjonalne.

Głównym ośrodkiem miejskim mającym wpływ na tempo i dynamikę rozwoju województwa jest Opole – ośrodek wojewódzki. W 2017 r. granice miasta uległy zmianie, stąd prezentowane w publikacji dane nie są w pełni porównywalne z latami poprzednimi. Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork i Nysę zaliczono do ośrodków subregionalnych z uwagi na wielkość regionu, rozkład przestrzenny sieci osadniczej i jej policentryzm, a także konieczność zapewnienia równomiernej dostępności w szczególności do usług³.

Celem publikacji jest upowszechnienie informacji na temat potencjału rozwoju miast stanowiących rdzenie wskazanych biegunów wzrostu, tj.: Opola, Brzegu, Kędzierzyna-Koźla, Kluczborka i Nysy na tle poziomu rozwoju pozostałych miast powiatowych i województwa opolskiego. W ocenie potencjału poszczególnych miast analizie poddane zostały cechy mające wpływ na sytuację społeczną, poziom i tempo rozwoju gospodarczego oraz stan środowiska naturalnego. Przeprowadzona analiza umożliwiła identyfikację poziomu i stopnia zróżnicowania potencjału rozwoju miast powiatowych oraz próbę określenia wpływu ich potencjału na rozwój poszczególnych powiatów.

1 A. Ryszkiewicz, Od konwergencji do spójności i efektywności. Podstawy teoretyczne polityki spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej Unii Europejskiej, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2013, s. 133.

2 K. Gawlikowska-Hueckel, Procesy rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej, Konwergencja czy polaryzacja?, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2003, s. 24.

3 Diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów/obszarów objętych RPO WO 2014-2020, Sekcja 1, Załącznik nr 1 do RPO WO 2014-2020, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole luty 2018, s. 80.

Introduction

Poland and Opolskie voivodship are characterised by spatially uneven economic development, which is the result of a historical process conditioned by economic, social and cultural factors. This situation is known in regional development and explained in the theory of growth poles. It is based on the assumption that economic development concerns the largest enterprises and the most developed sectors of the economy, i.e. growth poles. Each pole of growth with an innovative, accelerating industry, through links with different stages of production, attracts other activities. The absence of such poles leads to a state of stagnation¹. It seems important in this theory to say that growth does not occur everywhere at the same time, with similar intensity and the same routes and channels. This, in turn, means that poles of growth are an inherent feature of development processes².

In the spatial context, rich areas are defined as poles, in which the most important resources and development capital are accumulated. They develop faster than their surroundings, which can lead to an increase in differences between rich and poor areas, but also indicates the need for intervention so that development processes from growth poles spread faster and more efficiently to the environment. This means that the theory of growth poles can be applied to development at both the regional and local levels. According to the assumption of the concept of polarised development, development processes are intensified mainly by urban agglomerations, which, having at their disposal production and investment potential, contribute to the spread of development impulses outside these areas. Urban agglomerations are recognised as driving forces behind social and economic development, playing a key role in creating development processes. The spread of economic growth from agglomerations to the surrounding areas should be the goal and task of public authorities, and its implementation is based on the identification of the poles of growth and a diagnosis of their development potential.

The towns of Opolskie voivodship are diverse in terms of the potential for development which generates their economic and location attractiveness. According to the Opolskie Voivodship's Development Strategy up to 2020, the poles of growth are:

- regional growth pole – town of Opole as a core and its functional area (Opole Agglomeration),
- subregional growth poles – towns: Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork and Nysa as cores and their functional areas.

The main urban centre influencing the pace and dynamics of the voivodship's development is Opole – a voivodship centre. In 2017, the town boundaries changed, hence the data presented in the publication are not fully comparable with the previous years. Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork and Nysa were included in subregional centres due to the size of the region, the spatial distribution of the settlement network and its polycentrism, as well as the need to ensure uniform accessibility, in particular, to services³.

The purpose of the publication is to disseminate information on the development potential of towns that are the cores of the indicated growth poles, i.e.: Opole, Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork and Nysa compared to the level of development of other powiat towns and Opolskie voivodship. In assessing the potential of individual towns, features that influence the social situation, level and pace of economic development, and the condition of the natural environment were analysed. The analysis made possible the identification of the level and degree of diversity in the development potential of powiat towns and to attempt to determine the impact of their potential on the development of the respective powiaty.

1 A. Ryszkiewicz, *Od konwergencji do spójności i efektywności. Podstawy teoretyczne polityki spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej Unii Europejskiej*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2013, s. 133.

2 K. Gawlikowska-Hueckel, *Procesy rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej, Konwergencja czy polaryzacja?*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2003, s. 24.

3 *Diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów/obszarów objętych RPO WO 2014-2020, Sekcja 1, Załącznik nr 1 do RPO WO 2014-2020, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole luty 2018, s. 80.*

Synteza

Potencjał rozwoju miast powiatowych w województwie opolskim, w tym biegunów wzrostu w latach 2010–2018 zdiagnozowano w następujących komponentach:

- **uwarunkowania demograficzne i dostępność usług społecznych** – w badanych miastach procesy warunkujące niekorzystną sytuację demograficzną występowały z różnym natężeniem. W odniesieniu do 2010 r. w większości miast notowano ubytek liczby ludności wynikający z ruchu naturalnego i migracji. Najwyższą gęstość zaludnienia obserwowano w subregionalnych biegunach wzrostu. Postępujący proces starzenia się ludności znalazł odzwierciedlenie we współczynniku starości demograficznej i indeksie starości. Współczynnik starości demograficznej kształtował się we wszystkich badanych miastach powyżej przeciętnej w województwie, przy czym wyższy jego poziom notowano w miastach stanowiących bieguny wzrostu. Szybszy niż przeciętnie w województwie proces starzenia się ludności potwierdził również indeks starości.
W latach 2012–2018 w badanych miastach obserwowano wzrost liczby przychodni i aptek ogólnodostępnych. Więcej przychodni w przeliczeniu na 10 tys. ludności oraz mniej ludności przypadającej na 1 aptekę ogólnodostępną notowano w miastach powiatowych nie będących biegunami wzrostu. Nie we wszystkich badanych miastach działały placówki stacjonarnej pomocy społecznej. Do miast pozbawionych takich placówek należały: Brzeg, Namysłów i Olesno. Dla sprawniejszego funkcjonowania rodzin z dziećmi istotne znaczenie ma opieka żłobkowa. W analizowanym okresie obserwowano rosnącą jej dostępność we wszystkich badanych miastach, przy czym największy przyrost liczby tych placówek notowano w miastach uznanych za bieguny wzrostu. Pozytywne zmiany obserwowano także w sferze edukacji i wychowania. W analizowanym okresie wystąpił wzrost liczby placówek wychowania przedszkolnego, a w badanych miastach przyrost liczby tych placówek kształtował się powyżej przeciętnej w województwie;
- **potencjał gospodarczy** – o potencjale miast uznanych za bieguny wzrostu stanowił m.in. wysoki poziom przedsiębiorczości i udział w podmiotach zarejestrowanych w rejestrze REGON w województwie opolskim. W latach 2010–2018 nowo powstałe podmioty najczęściej były rejestrowane w miastach stanowiących bieguny wzrostu, potwierdzając ich atrakcyjność gospodarczą. Rozwój gospodarki zależy nie tylko od liczby podmiotów, ale przede wszystkim od efektów ich działalności, w tym produkcji sprzedanej przemysłu. W jej przypadku zaznaczyła się polaryzacja przestrzenna wynikająca z koncentracji produkcji głównie w Opolu i Kędzierzynie-Koźlu (ponad 1/3 produkcji w województwie). Potencjał gospodarczy badanych miast miał wpływ na sytuację na rynku pracy. Dla co drugiego pracującego w województwie miejscem pracy były zakłady zlokalizowane w miastach stanowiących bieguny wzrostu. Analizując potencjał gospodarczy poszczególnych miast należy zwrócić uwagę na budownictwo mieszkaniowe. W latach 2010–2018 co czwarte mieszkanie w województwie oddano do użytkowania w Opolu. W 2018 r. wskaźnik zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych, określony liczbą mieszkań oddanych do użytkowania na 10 tys. ludności, powyżej przeciętnej w województwie osiągnęły trzy miasta (Opole, Brzeg i Namysłów). O atrakcyjności danego miasta, warunkach życia i pracy w dużym stopniu decyduje infrastruktura komunalna. W latach 2010–2018 w badanych miastach wzrosła długość sieci kanalizacyjnej, a wyższą jej gęstość obserwowano w miastach będących biegunami wzrostu. We wszystkich badanych miastach obserwowano także wzrost inwestycji w obszarze infrastruktury systemu gazu ziemnego. Najwyższą gęstość sieci gazowej rozdzielczej notowano w subregionalnych biegunach wzrostu;
- **środowisko naturalne** – jednym z najważniejszych problemów środowiskowych jest emisja zanieczyszczeń powietrza. Znaczną część zanieczyszczeń w województwie emitowały zakłady zlokalizowane na terenie miast należących do biegunów wzrostu. W odniesieniu do 2010 r. w większości badanych miast notowano pozytywne zmiany związane z ograniczeniem emisji zanieczyszczeń powietrza. Z punktu widzenia ochrony środowiska duże znaczenie ma ilość oraz rodzaj ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczania odprowadzonych do wód lub do ziemi. W 2018 r. w miastach będących biegunami wzrostu odprowadzono blisko połowę ścieków w województwie. Względem 2010 r. w analizowanych miastach obserwowano istotne i różnokierunkowe zmiany w ilości odprowadzonych ścieków wymagających oczyszczania. Istotnym problemem dla stanu środowiska jest rosnąca ilość odpadów i ich nieodpowiednie zagospodarowanie. W porównaniu z 2010 r. w większości

badanych miast wzrosła ilość wytworzonych odpadów. Odniesienie wytworzonych odpadów do powierzchni miast potwierdziło wyraźnie większą względną ilość odpadów w miastach stanowiących bieguny wzrostu. Znacznym obciążeniem dla środowiska są także odpady komunalne. Systematyczne zmniejszanie ilości zmieszanych odpadów komunalnych o zróżnicowanej skali obserwowano w większości badanych miast. Bardzo ważną rolę w każdym mieście pełnią tereny zieleni. W odniesieniu do 2010 r. w większości badanych miast obserwowano wzrost powierzchni terenów zieleni, co należy uznać za pożądany kierunek zmian. W kontekście zrównoważonego rozwoju ważną kwestią pozostaje ochrona przyrody. Jedną z jej form są pomniki przyrody, które obserwowano w trzech miastach objętych wzrostem (Brzeg, Kędzierzyn-Koźle i Opole);

- **powiązania funkcjonalne – dojazdy do pracy** – ten szczególny rodzaj migracji staje się ważnym elementem bilansu siły roboczej w ujęciu terytorialnym. W 2016 r. wśród dziesięciu gmin województwa opolskiego z największą liczbą przyjeżdżających do pracy znalazły się wszystkie miasta stanowiące bieguny wzrostu oraz grupa pozostałych miast powiatowych, poza Prudnikiem i Głubczycami. W dziesięć gmin z największą liczbą wyjeżdżających do pracy, podobnie jak w przypadku przyjeżdżających, również notowano wszystkie miasta należące do biegunów wzrostu. W tym zestawieniu zabrakło pozostałych miast powiatowych. Skala liczby wyjeżdżających w celach zarobkowych świadczy o mobilności pracowników i możliwościach podjęcia pracy poza gminą zamieszkania. Bardziej mobilni byli pracownicy najemni z miejscem zamieszkania w miastach stanowiących bieguny wzrostu. Wskaźnikiem informującym o stopniu atrakcyjności rynku pracy na danym obszarze jest iloraz przepływów, czyli stosunek liczby przyjeżdżających do pracy do liczby wyjeżdżających w tym celu. Najbardziej atrakcyjnym rynkiem pracy w województwie było Opole – regionalny biegun wzrostu. Wysoki iloraz przepływów potwierdził jego rangę jako kluczowego ośrodka miejskiego w województwie opolskim. Nadwyżkę przyjeżdżających nad wyjeżdżającymi do pracy notowano we wszystkich badanych miastach poza Brzegiem.

Analiza poziomu rozwoju miast powiatowych województwa opolskiego z wykorzystaniem odpowiednich pakietów programu R wykazała, że większość badanych miast w latach 2010–2018 nadrobiła dystans w poziomie rozwoju do obiektu wzorca, czyli obiektu z najkorzystniejszymi wartościami wybranych zmiennych. Porównanie wyników w dwóch wariantach obliczeniowych (powiaty ogółem i powiaty z wyłączeniem miast powiatowych) wskazało zróżnicowany wpływ miast powiatowych na osiągnięte wyniki. Wyłączenie miast powiatowych spowodowało, że większość powiatów zmieniła grupę poziomu rozwoju. W przypadku awansu do wyższej grupy (powiat brzeski, oleski i głubczycki) może to dowodzić, że potencjał rozwoju powiatów nie skupia się głównie w miastach powiatowych, a w sytuacji spadku do niższej grupy (powiat kędzierzyńsko-kozielski, namysłowski, strzelecki, kluczborski i prudnicki) może świadczyć o tym, że potencjał rozwoju powiatów w dużej mierze koncentruje się w miastach powiatowych.

Executive summary

The development potential of powiat towns in Opolskie voivodship, including the poles of growth in the years 2010–2018, was diagnosed in the following components:

- **demographic determinants and the availability of social services** – in the surveyed towns processes conditioning the adverse demographic situation occurred with varying intensity. Compared to 2010, in the majority of towns there was a decrease in population resulting from vital statistics and migration. The highest population density was observed in subregional growth poles. The progressive ageing of the population was reflected in the rate demographic of ageing and the ageing ratio. The rate demographic of ageing in all towns studied was above the average in the voivodship, with a higher level being recorded in towns constituting poles of growth. The ageing process faster than average in the voivodship was also confirmed by the ageing ratio. In 2012–2018, an increase in the number of out-patient departments and generally available pharmacies was observed in towns under consideration. More out-patient departments per 10 thousand population and less population per one generally available pharmacy were recorded in powiat towns not being poles of growth. Stationary social welfare facilities did not operate in all surveyed towns. Towns without such facilities were: Brzeg, Namysłów and Olesno. Nursery care is essential for the better functioning of families with children. During the period under review, its increasing availability was observed in all towns studied, with the largest increase in the number of nursery establishments recorded in towns considered to be poles of growth. Positive changes were also observed in the sphere of education. In the analysed period there was an increase in the number of pre-primary education establishments, and in towns studied the increase in the number of these institutions was above the average in the voivodship;
- **economic potential** – the potential of towns recognised as poles of growth was determined, among others, by the high level of entrepreneurship and share in entities registered in the REGON register in Opolskie voivodship. In 2010–2018, newly established entities were most often registered in towns constituting growth poles, confirming their economic attractiveness. The development of the economy depends not only on the number of entities, but primarily on the effects of their activities, including sold production of industry. In this case, the spatial polarisation emerged from the concentration of production mainly in Opole and Kędzierzyn-Koźle (more than 1/3 of the production in the voivodship). The economic potential of towns surveyed had an impact on the labour market situation. For every second employed in the voivodship, the workplace was in companies located in towns constituting poles of growth. When analysing the economic potential of individual towns, attention should be paid to the housing construction. Between 2010 and 2018, every fourth dwelling in the voivodship was completed in Opole. In 2018, the housing coverage ratio, determined by the number of dwellings completed per 10 thousand population, above average in the voivodship was reached in three towns (Opole, Brzeg and Namysłów). The town's attractiveness, living and working conditions are largely determined by municipal infrastructure. In 2010–2018, the length of the sewage network increased in towns studied, and its higher density was observed in towns that are poles of growth. An increase in investments in the area of natural gas system infrastructure was also observed in all surveyed towns. The highest density of the gas distribution network was recorded in the subregional growth poles;
- **natural environment** – one of the most important environmental problems is the emission of air pollutants. A significant part of the pollution in the voivodship was emitted by plants located in towns belonging to the growth poles. Compared to 2010, most of the towns surveyed have seen positive changes in terms of reducing air pollutant emissions. From the point of view of environmental protection, the quantity and type of industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground is of great importance. In 2018, nearly half of the wastewater in the voivodship was discharged in towns that are poles of growth. Relative to 2010, significant and multidirectional changes in the volume of discharged wastewater requiring treatment were observed in the analysed towns. An important problem for the condition of the environment is the increasing amount of waste and its inadequate management. Compared to 2010, the amount of waste generated increased in most of towns studied. The relation of generated waste to the area of towns clearly confirmed the greater relative amount of waste in the ones constituting the growth poles. Municipal

waste is also a significant burden on the environment. Consistent reduction of mixed municipal waste of varying scales was observed in most of towns surveyed. Green areas have a very important role to play in every town. In relation to 2010, in most of the examined towns an increase in the surface of green areas was observed, which should be considered as the desired direction of changes. In the context of sustainable development, nature protection remains an important issue. Monuments of nature are one of its forms, which were observed in three towns being the growth poles (Brzeg, Kędzierzyn-Koźle and Opole);

- **functional connections – commuting** – this particular type of migration is becoming an important element of the workforce balance in terms of territory. In 2016, among ten gminas of Opolskie voivodship with the largest number of incoming commuters were all towns constituting poles of growth and a group of other powiat towns, except Prudnik and Głubczyce. In ten gminas with the largest number of outgoing commuters, as in the case of incoming ones, all towns belonging to the growth poles were also recorded. This list did not include other powiat towns. The scale of the number of people leaving for work shows the mobility of employees and the possibilities of taking up employment outside the gmina of residence. Employed persons with a place of residence in towns constituting growth poles were more mobile. The indicator informing about the degree of attractiveness of the labour market in a given area is the ratio of work-related commuting flows, i.e. the ratio of the number of incoming commuters to the number of outgoing commuters. Opole – the regional growth pole was the most attractive labour market in the voivodship. The high ratio of work-related commuting flows confirmed its importance as a key urban centre in Opolskie voivodship. A surplus of those arriving over those leaving for work was recorded in all towns surveyed except Brzeg.

An analysis of the level of development of powiat towns in Opolskie voivodship using the appropriate R programme packages showed that most of towns surveyed in 2010–2018 made up for the distance in the development level to the reference object, i.e. the object with the most favourable values of selected variables. The comparison of the results in two calculation options (total powiats and powiats with the exclusion of powiat towns) pointed to the differentiated impact of powiat towns on the results achieved. The exclusion of powiat towns led to the fact that most powiats changed their development level group. In the case of the advance to the higher group (Brzeski, Oleski and Głubczycki powiats) this may prove that the development potential of powiats is not concentrated mainly in powiat towns, and in a situation of a fall to the lower group (Kędzierzyńsko-Kozielski, Namysławski, Strzelecki, Kluczborski and Prudnicki powiats) may indicate that the development potential of powiats is largely concentrated in powiat towns.

Rozdział 1

Chapter 1

Diagnoza determinant kształtujących potencjał rozwoju miast powiatowych w województwie opolskim

Assessment of determinants shaping the development potential of powiat towns in Opolskie voivodship

1.1. Uwarunkowania demograficzne i dostępność usług społecznych

1.1. Demographic factors and availability of social services

Ludność jest jednym z podstawowych zasobów kształtujących rozwój społeczny i gospodarczy. Obserwowany systematyczny ubytek ludności oraz niekorzystne zmiany w strukturze wieku ludności wywierają wpływ na niemal wszystkie sfery życia społeczno-gospodarczego. W badanych miastach procesy warunkujące niekorzystną sytuację demograficzną występowały z różnym natężeniem.

W końcu 2018 r. **ludność** województwa opolskiego liczyła 986,5 tys. osób i w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o 3,0%. Blisko 1/3 ogółu ludności (29,7%) notowano w miastach będących biegunami wzrostu. Co dziesiąta osoba (9,5% ludności w województwie) była mieszkańcem pozostałych miast powiatowych. Spośród badanych miast najmniej zaludnionym było Olesno (1,0%).

Tablica 1. Ludność stan w dniu 31 grudnia

Table 1. Population as of 31st December

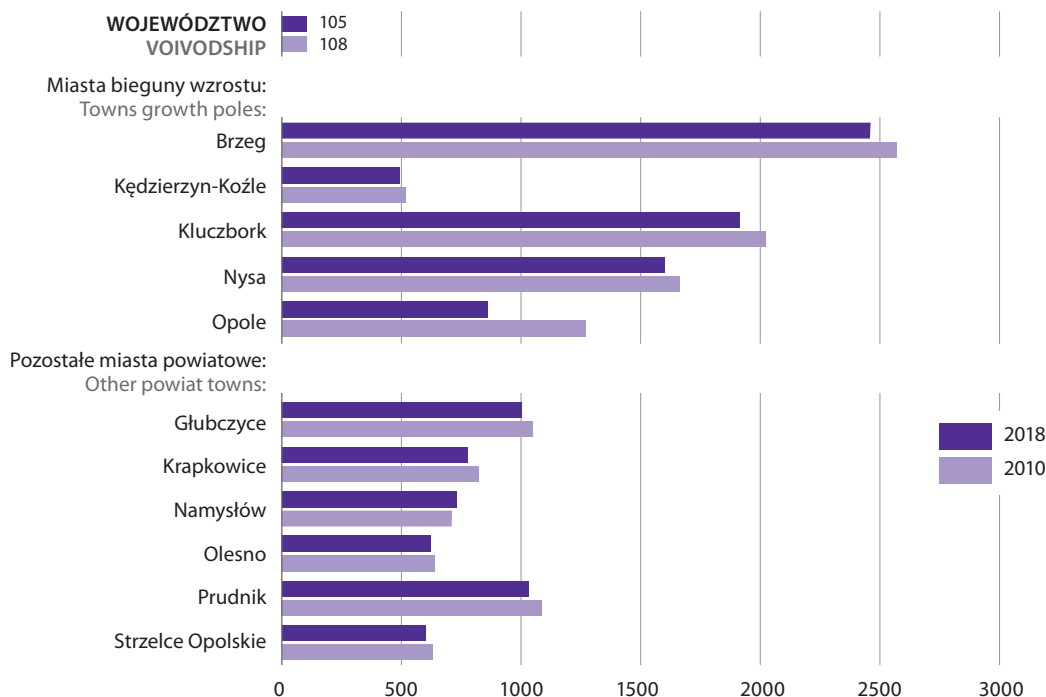
Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	w tys. in thousands								
Województwo Voivodship	1017,2	1014,0	1010,2	1004,4	1000,9	996,0	993,0	990,1	986,5
w tym: of which:									
Miasta bieguny wzrostu: Towns growth poles:									
Brzeg	37,5	37,3	37,3	37,0	36,7	36,5	36,3	36,1	35,9
Kędzierzyn-Koźle	64,3	64,0	63,6	63,2	62,8	62,4	62,1	61,7	61,1
Kluczbork	25,0	24,8	24,7	24,5	24,4	24,2	24,0	23,8	23,7
Nysa	45,8	45,5	45,2	44,9	44,8	44,5	44,5	44,4	44,0
Opole	122,7	122,4	121,6	120,1	119,6	118,9	118,7	128,1	128,1
Pozostałe miasta powiatowe: Other powiat towns:									
Głubczyce	13,2	13,1	13,1	13,0	12,9	12,8	12,7	12,6	12,6
Krapkowice	17,3	17,3	17,1	16,9	16,9	16,8	16,6	16,5	16,4
Namysłów	16,1	16,1	16,1	16,1	16,1	16,1	16,3	16,4	16,5
Olesno	9,7	9,6	9,6	9,6	9,5	9,5	9,4	9,4	9,4
Prudnik	22,3	22,2	22,0	21,8	21,7	21,5	21,4	21,2	21,1
Strzelce Opolskie	18,9	18,8	18,6	18,5	18,4	18,2	18,2	18,1	18,0

W odniesieniu do 2010 r. ubytek liczby ludności obserwowano we wszystkich miastach stanowiących bieguny wzrostu (z wyjątkiem Opola – regionalnego bieguna wzrostu, gdzie notowano wzrost o 4,5%), w tym największy w Kluczborku (o 5,3%) i Kędzierzynie-Koźlu (o 5,0%). W grupie pozostałych miast powiatowych ponad 5% spadek liczby ludności wystąpił w Krapkowicach (o 5,5%) i Prudniku (o 5,2%), natomiast wzrost – w Namysłowie (o 2,5%).

Badane miasta znacząco różniły się pod względem stopnia koncentracji ludności. Wyraźnie wyższą gęstość zaludnienia, określoną liczbą osób na 1 km², obserwowano w subregionalnych biegunach wzrostu. Ponad 1600 osób na 1 km² przypadało w Brzegu, Kluczborku i Nysie. Wyraźnie niższy wskaźnik (494 osoby/km²), wynikający z rozległej powierzchni miasta (124 km²), notowano w Kędzierzynie-Koźlu. W pozostałych miastach powiatowych rozpiętość gęstości zaludnienia była mniejsza i wahała się od 600 osób/km² w Strzelcach Opolskich do 1031 osób/km² w Prudniku, przy przeciętnej w województwie 105 osób/km².

W porównaniu z 2010 r. we wszystkich badanych miastach, poza Namysłowem (wzrost liczby ludności), notowano spadek gęstości zaludnienia.

Wykres 1. Gęstość zaludnienia
Chart 1. Population density

Potencjał ludnościowy w głównej mierze warunkowany jest przebiegiem podstawowych procesów demograficznych związanych z ruchem naturalnym i migracjami. Obserwowana niska liczba urodzeń nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń. Tymczasem natężenie zgonów powoli wzrasta, co wynika w sposób naturalny ze zmian w strukturze wieku ludności. W konsekwencji przewagi liczby zgonów nad liczbą urodzeń od 2000 r. w województwie opolskim notowano ubytek naturalny.

Nie we wszystkich analizowanych miastach zmiany liczby ludności wynikające z ruchu naturalnego zachodziły z jednakową intensywnością. W porównaniu z 2010 r. głębszy spadek liczby urodzeń obserwowano w miastach biegunach wzrostu niż w pozostałych miastach powiatowych (przeciętnie w województwie liczba urodzeń zmniejszyła się o 6,2%). W największym stopniu liczba urodzeń spadła w subregionalnych biegunach wzrostu, tj. w Kluczborku (o 21,5%), Kędzierzynie-Koźlu (o 17,9%) i w Nysie (o 17,5%), przy wzroście o 12,6% w Opolu. Spadek liczby urodzeń notowano także w co drugim z grupy

pozostałych miast powiatowych, w tym największy w Głubczycach (o 28,4%). Większa liczba urodzeń miała miejsce w Krapkowicach (o 19,3%), Namysłowie (o 5,6%) i Prudniku (o 5,0%).

We wszystkich badanych miastach uznanych za bieguny wzrostu w latach 2010–2018 obserwowano zwiększenie liczby zgonów, w tym na największą skalę w Nysie (o 22,2%), Opolu (o 19,3%) i Kędzierzynie-Koźlu (o 17,8%). Wzrost liczby zgonów poniżej przeciętnej w województwie (o 8,3%) notowano tylko w Brzegu (o 5,5%). W pozostałych miastach powiatowych liczba zgonów najbardziej wzrosła w Namysłowie (o 25,8%) i Strzelcach Opolskich (o 21,7%). W Głubczycach utrzymała się ona na podobnym poziomie, a w Oleśnie nieznacznie spadła (o 2,4%).

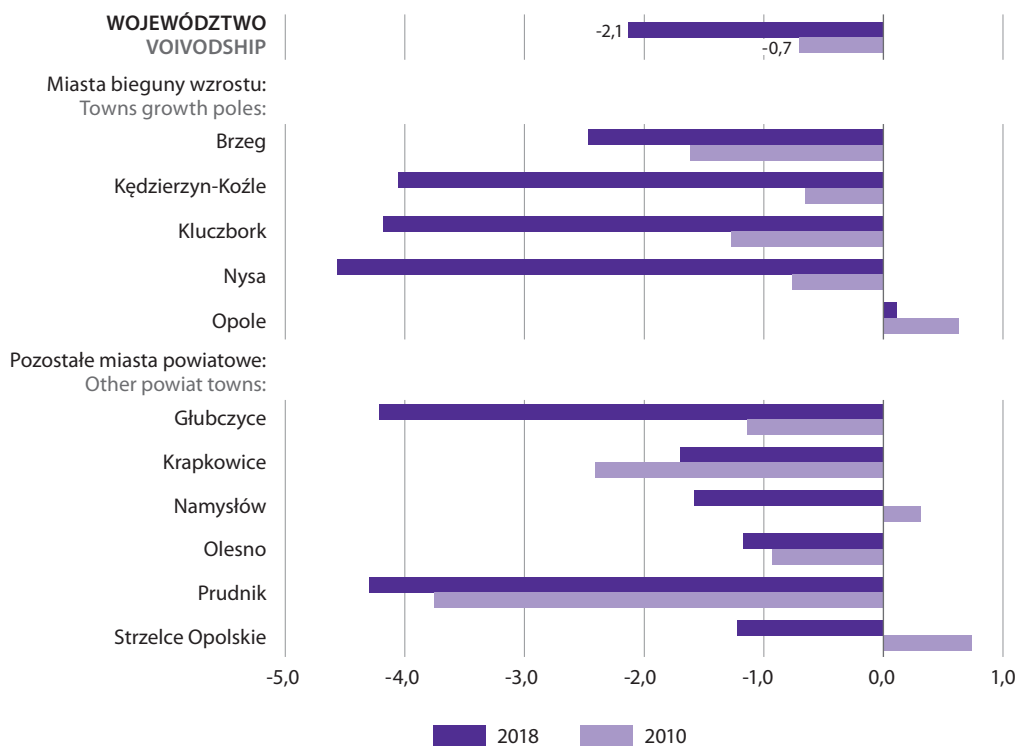
Tablica 2. Przyrost naturalny
Table 2. Natural increase

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo Voivodship	-719	-1033	-1241	-2040	-1215	-2179	-1372	-1797	-2111
w tym: of which:									
Miasta bieguny wzrostu: Towns growth poles:									
Brzeg	-61	-2	-13	-80	-96	-76	-69	-84	-89
Kędzierzyn-Koźle	-42	-71	-113	-130	-121	-206	-179	-156	-249
Kluczbork	-32	-10	-42	-56	-29	-49	-68	-95	-99
Nysa	-35	-109	-111	-93	-81	-194	-63	-100	-202
Opole	77	-48	-107	-218	-13	-73	71	110	15
Pozostałe miasta powiatowe: Other powiat towns:									
Głubczyce	-15	3	-42	-45	-37	-44	-52	-56	-53
Krapkowice	-42	2	-19	-32	5	-7	-48	-8	-28
Namysłów	5	-14	-12	-38	-18	-16	41	28	-26
Olesno	-9	-11	-12	-3	-15	-28	-25	-5	-11
Prudnik	-84	-32	-96	-140	-95	-87	-102	-121	-91
Strzelce Opolskie	14	16	1	-28	-14	3	-29	-4	-22

W latach 2010–2018 w wyniku niskiej liczby urodzeń i rosnącej liczby zgonów w większości badanych miast obserwowano ubytek naturalny. W 2018 r. największą przewagę liczby zgonów nad urodzeniami notowano w grupie subregionalnych biegunów wzrostu, tj. w Kędzierzynie-Koźlu (-249) i Nysie (-202), przy dodatnim przyroście naturalnym w Opolu (15). W pozostałych miastach powiatowych ubytek naturalny wahał się od -91 w Prudniku do -11 w Oleśnie.

W porównaniu z 2010 r. sytuacja uległa pogorszeniu i w większości miast obserwowano pogłębienie ubytku naturalnego. Odmiennie sytuacja kształtowała się w Krapkowicach, gdzie skala ubytku naturalnego zmniejszyła się. Przejście z dodatniego na ujemny przyrost naturalny obserwowano w Strzelcach Opolskich i Namysłowie, a utrzymanie się większej liczby urodzeń niż zgonów – w Opolu.

Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności
 Chart 2. Natural increase per 1000 population

Natężenie procesu depopulacji determinował utrzymujący się przez wiele lat wysoki poziom migracji (głównie osób w wieku produkcyjnym i prokreacyjnym), co wynikało m.in. z uwarunkowań historycznych i kulturowych. Stąd województwo opolskie często określano mianem regionu migracyjnego. W ostatnich trzech latach obserwuje się jednak wyraźnie mniejszą skalę migracji, przede wszystkim zagranicznych. W badanych miastach obserwowano zróżnicowane natężenie migracji. Większą skalę przemieszczeń notowano w miastach uznanych za bieguny wzrostu niż w pozostałych miastach powiatowych.

W 2018 r. w analizowanych miastach biegunach wzrostu największy ubytek ludności wynikający z migracji na pobyt stały notowano w Kędzierzynie-Koźlu (-330), a najmniejszy – w Kluczborku i Nysie (po -92), przy jednoczesnym dodatnim saldzie migracji ogółem w Opolu (268). W grupie pozostałych miast powiatowych ujemne saldo migracji ogółem kształtowało się od -93 w Krapkowicach do -9 w Oleśnie. Tylko w Namysławie notowano przyrost liczby ludności wynikający z migracji na pobyt stały (132).

W odniesieniu do 2010 r. w większości badanych miast bilans migracji wewnętrznych i zagranicznych uległ poprawie, czego efektem była mniejsza skala ujemnego salda migracji ogółem oraz dodatnie saldo migracji ogółem w Opolu i Namysławie. Przeciętnie w województwie także notowano mniej niekorzystne ujemne saldo migracji ogółem, spowodowane głównie mniejszą skalą migracji zagranicznych. Pogorszenie salda migracji ogółem obserwowano w dwóch subregionalnych biegunach wzrostu (Kędzierzynie-Koźlu i Kluczborku) oraz w dwóch pozostałych miastach powiatowych (Krapkowicach i Głubczycach).

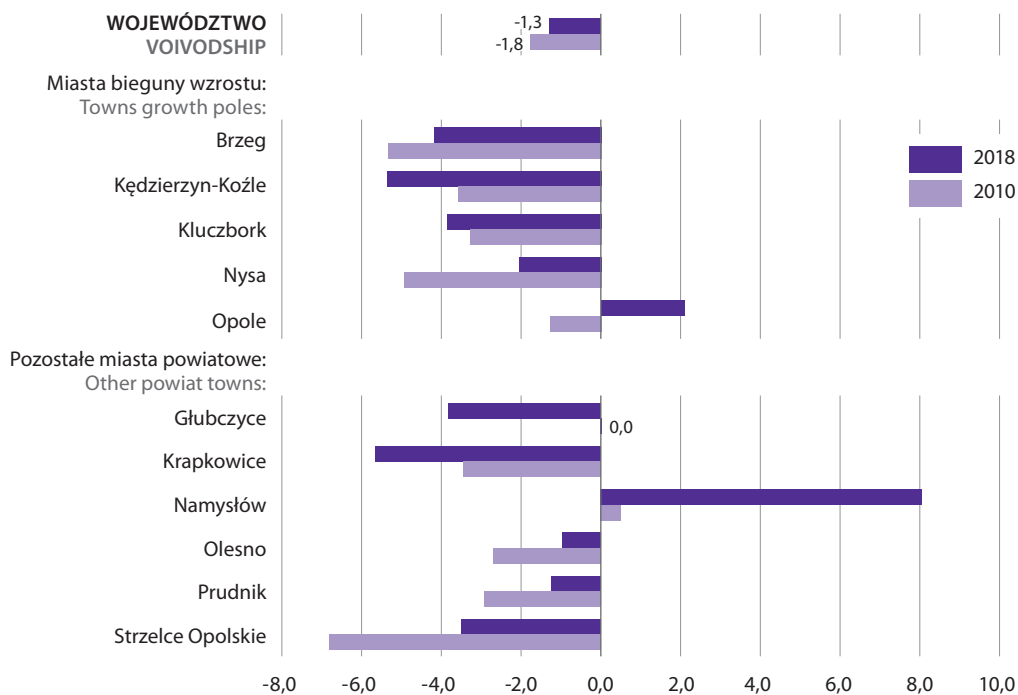
W latach 2010–2018 we wszystkich badanych miastach, z wyjątkiem Namysłowa (dodatnie saldo migracji ogółem 363) łącznie więcej ludności wymeldowało się niż zameldowało się na pobyt stały. Bardziej niekorzystny bilans notowano w miastach uznanych za bieguny wzrostu, w tym głównie w Kędzierzynie-Koźlu (-2430).

Tablica 3. Saldo migracji ogółem na pobyt stały
Table 3. Total net migration for permanent residence

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ^a	2016	2017	2018
Województwo Voivodship	-1793	-2258	-2173	-3331	-2260	-2379	-1370	-1224	-1275
w tym: of which:									
Miasta bieguny wzrostu: Towns growth poles:									
Brzeg	-202	-197	-101	-212	-223	-191	-72	-50	-151
Kędzierzyn-Koźle	-232	-261	-284	-314	-264	-267	-261	-217	-330
Kluczbork	-83	-144	-112	-105	-135	-128	-110	-100	-92
Nysa	-227	-203	-154	-198	-171	-105	-41	-93	-92
Opole	-159	-169	-296	-288	-128	-93	84	75	268
Pozostałe miasta powiatowe: Other powiat towns:									
Głubczyce	0	-56	-14	-76	-22	-19	-53	-55	-48
Krapkowice	-60	-65	-132	-161	-70	-104	-96	-101	-93
Namysłów	8	24	32	21	-15	16	83	62	132
Olesno	-26	-56	-19	-37	-34	-36	6	4	-9
Prudnik	-65	-106	-123	-98	-62	-73	-13	-10	-26
Strzelce Opolskie	-129	-131	-117	-148	-96	-119	-39	-112	-63

^a Do obliczenia salda wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.
a For calculating net migration, data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014 were used.

Wykres 3. Saldo migracji ogółem na pobyt stały na 1000 ludności
Chart 3. Total net migration for permanent residence per 1000 population

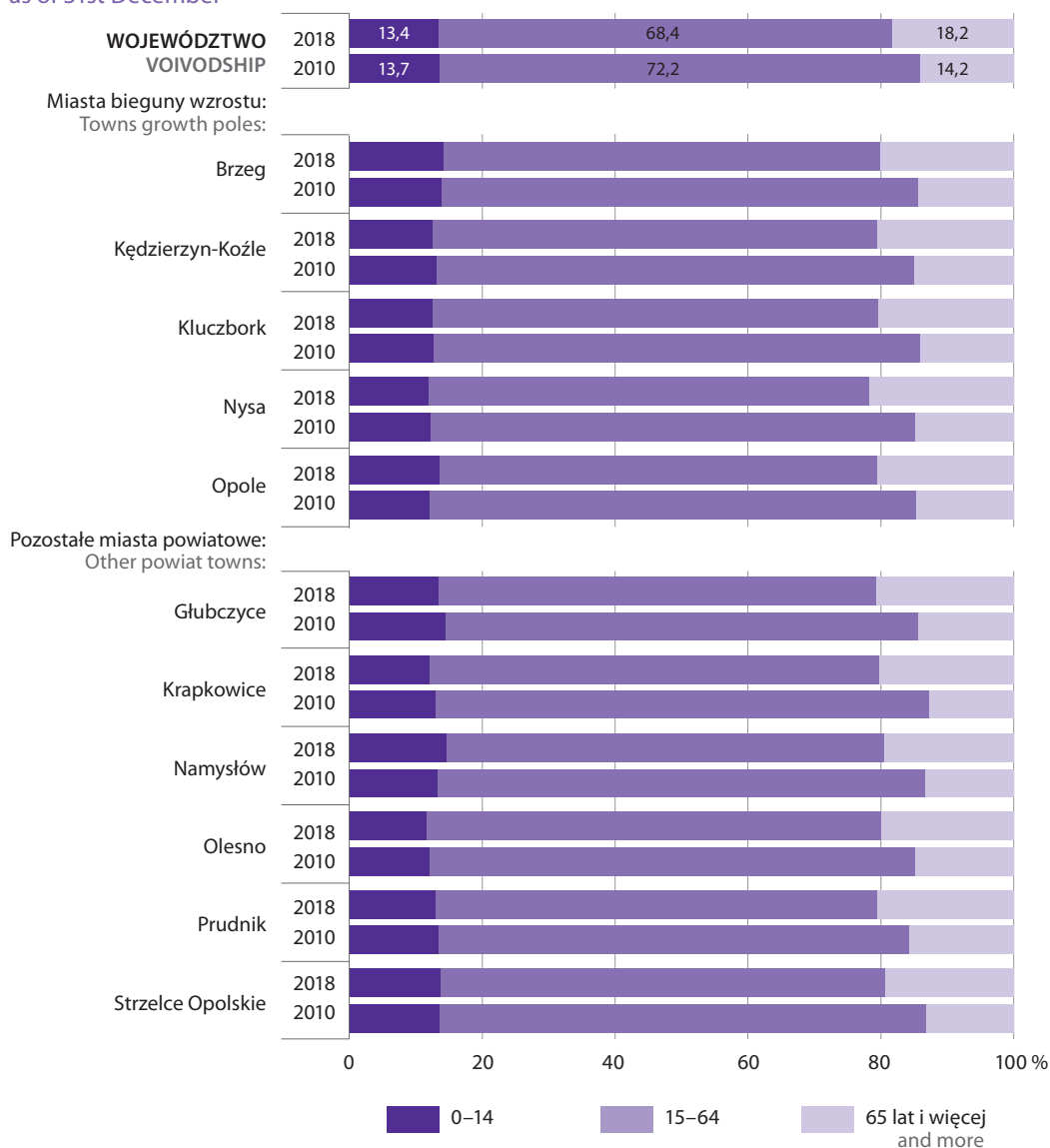

Konsekwencją niekorzystnych uwarunkowań demograficznych są przede wszystkim zmiany w strukturze wieku ludności, które mają duże znaczenie dla rozwoju społecznego i gospodarczego. Szczególnego znaczenia nabierają zwłaszcza relacje międzypokoleniowe między populacją dzieci, a zbiorowością osób dorosłych i starszych, wyznaczając ważne zadania do zrealizowania w wielu sferach życia społecznego.

W latach 2010–2018 zmieniła się struktura ludności według biologicznych grup wieku. W porównaniu z 2010 r. we wszystkich badanych miastach zwiększył się udział osób w wieku 65 lat i więcej, w tym w największym zakresie w Krapkowicach (o 7,4 p. proc.) i Nysie (o 6,9 p. proc.), przy wzroście przeciętnie województwie o 4,0 p. proc. Jednocześnie obserwowano zmniejszenie udziału osób w wieku 15–64 lata. Największy spadek udziału tej grupy ludności notowano w Opolu i Namysłowie (odpowiednio: o 7,2 p. proc. i o 7,4 p. proc.). Przeciętnie w województwie zmiana udziału osób w wieku 15–64 lata była blisko 2-krotnie mniejsza (o 3,8 p. proc.).

Wykres 4. Struktura ludności według biologicznych grup wieku stan w dniu 31 grudnia

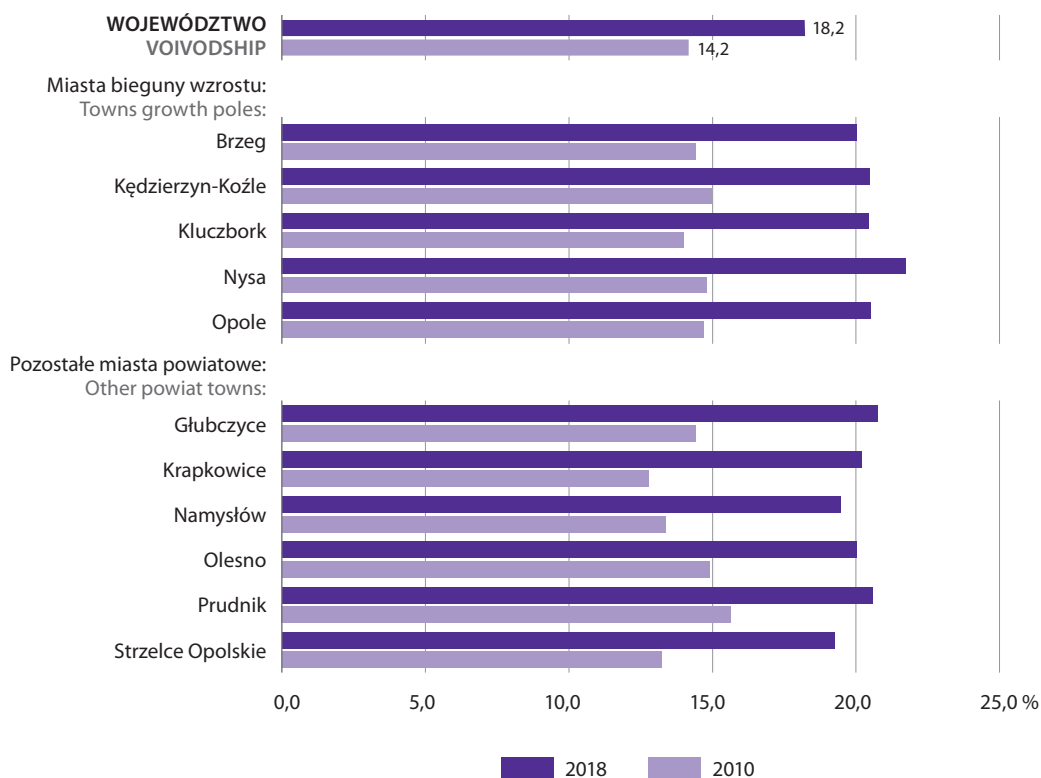
Chart 4. Structure of population by biological age groups as of 31st December

Niekorzystne zmiany w strukturze wieku ludności, przy wydłużającym się przeciętnym trwaniu życia wpływają na postępujący proces starzenia się ludności, czego potwierdzeniem są podstawowe miary.

W 2018 r. współczynnik starości demograficznej mierzony udziałem osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem w województwie opolskim wyniósł 18,2% (wobec 14,2% w 2010 r.). Poziom współczynnika był blisko 3-krotnie wyższy od progu starości wyznaczonego przez ONZ (za próg starości przyjęto 7% udział osób w wieku 65 lat i więcej w ludności ogółem, po jego przekroczeniu społeczeństwo można określać mianem stare). We wszystkich badanych miastach współczynnik kształtował się powyżej przeciętnej w województwie, przy czym wyższy jego poziom notowano w miastach będących biegunami wzrostu, w tym szczególnie w Nysie (21,7%).

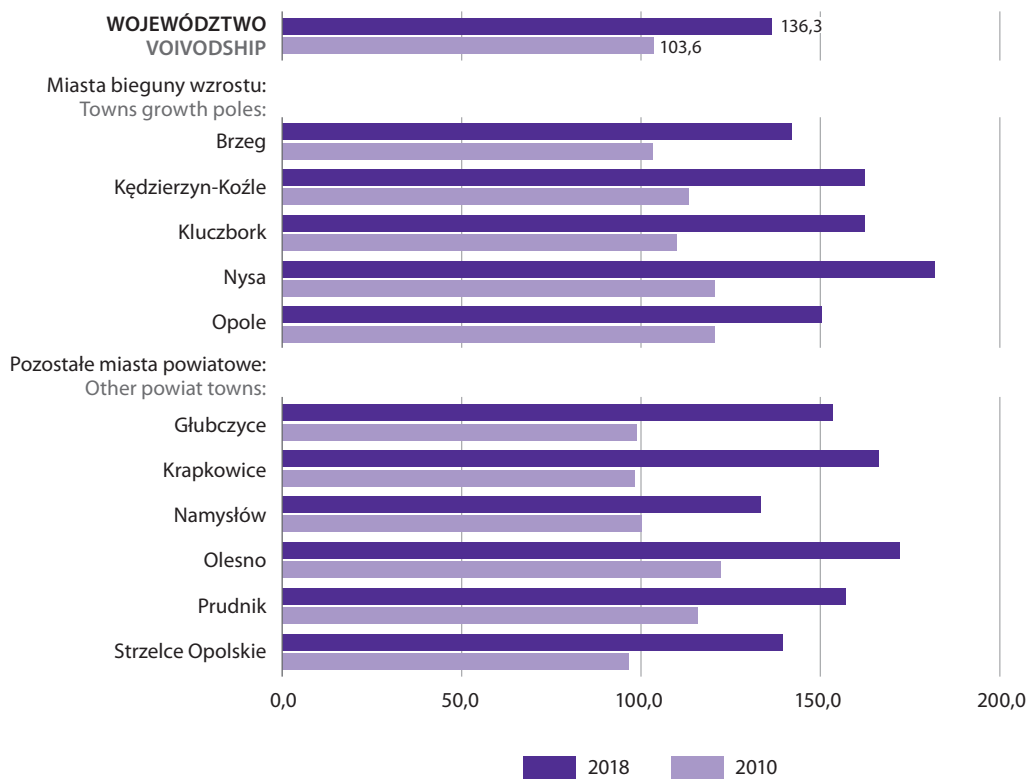
Wykres 5. Współczynnik starości demograficznej
Chart 5. Rate demographic of ageing

Indeks starości przedstawiający relacje pokolenia dziadków (osób w wieku 65 lat i więcej) do pokolenia wnuczków (0–14 lat) również potwierdza szybszy niż przeciętnie w województwie proces starzenia się ludności w badanych miastach. W 2018 r. w miastach stanowiących bieguny wzrostu indeks starości kształtował się powyżej przeciętnej w województwie wynoszącej 136. Najwyższy jego poziom notowano w Nysie (182), a najniższy – w Brzegu (142). W pozostałych miastach powiatowych najwięcej dziadków na 100 wnuczków przypadało w Oleśnie (172). Jedyne w Namysłowie indeks nie przekroczył przeciętnej w województwie i wyniósł 133.

W latach 2010–2018 poziom indeksu wzrósł we wszystkich badanych miastach, w tym najbardziej w Krapkowicach (o 68) i Nysie (o 61), przy wzroście przeciętnie w województwie o 33. W najmniejszym stopniu indeks zwiększył się w Opolu – regionalnym biegunie wzrostu (o 30).

Wykres 6. Indeks starości
Chart 6. Ageing ratio

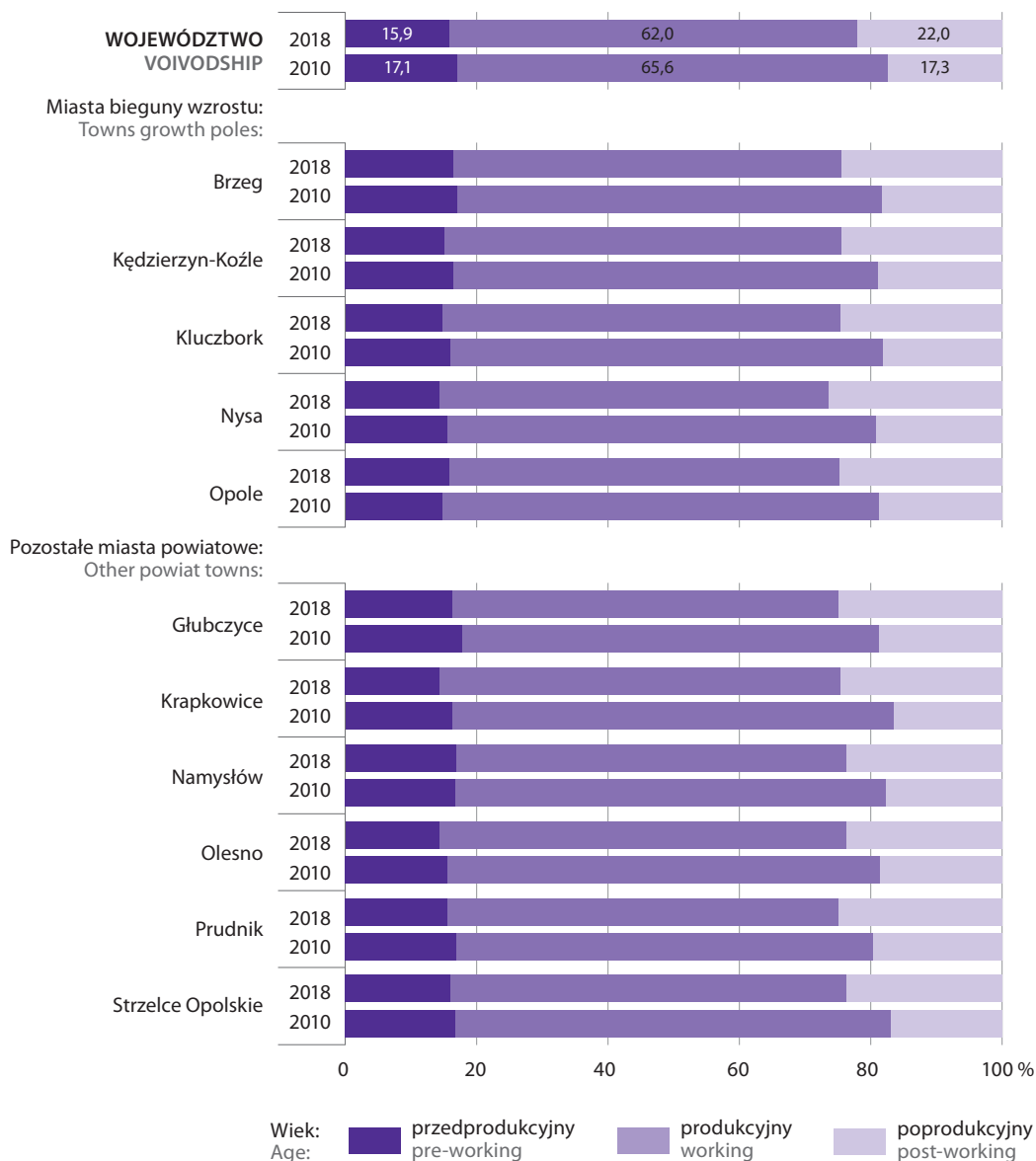
Postępujący proces depopulacji i jednocześnie starzenie się społeczeństwa nabierają szczególnego znaczenia w kontekście zmian zasobów pracy i niekorzystnych relacji pomiędzy ekonomicznymi grupami wieku. Coraz mniejsza liczba osób w wieku produkcyjnym oraz rosnąca liczba osób w wieku poprodukcyjnym, wpływają na ograniczenie zasobów pracy, stwarzając zagrożenie dla rozwoju społecznego i gospodarczego oraz stabilności zabezpieczeń społecznych.

W 2018 r. w miastach określanych biegunami wzrostu udział osób w wieku przedprodukcyjnym kształtował się od 14,5% w Nysie do 16,5% w Brzegu. Najmniejszy odsetek ludności w wieku produkcyjnym wystąpił w Brzegu i Nysie (po 59,1%), a największy – w Kluczborku i Kędzierzynie-Koźlu (po 60,5%). Ponad 24% udział osób w wieku poprodukcyjnym notowano we wszystkich miastach biegunach wzrostu, w tym największy w Nysie (26,4%). W pozostałych miastach powiatowych struktura ludności według ekonomicznych grup wieku była podobna. Najmniejszy udział osób w wieku przedprodukcyjnym notowano w Krapkowicach i Oleśnie (po 14,4%), a największy – w Namysłowie (17,0%). Udział osób w wieku produkcyjnym wahał się od 58,8% w Głubczycach do 61,9% w Oleśnie. Najmniejszą rozpiętość udziału obserwowano w grupie wieku poprodukcyjnego (od 23,6% w Strzelcach Opolskich do 24,9% w Głubczycach i Prudniku).

W porównaniu z 2010 r. we wszystkich badanych miastach w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku zwiększył się udział osób w wieku poprodukcyjnym, w tym w największym stopniu w Krapkowicach (o 8,2 p. proc.) i Nysie (o 7,3 p. proc.), przy wzroście przeciętnie w województwie o 4,7 p. proc. Jednocześnie obserwowano mniejszy udział osób w wieku produkcyjnym. Największy spadek udziału tej grupy ludności notowano w Opolu (o 7,1 p. proc.) oraz Krapkowicach, Namysłowie i Nysie (po 6,2 p. proc.). Dla porównania, przeciętnie w województwie spadek udziału osób w wieku produkcyjnym wyniósł 3,6 p. proc. W większości badanych miast nieznacznie zmniejszył się także udział osób w wieku przedprodukcyjnym, w tym najbardziej w Krapkowicach (o 2,0 p. proc.). Większy odsetek tej grupy wieku notowano w Opolu (o 1,0 p. proc.) i Namysłowie (o 0,2 p. proc.).

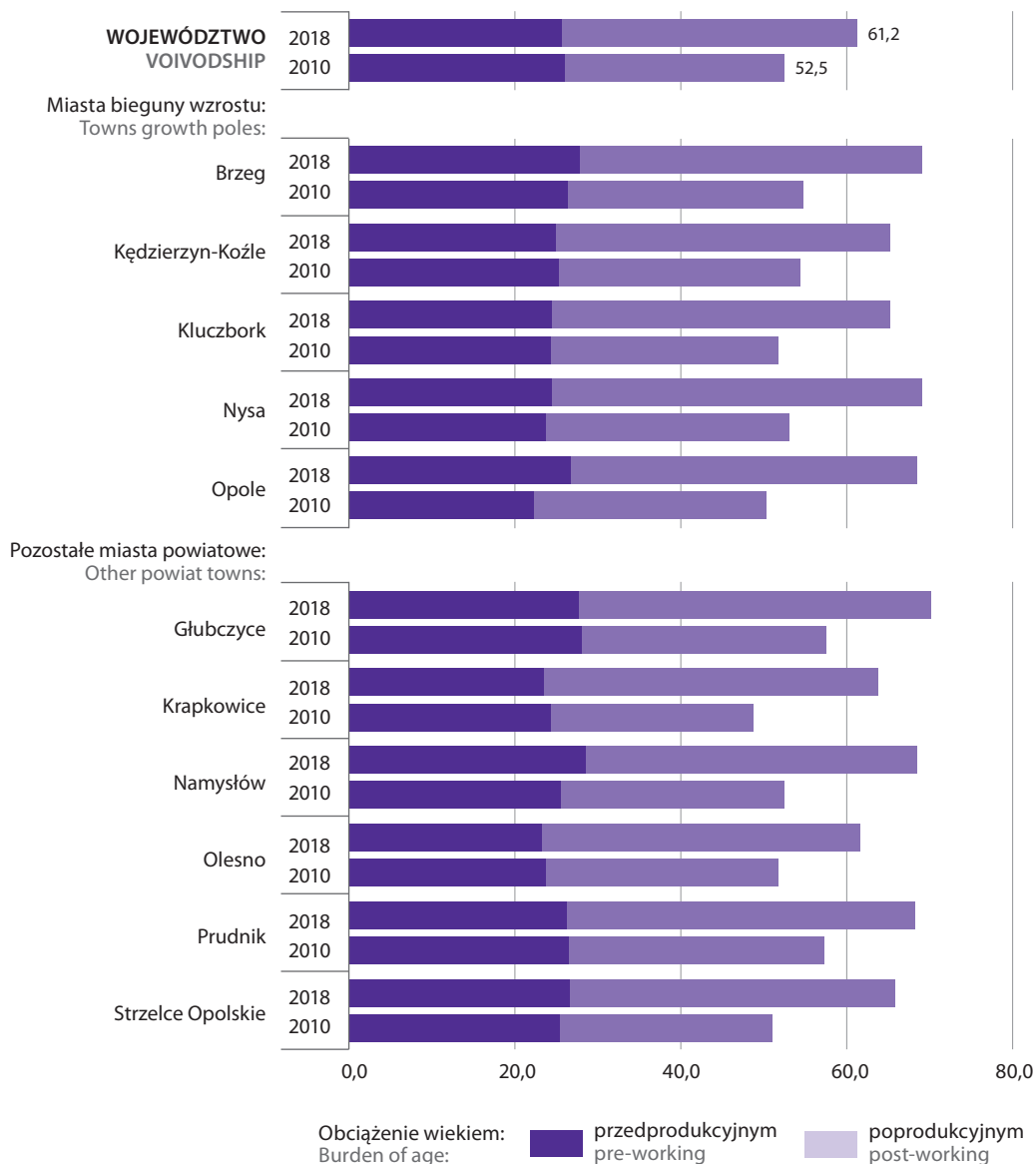
Wykres 7. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku stan w dniu 31 grudnia

Chart 7. Structure of population by economic age groups as of 31st December

Malejąca liczba ludności w wieku produkcyjnym, przy rosnącej liczebności osób w wieku poprodukcyjnym wpłynęły na istotne zmiany poziomu współczynnika obciążenia demograficznego. W latach 2010–2018 we wszystkich badanych miastach obserwowano wzrost poziomu współczynnika, co głównie było konsekwencją wyraźnie większego obciążenia ludnością w wieku poprodukcyjnym. Obciążenie tą grupą ludności najbardziej wzrosło w Krapkowicach (o 16) i w Nysie (o 15), a najmniej – w Oleśnie (o 10), przy wzroście przeciętnie w województwie o 9.

Wykres 8. Współczynnik obciążenia demograficznego
 Chart 8. Age dependency ratio

Możliwości kreowania rozwoju społecznego są determinowane m.in. stanem i rozwojem **infrastruktury mieszkaniowej**. W końcu 2018 r. w województwie opolskim liczba mieszkań wyniosła 357,5 tys. i była o 3,9% większa niż w 2010 r. Ponad 1/3 ogółu zasobów mieszkaniowych zlokalizowana była w miastach stanowiących bieguny wzrostu, w tym 15,9% w Opolu – regionalnym biegunie wzrostu. Odsetek mieszkań w pozostałych miastach powiatowych był 3-krotnie niższy i wyniósł 10,6%.

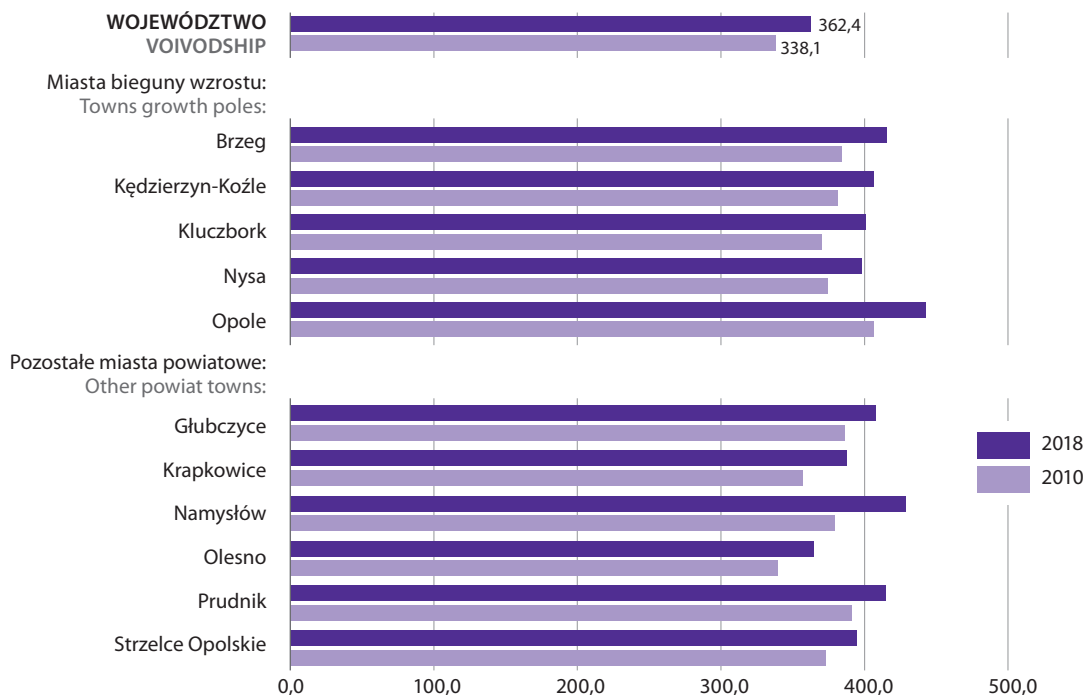
W odniesieniu do 2010 r. wzrost liczby mieszkań obserwowano we wszystkich badanych miastach, w tym największy w Namysławie (o 15,8%) i Opolu (o 13,8%). Przyrost liczby mieszkań powyżej przeciętnej w województwie notowano także w Oleśnie (o 4,6%).

W 2018 r. wśród miast biegunów wzrostu najwięcej mieszkań na 1000 ludności przypadało w Opolu (443), a najmniej – w Nysie (398). W pozostałych miastach powiatowych wskaźnik kształtował się na nieco niższym poziomie i zawierał się w przedziale od 365 w Oleśnie do 429 w Namysławie.

**Tablica 4. Zasoby mieszkaniowe^a
stan w dniu 31 grudnia**Table 4. Dwelling stocks^a
as of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo Voivodship	343924	345352	346934	348487	350215	351779	353389	355233	357475
w tym: of which:									
Miasta bieguny wzrostu: Towns growth poles:									
Brzeg	14427	14435	14488	14504	14576	14668	14693	14790	14938
Kędzierzyn-Koźle	24548	24588	24642	24704	24727	24760	24787	24820	24843
Kluczbork	9243	9309	9348	9364	9409	9427	9442	9457	9490
Nysa	17138	17167	17220	17338	17382	17417	17447	17488	17534
Opole	49876	50264	50605	50900	51338	51651	52093	55949	56735
Pozostałe miasta powiatowe: Other powiat towns:									
Głubczyce	5077	5082	5089	5098	5104	5111	5118	5126	5136
Krapkowice	6190	6198	6271	6280	6293	6303	6315	6343	6350
Namysłów	6106	6167	6211	6286	6441	6545	6699	6801	7069
Olesno	3280	3308	3340	3357	3368	3391	3393	3411	3430
Prudnik	8716	8719	8728	8740	8745	8754	8762	8765	8768
Strzelce Opolskie	7035	7043	7059	7064	7068	7072	7077	7093	7099

a Na podstawie bilansu.
a Based on balances.

Wykres 9. Mieszkania na 1000 ludności
Chart 9. Dwellings per 1000 population

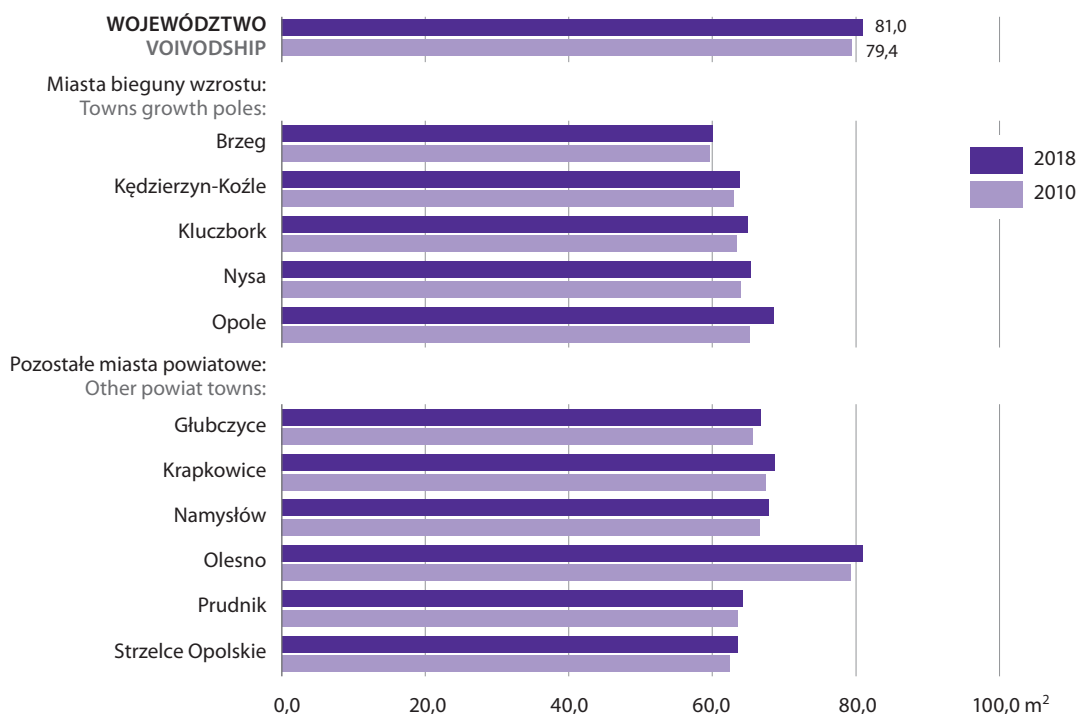
W latach 2010–2018 w badanych miastach obserwowano poprawę warunków mieszkaniowych, na co wskazują wartości wskaźników ilustrujących m.in. przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania oraz przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania przypadającą na 1 osobę.

W 2018 r. większą przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania notowano w pozostałych miastach powiatowych. Najwyższy wskaźnik, odpowiadający przeciętnej w województwie, wystąpił w Oleśnie (81,0 m²). W pozostałych badanych miastach przeciętna powierzchnia była na zbliżonym poziomie i wahała się od 60,0 m² w Brzegu do 68,7 m² w Krapkowicach.

W porównaniu z 2010 r. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wzrosła we wszystkich analizowanych miastach, w tym najbardziej w Opolu – regionalnym biegunie wzrostu (o 3,4 m²), przy wzroście przeciętnie w województwie o 1,6 m².

Wykres 10. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania

Chart 10. Average useful floor area per dwelling

W 2018 r. przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania przypadającą na 1 osobę przekraczającą przeciętną wartość dla województwa (29,4 m²) notowano w Opolu (30,4 m²) i Oleśnie (29,6 m²). Najmniej komfortowe warunki pod tym względem obserwowano w Brzegu (25,0 m²) i Strzelcach Opolskich (25,1 m²).

W odniesieniu do 2010 r. wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania przypadającej na 1 osobę wystąpił we wszystkich badanych miastach, w tym największy w Opolu i Namysławie (odpowiednio: o 3,9 m² i o 3,8 m²).

Czynnikiem determinującym potencjał społeczny jest także **dostępność usług społecznych**. Jej poprawa prowadzi do lepszego zaspokojenia potrzeb ludności i sprzyja wzrostowi spójności społecznej. W związku z postępującym procesem starzenia się ludności szczególnego znaczenia nabiera zwłaszcza konieczność zapewnienia odpowiedniej opieki medycznej i stacjonarnej pomocy społecznej.

W końcu 2018 r. w województwie opolskim notowano 561 przychodni, tj. o 8,3% więcej niż w 2012 r. Blisko 42% ich ogółu funkcjonowało w miastach uznanych za bieżące wzrostu wobec 16,0% w pozostałych miastach powiatowych.

W latach 2012–2018 wzrost liczby przychodni obserwowano we wszystkich badanych miastach (z wyjątkiem Głubczyc, gdzie liczba przychodni utrzymała się na podobnym poziomie). Największy ich przyrost notowano wśród pozostałych miast powiatowych, tj. w Krapkowicach (o 70,0%). W miastach stanowiących bieżące wzrostu liczba przychodni zwiększyła się od 3,0% w Nysie do 33,3% w Kluczborku.

W 2018 r. więcej przychodni w przeliczeniu na 10 tys. ludności notowano w pozostałych miastach powiatowych, gdzie najwyższy wskaźnik (13) osiągnęły Olesno i Strzelce Opolskie, przy przeciętnej w województwie wynoszącej 6. Wśród miast należących do bieżących wzrostu najczęściej przychodni przypadających na 10 tys. ludności zlokalizowanych było w Kluczborku (10).

Tablica 5. Przychodnie stan w dniu 31 grudnia

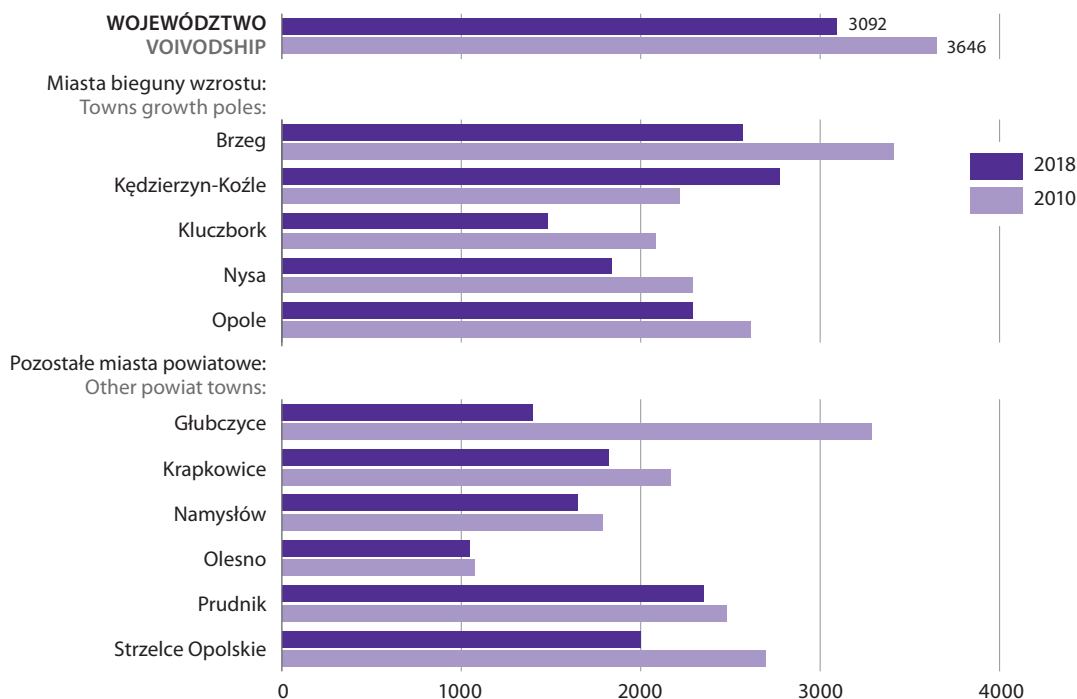
Table 5. Out-patients departments as of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo Voivodship	518	520	532	538	543	546	561
w tym: of which:							
Miasta bieżące wzrostu: Towns growth poles:							
Brzeg	21	22	22	23	24	25	24
Kędzierzyn-Koźle	35	36	33	36	35	38	38
Kluczbork	18	19	23	24	24	23	24
Nysa	33	32	34	32	31	31	34
Opole	99	101	107	110	109	110	115
Pozostałe miasta powiatowe: Other powiat towns:							
Głubczyce	9	8	8	8	8	7	9
Krapkowice	10	10	10	10	12	13	17
Namysłów	10	10	10	11	12	12	13
Olesno	11	13	11	12	11	12	12
Prudnik	13	12	12	12	13	14	15
Strzelce Opolskie	21	20	21	20	22	24	24

W końcu 2018 r. w województwie opolskim notowano 319 aptek ogólnodostępnych, tj. o 14,3% więcej niż w 2010 r. Ponad 40% aptek prowadziło działalność na terenie miast będących bieżącymi wzrostu. W pozostałych miastach powiatowych funkcjonowało 17,2% aptek w województwie. Względem 2010 r. większy przyrost liczby aptek obserwowano w pozostałych miastach powiatowych, w tym głównie w Głubczycach (o 125,0%). W miastach uznanych za bieżące wzrostu liczba aptek najbardziej zwiększyła się w Kluczborku (o 33,3%) i Brzegu (o 27,3%), przy spadku w Kędzierzynie-Koźlu (o 24,1%).

We wszystkich badanych miastach w 2018 r. na 1 aptekę przypadało mniej osób niż przeciętnie w województwie (3092). Niższy poziom wskaźnika notowano w pozostałych miastach powiatowych, w tym szczególnie w Oleśnie (1045). W porównaniu z 2010 r. spadek wskaźnika wystąpił we wszystkich analizowanych miastach, poza Kędzierzynie-Koźle.

Wykres 11. Ludność na 1 aptekę ogólnodostępną
Chart 11. Population per generally available pharmacy

Tablica 6. Placówki stacjonarnej pomocy społecznej (łącznie z filiami) stan w dniu 31 grudnia

Table 6. Stationary social welfare facilities (including branches) as of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo Voivodship	55	57	58	58	58	59	60	67	70
w tym: of which:									
Miasta bieguny wzrostu: Towns growth poles:									
Brzeg	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kędzierzyn-Koźle	3	4	4	4	4	4	4	4	4
Kluczbork	2	3	3	3	3	3	3	3	3
Nysa	3	3	3	3	2	3	3	3	3
Opole	5	5	5	5	5	5	5	5	9
Pozostałe miasta powiatowe: Other powiat towns:									
Głubczyce	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Krapkowice	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Namysłów	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Olesno	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Prudnik	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Strzelce Opolskie	2	2	2	2	2	2	2	2	1

W końcu 2018 r. w województwie opolskim działało 70 placówek stacjonarnej pomocy społecznej, tj. o 27,3% więcej niż w 2010 r. Najwięcej placówek stacjonarnej pomocy społecznej notowano w Opolu – regionalnym biegunie wzrostu (9). Łącznie w miastach stanowiących bieguny wzrostu świadczyło usługi 27,1% placówek w województwie, podczas gdy w pozostałych miastach powiatowych było ich blisko 4-krotnie mniej (7,1%).

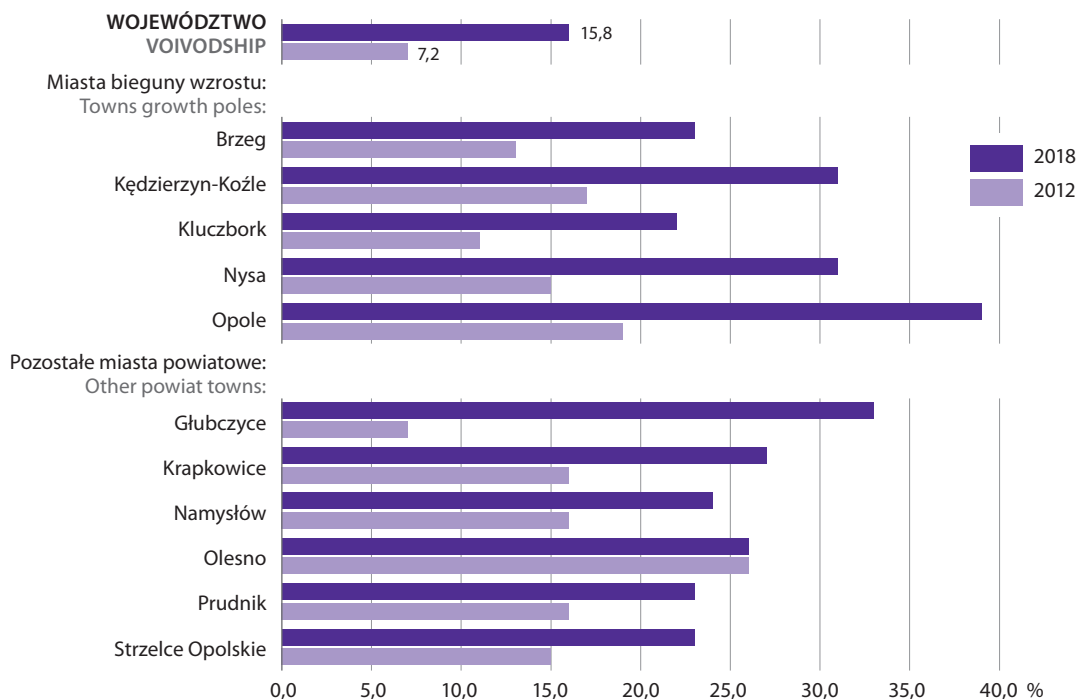
W latach 2010–2018 nie we wszystkich badanych miastach działały placówki stacjonarnej pomocy społecznej. Do miast pozbawionych takich placówek należały: Brzeg, Namysłów i Olesno. W porównaniu z 2010 r. liczba placówek zwiększyła się w Opolu, Kluczborku i Kędzierzynie-Koźlu, przy spadku w Strzelcach Opolskich.

Sprawniejsze funkcjonowanie rodzin z dziećmi w społeczeństwie umożliwia rosnąca dostępność opieki żłobkowej. Wysoki odsetek dzieci objętych taką opieką wpływa m.in. na aktywność zawodową kobiet, wzmacniając ich pozycję na rynku pracy. Nie bez znaczenia jest również edukacja przedszkolna, gwarantująca dzieciom wyrównane szanse rozwojowe, wpływając na powodzenie i przebieg dalszej edukacji.

W końcu 2018 r. w województwie opolskim liczba żłobków, oddziałów żłobkowych i klubów dziecięcych wyniosła 99 i względem 2012 r. zwiększyła się ponad 2-krotnie (o 110,6%). Większy przyrost liczby tych placówek obserwowano w miastach będących biegunami wzrostu. Wzrost liczby żłobków, oddziałów żłobkowych i klubów dziecięcych powyżej przeciętnej w województwie notowano w Nysie (o 166,7%), Brzegu (o 150,0%) i w Opolu (o 145,5%).

W 2018 r. najwięcej dzieci objętych opieką żłobkową było w Opolu (38,8% dzieci w wieku do 3 lat), a najmniej – w Kluczborku (21,8%). W pozostałych miastach powiatowych odsetek dzieci wahał się od 23,1% w Prudniku do 32,9% w Głubczycach, przy przeciętnej w województwie wynoszącej 15,8%.

Wykres 12. Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową
Chart 12. Percentage of children in nursery care

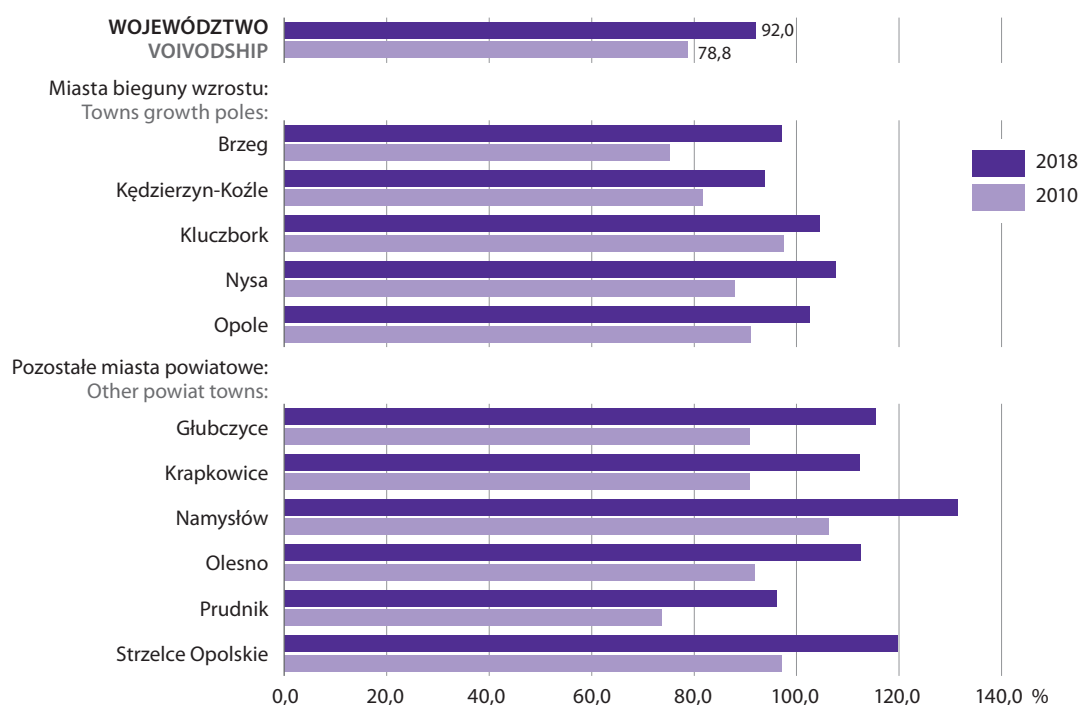

W latach 2012–2018 wraz ze wzrostem liczby placówek opieki żłobkowej i miejsc w już działających wzrosła także liczba dzieci w nich przebywających w ciągu roku (przeciętnie w województwie – o 112,9%), w tym na największą skalę w Głubczycach (o 434,6%) i Opolu (o 151,4%). Nieznaczny spadek liczby tej grupy dzieci notowano w Oleśnie (o 2,2%).

W latach 2010–2018 obserwowano także wzrost liczby placówek wychowania przedszkolnego. Przyrost tych placówek powyżej przeciętnej w województwie (o 7,0%) notowano we wszystkich badanych miastach, z wyjątkiem Krapkowic, gdzie ich liczba nie uległa zmianie.

Powstanie nowych placówek i zwiększenie liczby miejsc w już istniejących umożliwiły objęcie wychowaniem przedszkolnym większej liczby dzieci. W porównaniu z 2010 r. liczba tych dzieci najbardziej zwiększyła się w Oleśnie (o 32,7%), Opolu (o 30,9%) i Brzegu (o 25,8%), przy spadku o 1,8% w Kluczborku. Dla porównania przeciętnie w województwie liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wzrosła o 12,8%.

Wykres 13. Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym
Chart 13. Percentage of children aged 3-6 covered by pre-primary education

W 2018 r. blisko 1/3 dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w województwie (32,2%) notowano w miastach będących biegunami wzrostu. Dzieci z pozostałych miast powiatowych stanowiły 11,4% ogółu tych dzieci. Podkreślenia wymaga jednak fakt, że większy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym obserwowano w pozostałych miastach powiatowych, w tym szczególnie w Namysławie (131,4%).

1.2. Potencjał gospodarczy

1.2. Economic potential

Jednym z głównych czynników determinujących potencjał gospodarczy określonej jednostki terytorialnej są działające na jej terenie **podmioty gospodarki narodowej**, które tworząc miejsca pracy, istotnie warunkują sytuację materialną ludności i pozycję gospodarczą danego regionu.

Tablica 7. Podmioty gospodarki narodowej^a w rejestrze REGON stan w dniu 31 grudnia

Table 7. Entities of the national economy^a in the REGON register as of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo Voivodship	99118	97560	98741	100038	100077	100432	100295	100590	100931
w tym: of which:									
Miasta bieguny wzrostu: Towns growth poles:									
Brzeg	5254	5129	5135	5159	5105	5118	5050	4989	4986
Kędzierzyn-Koźle	7044	6878	6945	6947	6988	6971	6921	6826	6726
Kluczbork	3123	3037	3031	3044	3036	3026	2972	2948	2881
Nysa	5917	5789	5798	5801	5705	5635	5566	5609	5542
Opole	20361	20022	20170	20426	20521	20686	20743	21966	21508
Pozostałe miasta powiatowe: Other powiat towns:									
Głubczyce	1773	1699	1707	1704	1702	1672	1677	1688	1687
Krapkowice	1806	1768	1800	1822	1810	1801	1808	1767	1720
Namysłów	2217	2138	2190	2212	2186	2186	2192	2216	2238
Olesno	1267	1268	1294	1312	1321	1340	1318	1335	1343
Prudnik	2131	2054	2050	2057	2020	2022	2011	1991	1988
Strzelce Opolskie	1913	1851	1905	1888	1869	1834	1841	1828	1808

^a Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.
^a Excluding persons tending private farms in agriculture.

W końcu 2018 r. w województwie opolskim w rejestrze REGON zarejestrowanych było 100,9 tys. podmiotów gospodarki narodowej, tj. o 1,8% więcej niż w 2010 r. Co piąty podmiot (21,3%) prowadził działalność w Opolu – regionalnym biegunie wzrostu. Wśród miast stanowiących subregionalne bieguny wzrostu istotny udział zarejestrowanych podmiotów notowano w Kędzierzynie-Koźlu (6,7%), Nysie (5,5%) i Brzegu (4,9%). O potencjale miast biegunów wzrostu stanowił m.in. wysoki – ponad 40% udział w podmiotach działających w województwie. Dla porównania, w pozostałych miastach powiatowych łączny odsetek podmiotów wyniósł 10,7% ich ogółu w województwie.

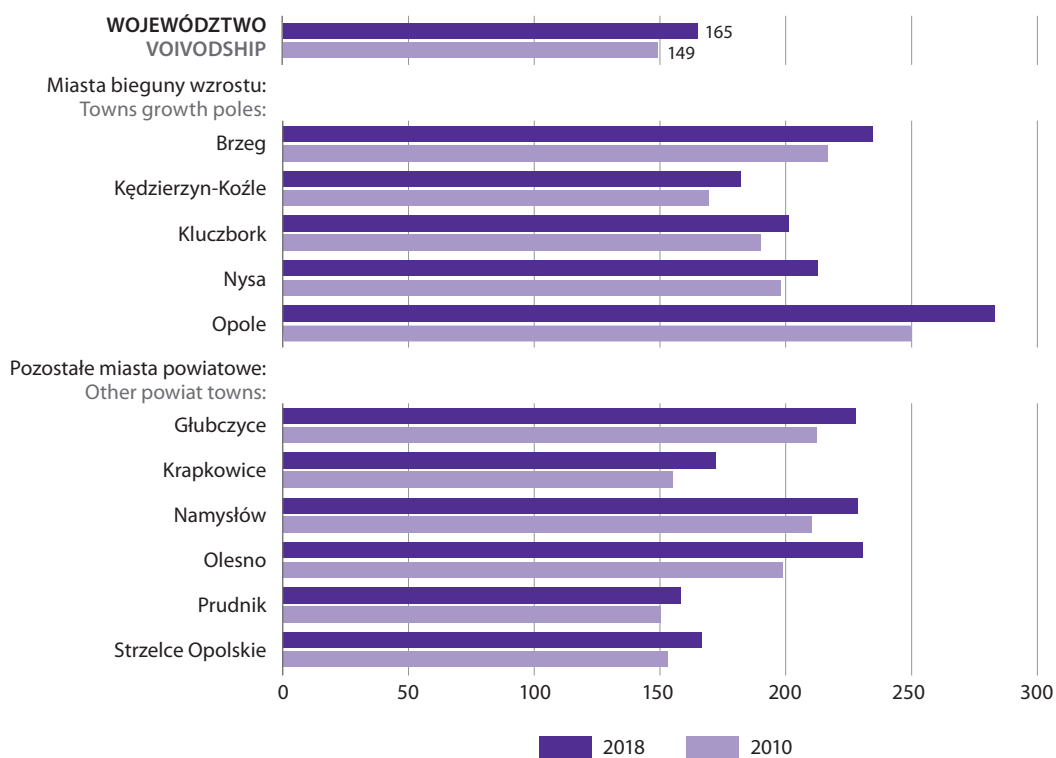
W odniesieniu do 2010 r. spadek liczby podmiotów zarejestrowanych i ich udziału w podmiotach działających w województwie obserwowano we wszystkich badanych miastach biegunach wzrostu, z wyjątkiem Opola, gdzie notowano większą liczbę podmiotów i wzrost ich udziału. Spadek liczby oraz udziału badanych podmiotów wystąpił także w większości pozostałych miast powiatowych. Natomiast wzrost liczby podmiotów, przy niezmienionym udziale, notowano w Oleśnie i Namysławie.

Liczba podmiotów gospodarki narodowej stanowi podstawę określenia wskaźnika przedsiębiorczości, który obrazuje aktywność gospodarczą danego obszaru. W 2018 r. najwyższy poziom wskaźnika przedsiębiorczości, wyrażony relacją podmiotów gospodarki narodowej na 1000 ludności w wieku produkcyjnym notowano w miastach będących biegunami wzrostu. Ponad 200 podmiotów przypadających na 1000 ludności w wieku produkcyjnym obserwowano w Opolu, Brzegu, Nysie i Kluczborku. Najniższy poziom wskaźnika notowano w Kędzierzynie-Koźlu (182). W pozostałych miastach powiatowych wskaźnik kształtował się na poziomie od 158 w Prudniku do 231 w Oleśnie, przy przeciętnej w województwie wynoszącej 165.

W porównaniu z 2010 r. wskaźnik przedsiębiorczości wzrósł we wszystkich badanych miastach, w tym najbardziej w Opolu i Oleśnie. Przy czym w Opolu, Oleśnie i Namysłowie wzrost wskaźnika wynikał ze wzrostu liczby podmiotów, przy spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym, a w pozostałych miastach – z głębszego spadku liczby ludności niż liczby podmiotów.

Wykres 14. Podmioty gospodarki narodowej^a w rejestrze REGON na 1000 ludności w wieku produkcyjnym stan w dniu 31 grudnia

Chart 14. Entities of the national economy^a in the REGON register per 1000 working age population as of 31st December

^a Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.
^a Excluding persons tending private farms in agriculture.

Wśród podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w 2018 r. największy udział stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Rozpiętość udziału wyniosła od 59,0% w Głubczycach do 71,9% w Oleśnie. Największy odsetek spółek handlowych notowano w Opolu (11,2% zarejestrowanych podmiotów ogółem) i Krapkowicach (9,7%), a najmniejszy – w Głubczycach (3,3%). Udział fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, które realizują coraz więcej zadań publicznych stanowią ważny czynnik kształtowania kapitału społecznego, wyniósł od 2,2% w Kluczborku do 3,6% w Opolu.

W porównaniu z 2010 r. we wszystkich badanych miastach w strukturze podmiotów odnotowano wzrost udziału spółek handlowych oraz fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, przy spadku udziału osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

O konkurencyjności i atrakcyjności gospodarczej danego obszaru świadczy poziom zainwestowanego kapitału zagranicznego. Pozytywne oddziaływanie kapitału zagranicznego można zaobserwować w wielu aspektach, poczynając od wprowadzenia na rynki nowych rozwiązań poprzez realokację zasobów, zdobycie nowych rynków oraz generowanie nowych miejsc pracy.

Najwięcej spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego w 2018 r. prowadziło działalność w miastach uznanych za bieguny wzrostu, w tym w Opolu (35,4% spółek w województwie), Kędzierzynie-Koźlu (8,1%) i Nysie (5,6%), a ponadto w Krapkowicach (4,0%).

Względem 2010 r. liczba spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego uległa zmniejszeniu we wszystkich badanych miastach (przeciętnie w województwie – o 35,1%). Spośród miast biegunów wzrostu największy, tj. 40,0% spadek liczby spółek notowano w Opolu i Kluczborku, przy 5,6% spadku w Nysie. W pozostałych miastach powiatowych spadek liczby spółek wahał się od 20,0% w Oleśnie do 43,8% w Głubczycach.

Tablica 8. Podmioty gospodarki narodowej^a nowo zarejestrowane w rejestrze REGON

Table 8. Entities of the national economy^a newly registered in the REGON register

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo Voivodship	8542	6920	6922	7410	6851	6736	6261	6455	7186
w tym: of which:									
Miasta bieguny wzrostu: Towns growth poles:									
Brzeg	434	341	318	367	341	347	276	283	322
Kędzierzyn-Koźle	623	473	499	437	420	452	371	349	376
Kluczbork	227	172	203	209	184	164	142	141	152
Nysa	503	368	390	402	337	361	302	374	397
Opole	1601	1282	1267	1438	1316	1328	1314	1319	1354
Pozostałe miasta powiatowe: Other powiat towns:									
Głubczyce	104	95	95	110	99	73	82	106	101
Krapkowice	134	109	115	116	109	104	104	83	96
Namysłów	175	126	169	171	132	135	133	153	142
Olesno	80	94	85	82	75	81	66	86	95
Prudnik	164	142	141	149	115	128	121	83	125
Strzelce Opolskie	169	168	136	125	120	90	118	90	110

a Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

a Excluding persons tending private farms in agriculture.

Potencjał rozwoju i atrakcyjność gospodarcza danej jednostki terytorialnej określane są w głównej mierze na podstawie liczby nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON, które poprzez wzrost przedsiębiorczości i zatrudnienia kształtują rozwój gospodarczy. Koncentracja nowych ośrodków decyzyjnych w sferze biznesowej, finansowej a także badawczo-rozwojowej jest natomiast istotna z punktu widzenia zdolności do rozwoju nowych technologii.

W 2018 r. w odniesieniu do 2010 r. skala rejestracji nowych podmiotów uległa zmniejszeniu we wszystkich badanych miastach, z wyjątkiem Olesna (wzrost o 18,8%). Najgłębszy spadek liczby podmiotów nowo powstałych, ponad 2-krotnie przewyższający spadek notowany przeciętnie w województwie (15,9%), wystąpił w subregionalnych biegunach wzrostu, tj. Kędzierzynie-Koźlu (o 39,6%) i Kluczborku (o 33,0%), a ponadto także w Strzelcach Opolskich (o 34,9%).

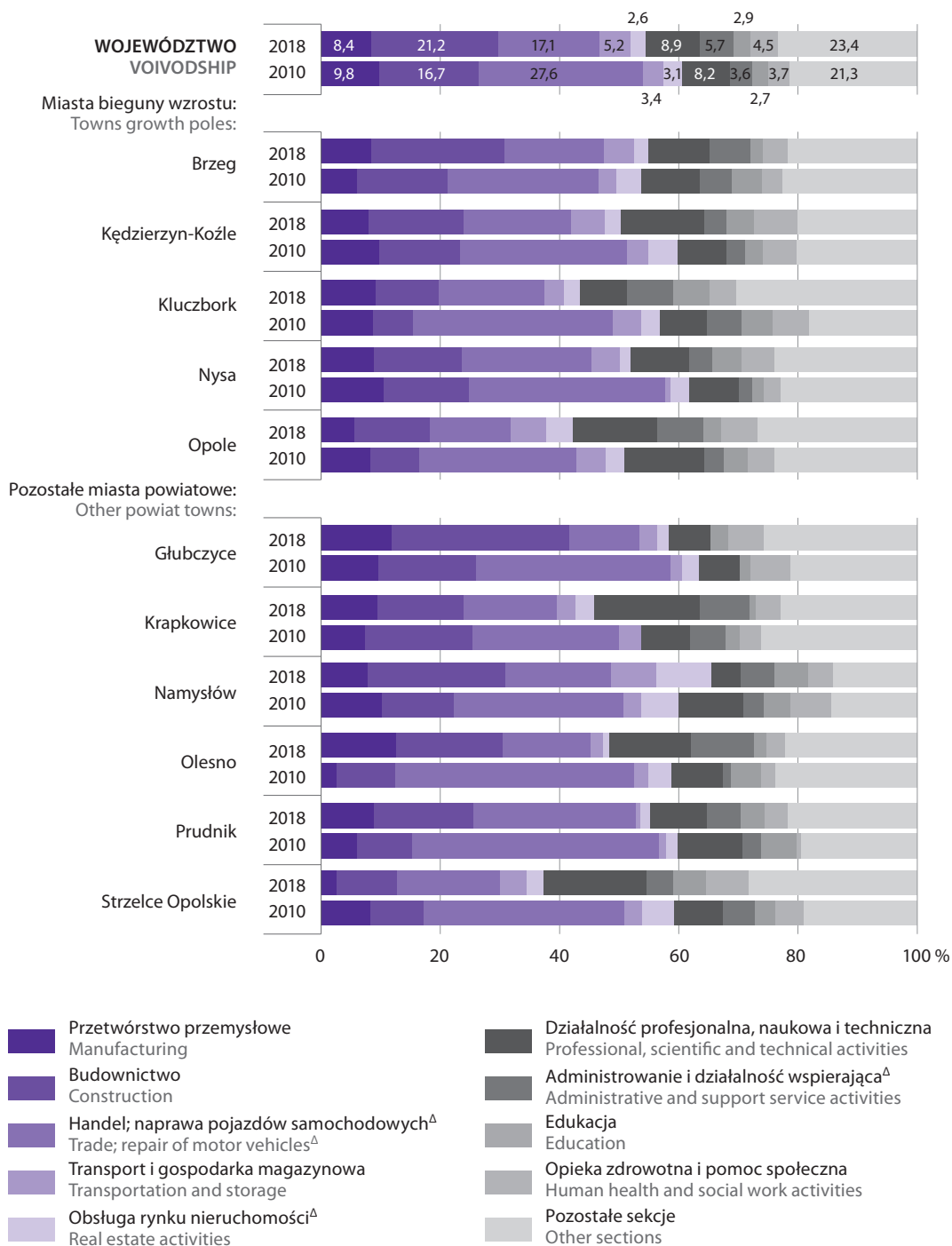
O strukturze działalności nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON decyduje często specyfika lokalnej gospodarki, funkcjonujące instytucje otoczenia biznesu i ośrodków nauki, atrakcyjność inwestycyjna oraz występowanie odpowiednich zasobów pracy czy uwarunkowań fizyczno-geograficznych. Potencjał określonej jednostki terytorialnej zwiększają przede wszystkim nowo powstające firmy innowacyjne, generujące i adaptujące nowe technologie, rozwiązania organizacyjne i wiedzę.

Od 2010 r. w strukturze nowo zarejestrowanych podmiotów zaobserwowano pozytywne zmiany związane z rozwojem branż innowacyjnych, mających wpływ na wzrost konkurencyjności. W większości miast wzrósł udział podmiotów świadczących usługi oparte na wiedzy (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna oraz informacja i komunikacja). Wśród miast biegunów wzrostu największy przyrost udziału tych podmiotów notowano w Kędzierzynie-Koźlu (o 9,4 p.proc.), a wśród pozostałych miast powiatowych – w Strzelcach Opolskich (o 12,7 p. proc.) i Krapkowicach (o 9,6 p. proc.). Mniejszy odsetek nowo powstałych podmiotów zaklasyfikowanych do sekcji działalność profesjonalna, naukowa i techniczna oraz informacja i komunikacja obserwowano w Namysłowie i Prudniku.

W latach 2010–2018 najwięcej nowo powstałych podmiotów było rejestrowanych w miastach stanowiących bieguny wzrostu, tj. w Opolu (19,3% nowo zarejestrowanych podmiotów w województwie), Kędzierzynie-Koźlu (6,3%), Nysie (5,4%), Brzegu (4,8%) i Kluczborku (2,5%), potwierdzając ich atrakcyjność gospodarczą. Nowo zarejestrowane podmioty najczęściej decydowały się prowadzić działalność związaną z handlem; naprawą pojazdów samochodowych oraz budownictwem. Największy udział tych podmiotów notowano w Głubczycach (47,4% podmiotów ogółem), Prudniku (46,8%), Krapkowicach (41,0%) i Nysie (40,7%). Najwięcej nowych podmiotów zaklasyfikowanych do sekcji przetwórstwo przemysłowe obserwowano w Kluczborku (8,7%), obsługa rynku nieruchomości – w Strzelcach Opolskich (7,0%), a opieka zdrowotna i pomoc społeczna – w Głubczycach (7,9%). W Opolu – regionalnym biegunie wzrostu, częściej niż w pozostałych badanych miastach, rejestrowane były podmioty prowadzące działalność profesjonalną, naukową i techniczną (13,2%), edukację (6,1%), informację i komunikację (5,4%), administrowanie i działalność wspierającą (5,8%) oraz transport i gospodarkę magazynową (5,2%). Są to kategorie działalności gospodarczej, których lokalizacja wynika z rangi funkcjonalnej ośrodka miejskiego, dlatego ich obecność w strukturze gospodarczej Opola potwierdza jego kluczową rolę jako ośrodka miejskiego.

Wykres 15. Struktura podmiotów gospodarki narodowej^a nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON według sekcji

Chart 15. Structure of entities of the national economy^a newly registered in the REGON register by sections

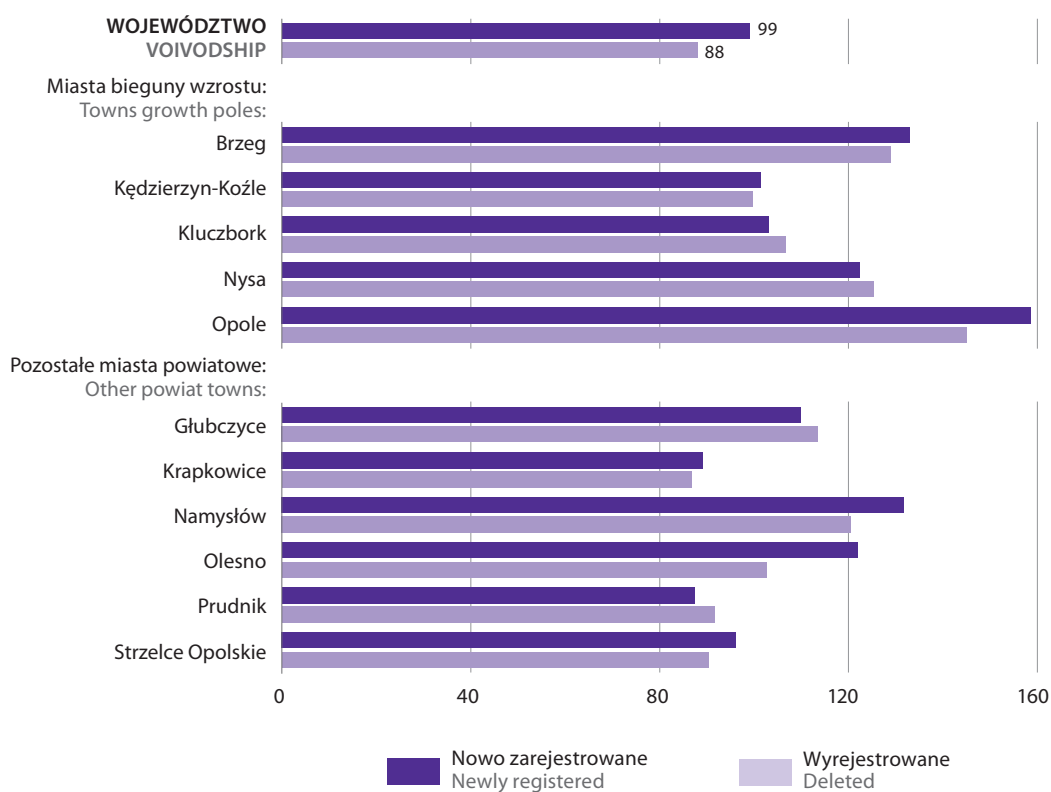
^a Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.
^a Excluding persons tending private farms in agriculture.

Obok nowo rejestrujących się podmiotów obserwowano także wyrejestrowania z rejestru REGON. W 2018 r. w odniesieniu do 2010 r. we wszystkich miastach stanowiących bieguny wzrostu notowano wzrost liczby podmiotów wyrejestrowanych, w tym największy w Opolu (o 90,4%). Wśród pozostałych miast powiatowych również obserwowano zwiększoną liczbę podmiotów wyrejestrowanych (z wyjątkiem Prudnika – spadek o 20,9%), w tym na największą skalę w Krapkowicach (o 66,7%), przy wzroście przeciętnie w województwie o 33,9%.

W latach 2010–2018 najwięcej podmiotów wyrejestrowało się w miastach określonych biegunami wzrostu, tj. w Opolu (19,7% wyrejestrowanych podmiotów w województwie), Kędzierzynie-Koźlu (6,9%), Nysie (6,2%), Brzegu (5,2%) i Kluczborku (2,9%). Przewaga liczby podmiotów nowo zarejestrowanych nad wyrejestrowanymi wystąpiła w większości badanych miast, w tym w Opolu (1054), Brzegu (94) i Kędzierzynie-Koźlu (67). Więcej podmiotów wyrejestrowanych niż nowo powstałych notowano w Nysie, Kluczborku, Prudniku oraz Głubczycach.

Wykres 16. Podmioty gospodarki narodowej^a nowo zarejestrowane i wyrejestrowane na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010–2018

Chart 16. Entities of the national economy^a newly registered and deleted per 1000 working age population in the years 2010–2018

^a Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.
^a Excluding persons tending private farms in agriculture.

Rozwój gospodarki zależy nie tylko od liczby podmiotów, ale przede wszystkim od efektów ich działalności, w tym **produkcji sprzedanej przemysłu**. W 2018 r. produkcja sprzedana przemysłu w województwie opolskim ukształtowała się na poziomie 29070,1 mln zł. W strukturze znaczący udział (powyżej 10%) stanowiła produkcja: artykułów spożywczych (12,9%), chemikaliów i wyrobów chemicznych (12,4%), wyrobów z metali (12,2%) oraz wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (10,6%).

Tablica 9. Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące)^a
 Table 9. Sold production of industry (current prices)^a

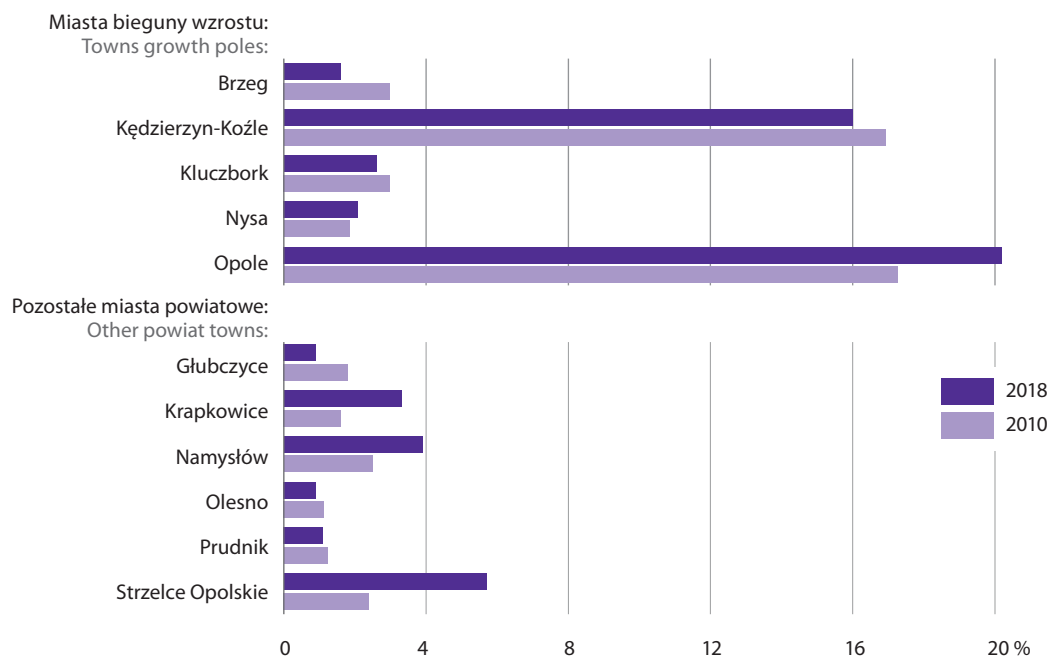
Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	w mln zł in million PLN								
Województwo Voivodship	17194,2	19082,2	20088,8	20033,9	20736,6	22383,4	23610,4	25873,9	29070,1
w tym: of which:									
Miasta bieguny wzrostu: Towns growth poles:									
Brzeg	513,5	478,4	490,9	442,7	435,6	454,0	428,6	467,5	473,2
Kędzierzyn-Koźle	2907,8	3761,8	3756,2	3935,3	4114,0	3839,2	3821,7	4372,4	4651,8
Kluczbork	513,5	539,6	522,9	497,6	516,3	560,9	672,8	651,8	765,8
Nysa	317,5	364,4	387,3	410,1	459,1	478,7	492,6	538,0	603,8
Opole	2968,2	3565,3	3857,3	3855,2	3737,2	4699,7	4755,9	5165,9	5862,7
Pozostałe miasta powiatowe: Other powiat towns:									
Głubczyce	310,0	291,6	289,4	301,0	291,5	277,0	246,1	246,7	261,6
Krapkowice	275,2	300,7	485,6	688,9	751,9	833,5	882,1	896,2	955,9
Namysłów	430,5	495,1	531,8	564,4	683,6	788,6	936,9	995,9	1135,6
Olesno	194,6	211,9	202,5	204,6	209,7	186,5	216,3	267,1	266,3
Prudnik	210,1	150,1	153,8	176,6	165,7	176,9	243,2	310,3	314,7
Strzelce Opolskie	412,0	655,9	858,6	907,3	970,1	1147,9	1277,9	1124,4	1646,9

a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.
 a Excluding economic entities employing up to 9 persons.

Wśród miast stanowiących bieguny wzrostu, dwa miasta, tj. Opole i Kędzierzyn-Koźle pełniły funkcję przemysłową. W 2018 r. produkcja sprzedana przemysłu notowana w Opolu stanowiła 20,2% produkcji sprzedanej przemysłu w województwie, a w Kędzierzynie-Koźlu – odpowiednio 16,0%. Łączny jej udział w pozostałych subregionalnych biegunach wzrostu wynosił 6,3%. Natomiast w miastach powiatowych niezaliczanych do biegunów wzrostu największy udział w produkcji sprzedanej przemysłu w województwie miały Strzelce Opolskie (5,7%), Namysłów (3,9%) i Krapkowice (3,3%).

W porównaniu z 2010 r. większy udział w produkcji sprzedanej przemysłu w województwie notowano dla przedsiębiorstw zlokalizowanych w Opolu, Nysie, Strzelcach Opolskich, Krapkowicach i Namysławie. W pozostałych badanych miastach obserwowano spadek udziału.

Wykres 17. Udział w produkcji sprzedanej przemysłu w województwie (ceny bieżące)^a
Chart 17. Share in sold production of industry in voivodship (current prices)^a

a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.
 a Excluding economic entities employing up to 9 persons.

Duże zróżnicowanie między badanymi miastami obserwowano pod względem produkcji sprzedanej przemysłu przypadającej na 1 mieszkańca. Wśród miast biegunów wzrostu wyróżniał się Kędzierzyn-Koźle, dla którego wskaźnik wynosił 75,8 tys. zł, podczas gdy w Brzegu produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca kształtowała się na poziomie 6-krotnie niższym (13,1 tys. zł). Znaczną rozpiętość w poziomie wskaźnika obserwowano także wśród pozostałych miast powiatowych. Ponad 50 tys. zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca notowano w Strzelcach Opolskich, Namysławie i Krapkowicach, przy przeciętnej w województwie wynoszącej 29,4 tys. zł. Najmniej na 1 mieszkańca przypadało w Prudniku (14,9 tys. zł).

W odniesieniu do 2010 r. wzrost produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca obserwowano w większości badanych miast. Największy wzrost poziomu wskaźnika notowano wśród pozostałych miast powiatowych, w tym w Strzelcach Opolskich, Krapkowicach i Namysławie. Wśród miast biegunów wzrostu produkcja sprzedana przemysłu przypadająca na 1 mieszkańca najbardziej zwiększyła się w Nysie, Opolu i Kędzierzynie-Koźlu. Poziomu wskaźnika z 2010 r. nie osiągnęły Brzeg i Głubczyce.

Sytuacja na **rynku pracy** jest wypadkową wielu czynników, wśród których można wymienić m.in. ogólną koniunkturę gospodarczą. Szybszy wzrost gospodarczy przekłada się na powstawanie nowych miejsc pracy, co skutkuje wzrostem zatrudnienia. Odmienną sytuację można zaobserwować w okresie spowolnienia gospodarki, które przyczynia się do zmniejszenia popytu przedsiębiorstw na pracę i w konsekwencji do wzrostu bezrobocia.

W końcu 2018 r. liczba pracujących w województwie opolskim wyniosła 217,5 tys. osób i w porównaniu z 2010 r. wzrosła o 7,1%. Dla co drugiego pracującego (47,6%) miejscem pracy były zakłady zlokalizowane w miastach stanowiących bieguny wzrostu. Najwięcej pracujących notowano w Opolu (28,0% pracujących w województwie) i Kędzierzynie-Koźlu (7,7%). W pozostałych miastach powiatowych największy odsetek liczby pracujących wystąpił w Krapkowicach (4,0%) i Strzelcach Opolskich (3,4%).

W odniesieniu do 2010 r. wzrost liczby pracujących w miastach biegunach wzrostu notowano w Opolu (o 17,6%) i Nysie (o 6,5%), a w pozostałych miastach powiatowych – w Krapkowicach (o 27,3%) i Strzelcach Opolskich (o 22,2%). W pozostałych badanych miastach wystąpił spadek liczby pracujących, w tym największy w Prudniku (o 21,0%) i Brzegu (o 15,3%).

**Tablica 10. Pracujący^a
stan w dniu 31 grudnia**

Table 10. Employed persons^a
as of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo Voivodship	203035	202624	201037	204014	205818	206017	211600	212728	217469
w tym: of which:									
Miasta bieguny wzrostu: Towns growth poles:									
Brzeg	8508	8464	8087	7869	7701	7748	7292	7291	7209
Kędzierzyn-Koźle	17400	17197	16397	16229	16499	16011	16697	16725	16729
Kluczbork	7322	7226	7138	7300	7466	7232	7272	7429	7031
Nysa	10838	10630	10239	10500	10643	10749	11159	11106	11539
Opole	51837	51296	51929	52057	51591	51655	53019	56079	60967
Pozostałe miasta powiatowe: Other powiat towns:									
Głubczyce	4367	4418	4215	4035	3871	3877	3742	3912	3913
Krapkowice	6825	6975	6912	8050	8736	8674	8776	9024	8691
Namysłów	5315	5216	5118	5087	4451	4588	4832	5347	4869
Olesno	3695	3555	3472	3476	3425	3399	3611	3693	3682
Prudnik	5152	4502	4802	4742	4705	4614	4779	4743	4069
Strzelce Opolskie	6088	6433	6229	6651	6964	7757	8124	7440	7439

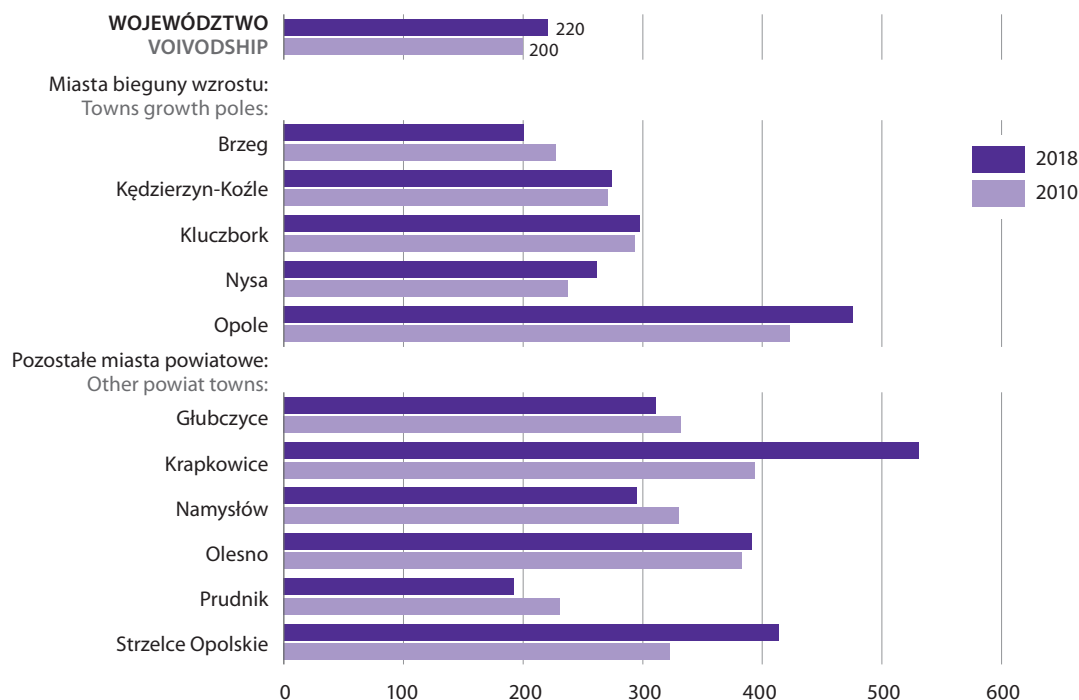
a Według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

a By actual workplace; excluding economic entities employing up to 9 persons as well as private farms in agriculture.

Duże zróżnicowanie między poszczególnymi miastami obserwowano pod względem liczby pracujących przypadających na 1000 ludności. W 2018 r. rozpiętość wskaźnika wyniosła od 192 w Prudniku do 531 w Krapkowicach. We wszystkich badanych miastach biegunach wzrostu, poza Brzegiem, wskaźnik kształtował się powyżej przeciętniej w województwie (220). Najlepsze wyniki notowano w Opolu – regionalnym biegunie wzrostu (476). Korzystną sytuację pod tym względem obserwowano w pozostałych miastach powiatowych. Ponad 300 pracujących przypadających na 1000 ludności notowano w Krapkowicach, Strzelcach Opolskich, Oleśnie i Głubczycach (w miastach biegunach wzrostu poziom ten przekroczyło tylko Opole).

W odniesieniu do 2010 r. liczba pracujących w relacji do liczby mieszkańców wzrosła w większości badanych miast, w tym najbardziej w Krapkowicach i Strzelcach Opolskich, co było przede wszystkim wynikiem wzrostu liczby pracujących, przy spadku liczby ludności.

Wykres 18. Pracujący^a na 1000 ludności
 Chart 18. Employed persons^a per 1000 population

^a Według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

^a By actual workplace; excluding economic entities employing up to 9 persons as well as private farms in agriculture.

Analizując poziom rozwoju poszczególnych miast należy zwrócić uwagę na **budownictwo mieszkaniowe**. O jego znaczeniu decydują dwie kwestie. Po pierwsze spełnia ono istotną funkcję społeczną, likwidując niedobory mieszkań. Po drugie jest czynnikiem, w dużej mierze determinującym całościowy kształt procesów gospodarczych, w tym zwiększony popyt wynikający z szerokiego zakresu powiązań całego rynku mieszkaniowego z wieloma branżami produkcji i usług w gospodarce.

W 2018 r. na terenie województwa opolskiego oddano do użytkowania 2388 mieszkań, tj. o 11,1% więcej niż w 2010 r. Znaczny odsetek tych mieszkań (44,0%) notowano w miastach stanowiących bieguny wzrostu. Co trzecie mieszkanie (33,3%) oddano do użytkowania w Opolu – regionalnym biegunie wzrostu. Istotny odsetek mieszkań notowano także w Brzegu (6,2%). Z ogólnej liczby mieszkań 13,6% oddano do użytkowania w pozostałych miastach powiatowych, w tym najwięcej w Namysławie (11,3%).

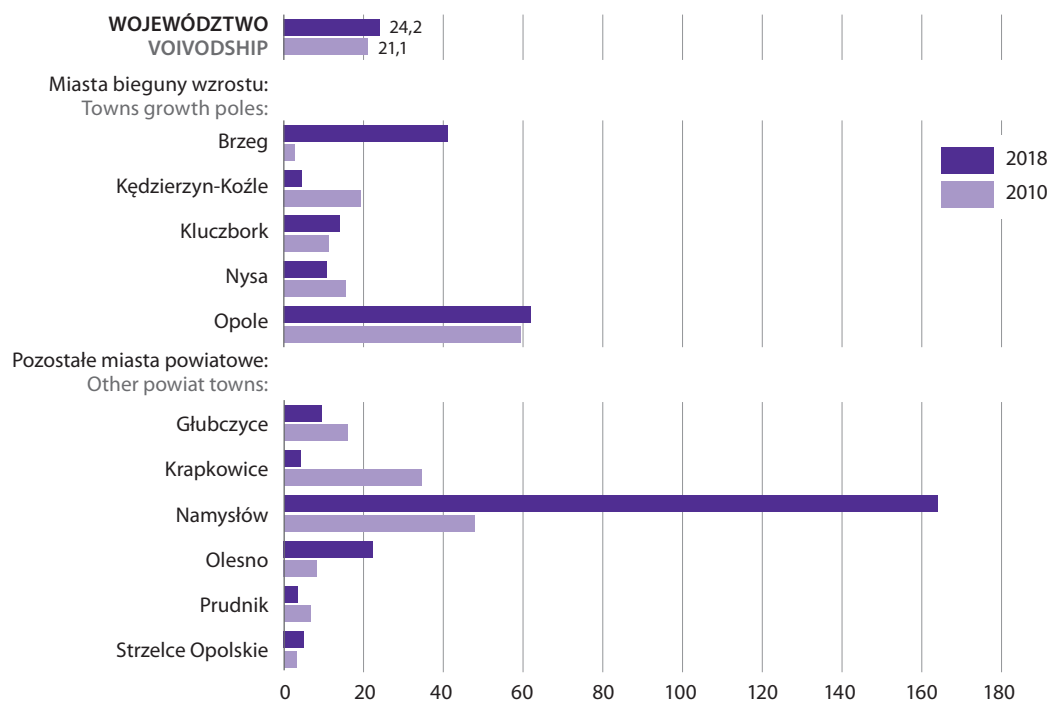
W porównaniu z 2010 r. w większości badanych miast zwiększyła się liczba mieszkań oddanych do użytkowania, w tym najbardziej w Brzegu (wzrost 15-krotny), Namysławie (o 249,4%) i Oleśnie (o 162,5%). Mniej mieszkań oddano do użytkowania w Kędzierzynie-Koźlu, Nysie, Krapkowicach, Prudniku i Głubczycach.

W latach 2010–2018 łączna liczba mieszkań oddanych do użytkowania w województwie opolskim wynosiła 17,2 tys. Najwięcej mieszkań oddano do użytkowania w Opolu (25,7% mieszkań w województwie) i Namysławie (6,3%). W pozostałych badanych miastach odsetek mieszkań kształtował się od 0,5% w Strzelcach Opolskich do 3,1% w Brzegu.

Wskaźnik zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych, określony liczbą mieszkań oddanych do użytkowania na 10 tys. ludności, w 2018 r. w województwie opolskim kształtował się na poziomie 24,2 (w 2010 r. odpowiednio – 21,1). Przeciętną w województwie przekroczyły dwa miasta bieguny wzrostu (Opole – 62,0 i Brzeg – 41,1) oraz jedno pozostałe miasto powiatowe (Namysłów – 164,0). Najmniej, tj. do 5 mieszkań w przeliczeniu na 10 tys. ludności oddano do użytkowania w Prudniku, Krapkowicach, Kędzierzynie-Koźlu i Strzelcach Opolskich. W 2010 r. wskaźnik zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych powyżej przeciętnej w województwie notowano w Opolu oraz Krapkowicach i Namysłowie.

Wykres 19. Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności

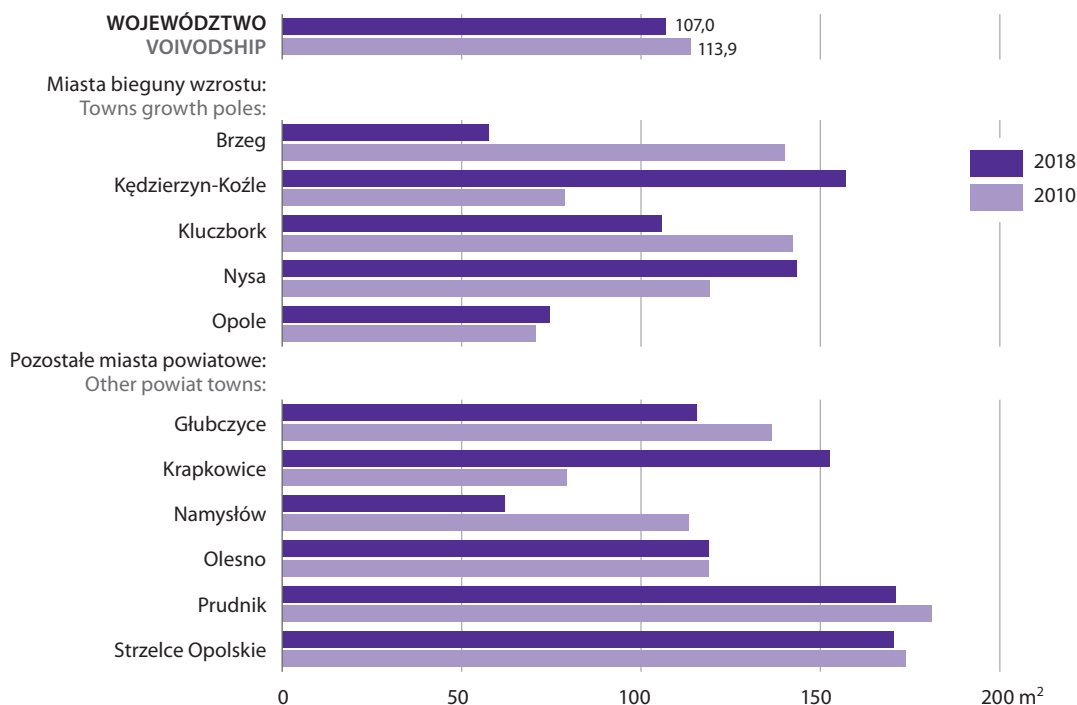
Chart 19. Dwellings completed per 10 thousand population

Duże zróżnicowanie między badanymi miastami obserwowano także pod względem przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkań oddanych do użytkowania. Wśród miast biegunów wzrostu największą przeciętną powierzchnię mieszkania w 2018 r. notowano w Kędzierzynie-Koźlu (157,0 m²) i Nysie (143,4 m²). Mieszkania o najmniejszej powierzchni, znacznie poniżej przeciętnej w województwie (107,0 m²) oddano do użytkowania w Brzegu (57,5 m²) i Opolu (74,5 m²). W pozostałych miastach powiatowych notowano mieszkania o większej przeciętnej powierzchni. W Prudniku, Strzelcach Opolskich i Krapkowicach przeciętna powierzchnia mieszkania oddanego do użytkowania przekraczała 150 m², przy ponad 2-krotnie mniejszej powierzchni mieszkania w Namysłowie (62,1 m²).

W odniesieniu do 2010 r. w większości badanych miast, podobnie jak przeciętnie w województwie, mieszkania oddane do użytkowania miały mniejszą przeciętną powierzchnię użytkową. Odmienną sytuację notowano w Kędzierzynie-Koźlu, Nysie, Opolu i Krapkowicach.

Wykres 20. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania
 Chart 20. Average useful floor area per dwelling completed

O atrakcyjności danego miasta, warunkach życia i pracy w dużym stopniu decyduje infrastruktura komunalna. Determinuje ona strukturę sieci osadniczej i wpływa na przestrzenne rozmieszczenie działalności produkcyjnej.

W latach 2010–2018 we wszystkich badanych miastach obserwowano wzrost długości **sieci wodociągowej**, w tym największy w Opolu – regionalnym biegunie wzrostu (o 68,3%). W tym samym czasie w województwie opolskim długość sieci wodociągowej zwiększyła się o 10,4%. Miasta zaliczone do biegunów wzrostu wyróżniały się wyższą gęstością sieci wodociągowej niż pozostałe miasta powiatowe. Najwyższą gęstość (ponad 5 km/km²) notowano w Kluczborku, Nysie i Brzegu, przy 0,8 km/km² przeciętnie w województwie.

W 2018 r. we wszystkich badanych miastach z sieci wodociągowej korzystało ponad 97% ludności ogółem. W Kędzierzynie-Koźlu, Głubczycach i Strzelcach Opolskich z sieci wodociągowej korzystali wszyscy mieszkańcy (100,0%). Wśród miast biegunów wzrostu najmniejszy odsetek ludności korzystającej z tej sieci notowano w Opolu (97,2%) i Kluczborku (97,6%). W grupie pozostałych miast powiatowych najmniej korzystnie wskaźnik kształtował się w Prudniku (97,3%).

W odniesieniu do 2010 r. we wszystkich badanych miastach wzrósł odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej, ale zmiany były niewielkie z uwagi na stosunkowo dobrą dostępność tej sieci już w 2010 r.

Z dostępnością sieci wodociągowej związane jest zużycie wody. Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. przeciętnie w województwie opolskim wynosiło 31,4 m³ i było o 2,2 m³ większe niż w 2010 r. Wśród miast biegunów wzrostu wahało się ono od 30,7 m³ w Kędzierzynie-Koźlu do 41,1 m³ w Brzegu. W pozostałych miastach powiatowych rozpiętość zużycia wody była większa i wynosiła od 27,9 m³ w Krapkowicach do 42,9 m³ w Namysławie.

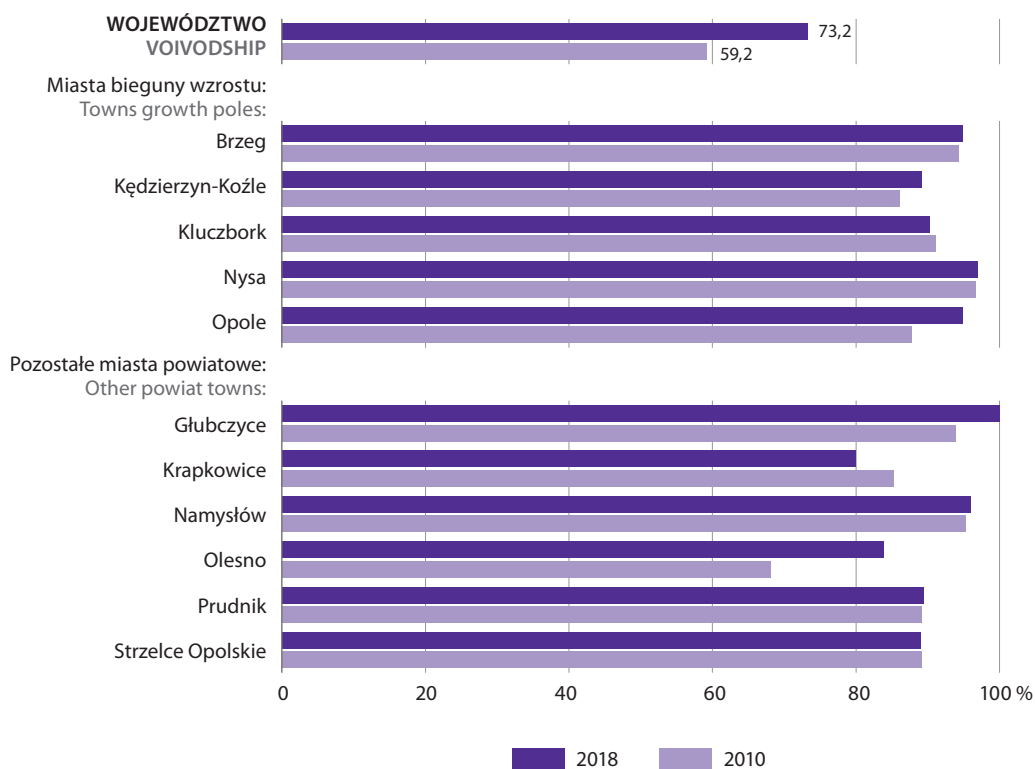
Względem 2010 r. większe zużycie wody przypadające na 1 mieszkańca obserwowano w Brzegu, Kluczborku, Opolu, Namysłowie i Oleśnie, a ograniczenie zużycia – w Kędzierzynie-Koźlu, Nysie, Głubczycach, Krapkowicach, Prudniku i Strzelcach Opolskich.

W latach 2010–2018 istotnie zmieniła się długość **sieci kanalizacyjnej**. W województwie opolskim długość sieci zwiększyła się o 69,1%. W badanych miastach skala wzrostu długości sieci była zróżnicowana i wynosiła od 4,0% w Kluczborku do 178,7% w Oleśnie. W 2018 r. wyższą gęstość sieci kanalizacyjnej, podobnie jak wodociągowej, notowano w miastach biegunach wzrostu niż w pozostałych miastach powiatowych. Gęstość sieci powyżej 3 km/km² (przeciętnie w województwie – 0,5 km/km²), obserwowano w Brzegu, Kluczborku, Nysie i Opolu. W pozostałych miastach powiatowych najlepsze wyniki osiągnęło Olesno (2,5 km/km²).

W analizowanym okresie wraz ze wzrostem długości sieci kanalizacyjnej notowano wzrost liczby ludności korzystającej z tej sieci. Przeciętnie w województwie opolskim odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej zwiększył się o 14,0 p. proc. i w 2018 r. wyniósł 73,2%. Spośród miast należących do biegunów wzrostu najwięcej osób korzystających z tej sieci notowano w Nysie (97,0%), a najmniej – w Kędzierzynie-Koźlu (89,1%). W pozostałych miastach powiatowych odsetek korzystających wahał się od 79,9% w Krapkowicach do 100,0% w Głubczycach.

W odniesieniu do 2010 r. w większości badanych miast obserwowano wzrost odsetka ludności korzystającej z kanalizacji, w tym największy w Oleśnie.

Wykres 21. Korzystający z kanalizacji w % ludności ogółem
Chart 21. Population connected to sewage system in % of total population

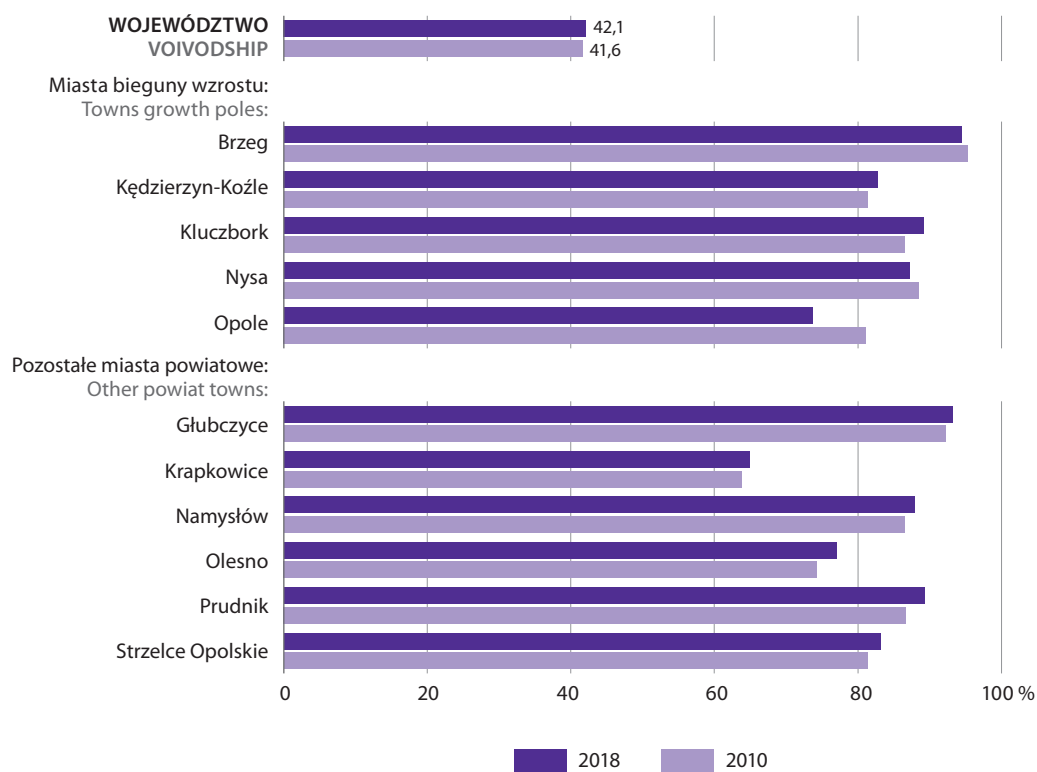
W latach 2010–2018 we wszystkich badanych miastach obserwowano wzrost inwestycji w obszarze infrastruktury systemu gazu ziemnego. W województwie opolskim długość **sieci gazowej rozdzielczej** zwiększyła się o 27,4%. Przyrost długości sieci, powyżej przeciętnej w województwie, notowano w dwóch miastach biegunach wzrostu, tj. Opolu i Kluczborku (odpowiednio: o 31,3% i o 28,4%).

W pozostałych miastach powiatowych największy wzrost długości sieci wystąpił w Namysłowie (o 27,1%) i Strzelcach Opolskich (o 20,3%). W 2018 r. najwyższą gęstość sieci gazowej rozdzielczej notowano w sub-regionalnych biegunach wzrostu, w tym szczególnie w Brzegu, Kluczborku i Nysie (powyżej 4,5 km/km², przy przeciętnej w województwie 0,2 km/km²). W pozostałych miastach powiatowych najlepszy wynik uzyskały Głubczyce (3,3 km/km²).

W 2018 r. w miastach stanowiących bieguny wzrostu najwyższy udział osób korzystających z gazu z sieci w ludności ogółem notowano w Brzegu (94,4%), a najniższy – w Opolu (73,7%). W pozostałych miastach powiatowych odsetek osób korzystających z instalacji gazowej kształtował się od 64,9% w Krapkowicach do 93,2% w Głubczycach.

W porównaniu z 2010 r. wzrost udziału osób korzystających z gazu z sieci obserwowano we wszystkich pozostałych miastach powiatowych. W miastach uznanych za bieguny wzrostu wyższy odsetek tych osób notowano tylko w Kędzierzynie-Koźlu i Kluczborku.

Wykres 22. Korzystający z gazu z sieci w % ludności ogółem
Chart 22. Population connected to gas supply system in % of total population

W kontekście zrównoważonego rozwoju ważną kwestią pozostaje zużycie **energii elektrycznej**. W 2018 r. odbiorcami energii elektrycznej w województwie opolskim pozostawało 404,6 tys. gospodarstw domowych, tj. o 1,8% więcej niż w 2010 r. Blisko 1/3 liczby odbiorców w województwie stanowili odbiorcy w miastach należących do biegunów wzrostu. Co dziesiąte gospodarstwo domowe było odbiorcą energii elektrycznej w pozostałych miastach powiatowych.

W odniesieniu do 2010 r. liczba odbiorców energii elektrycznej wzrosła we wszystkich badanych miastach, w tym najbardziej w Namysłowie (o 13,1%). Najmniejsze zmiany liczby odbiorców notowano w Kędzierzynie-Koźlu i Prudniku (po 0,2%).

Odbiorcy z miast stanowiących bieżący wzrost w 2018 r. zużyli łącznie 229,9 GWh energii elektrycznej, tj. 27,9% zużytej energii w województwie. Ponad 3-krotnie mniejsze zużycie energii notowano w pozostałych miastach powiatowych (odpowiednio: 69,8 GWh i 8,5%).

Porównanie zużycia energii z 2010 r. wykazało jego spadek o 16,1% w miastach bieżących wzrostu i o 14,5% w pozostałych miastach powiatowych, przy przeciętnym spadku w województwie o 11,1%. Coraz mniejsze zużycie energii elektrycznej przez gospodarstwa domowe wynika m.in. z zakupu sprzętu AGD i RTV o wyższej klasie energetycznej oraz z zastąpienia tradycyjnych żarówek żarówkami LED.

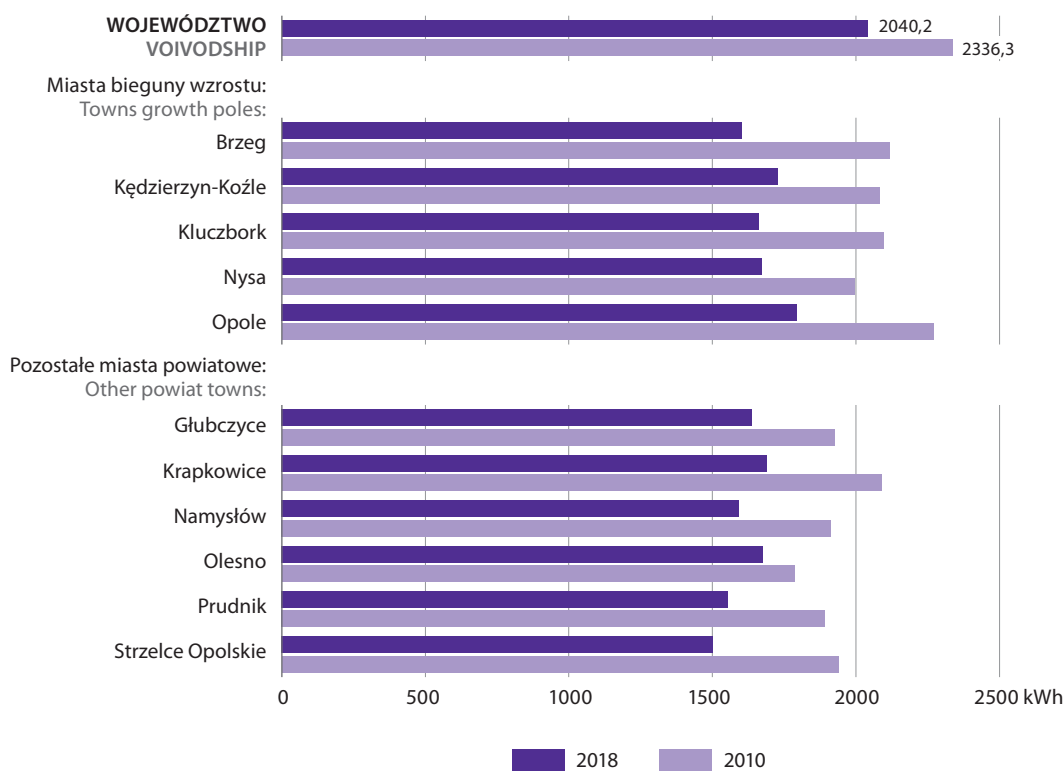
Tablica 11. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych
Table 11. Consumption of electricity in households

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	w MWh		in MWh						
Województwo Voivodship	928498	849215	840977	832008	799435	781288	791942	810184	825421
w tym: of which:									
Miasta bieżący wzrostu: Towns growth poles:									
Brzeg	32133	29088	28089	28294	26615	25439	24887	25057	25407
Kędzierzyn-Koźle	55782	50611	49944	49262	47844	44887	45512	45731	46378
Kluczbork	21995	20029	19752	19217	18514	17596	17919	17950	17993
Nysa	38451	35419	34308	34465	32438	31367	32367	32957	33219
Opole	125606	114340	111950	111815	102521	98855	99419	102719	106949
Pozostałe miasta powiatowe: Other powiat towns:									
Głubczyce	10445	9297	9678	9302	8997	8456	8694	8732	8956
Krapkowice	14797	13099	12946	12857	12866	12181	12368	12436	12480
Namysłów	13459	12367	12270	12382	12016	11249	12001	12226	12674
Olesno	6635	6333	6292	6384	6231	6230	6306	6424	6467
Prudnik	18880	17083	16448	16661	15683	15022	15357	15415	15531
Strzelce Opolskie	17365	15884	15711	14299	13778	13571	13302	13670	13684

W 2018 r. we wszystkich badanych miastach zużycie energii elektrycznej przypadające na 1 odbiorcę kształtowało się poniżej przeciętnej w województwie (2040 kWh). W miastach uznanych za bieżący wzrost wskaźnik wahał się między 1601 kWh w Brzegu a 1795 kWh w Opolu. Jeszcze niższe wartości wskaźnik przyjmował w pozostałych miastach powiatowych (od 1502 kWh w Strzelcach Opolskich do 1691 kWh w Krapkowicach).

W odniesieniu do 2010 r. spadek zużycia energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 odbiorcę obserwowano we wszystkich badanych miastach, ale większą jego skalę notowano w miastach będących bieżącymi wzrostami.

Wykres 23. Zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę^a
Chart 23. Consumption of electricity per consumer^a

^a Do przeliczeń przyjęto liczbę odbiorców według stanu w dniu 31 grudnia.
^a The number of consumers as of 31st December was used in calculations.

1.3. Środowisko naturalne

1.3. Natural environment

Sposób użytkowania środowiska naturalnego oraz dostępność i stan jego zasobów warunkują rozwój gospodarczy i jakość życia mieszkańców. Powietrze, woda i gleba to podstawowe zasoby niezbędne do zaspokajania potrzeb mieszkańców oraz gospodarki. Nadmierna lub niewłaściwa ich eksploatacja prowadzi do negatywnych, często nieodwracalnych skutków. Zasoby środowiska są ograniczone, stąd ich wykorzystywanie powinno odbywać się zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, gwarantując zapewnienie ich dostępności przyszłym pokoleniom.

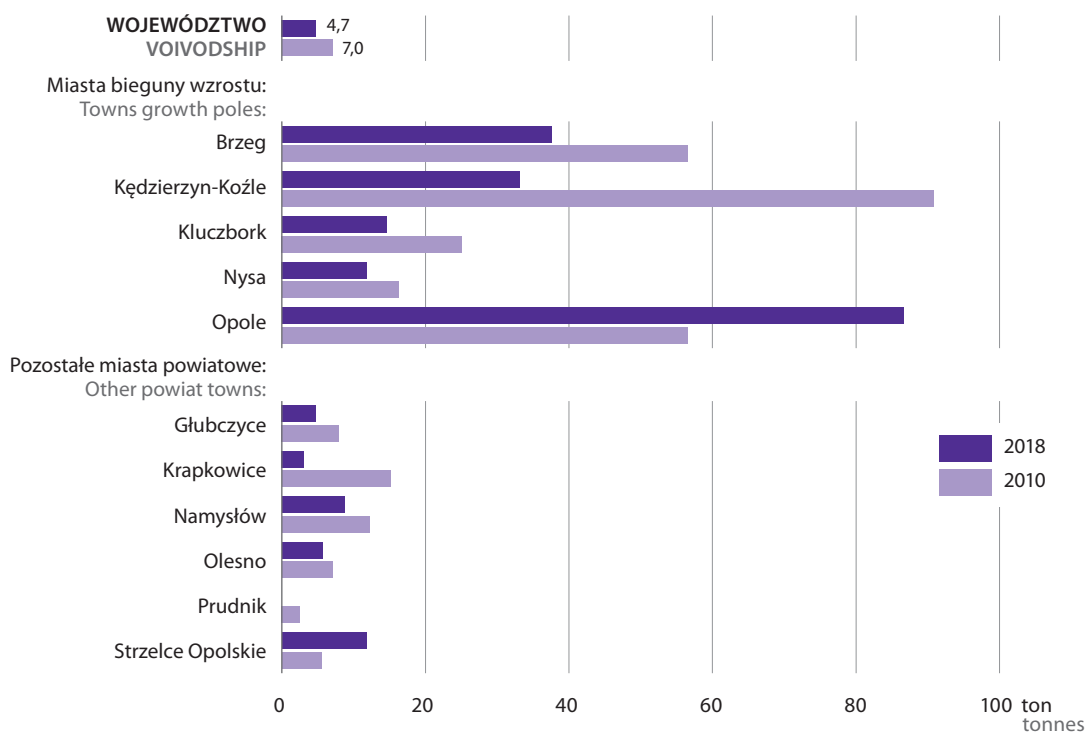
Jednym z najważniejszych problemów środowiskowych jest **emisja zanieczyszczeń powietrza**. Powietrze atmosferyczne jest zasobem środowiska naturalnego o szczególnym znaczeniu. Zanieczyszczenie powietrza niekorzystnie wpływa na zdrowie człowieka, świat roślin i zwierząt, a także wodę i glebę. Stan zanieczyszczenia powietrza zależy w największym stopniu od niskiej emisji, czyli wynikającej przede wszystkim z działalności człowieka.

W 2018 r. w województwie opolskim z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza wyemitowano 44,6 tys. ton zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla), tj. o 32,5% mniej niż w 2010 r. Znaczną część zanieczyszczeń (40,5% zanieczyszczeń w województwie) wyemitowały zakłady zlokalizowane na terenie miast będących biegunami wzrostu, w tym najwięcej w Opolu (28,9%)

i Kędzierzynie-Koźlu (9,2%). W grupie pozostałych miast powiatowych największymi producentami zanieczyszczeń były zakłady ze Strzelca Opolskich (0,8% zanieczyszczeń w województwie).

W porównaniu z 2010 r. w większości badanych miast, podobnie jak przeciętnie w województwie miały miejsce pozytywne zmiany związane z ograniczeniem emisji zanieczyszczeń gazowych, w tym w największym stopniu w Krapkowicach (o 79,6%) i Kędzierzynie-Koźlu (o 63,5%). W Prudniku w 2018 r. żaden zakład nie został uznany za szczególnie uciążliwy dla czystości powietrza, stąd emisja zanieczyszczeń nie wystąpiła (podobnie w przypadku zanieczyszczeń pyłowych). Ponad 2-krotny wzrost emisji zanieczyszczeń gazowych obserwowano natomiast w Opolu i Strzelcach Opolskich.

Wykres 24. Emisja zanieczyszczeń gazowych^a (bez dwutlenku węgla) na 1 km²
Chart 24. Emission of gaseous pollutants^a (excluding carbon dioxide) per 1 km²

^a Z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza.
^a From plants of significant nuisance to air quality.

Duże różnicowanie między badanymi miastami obserwowano w zakresie emisji zanieczyszczeń gazowych przypadającej na 1 km². W 2018 r. najwyższy poziom wskaźnika notowano w Opolu – regionalnym biegunie wzrostu (86,6 ton/km²), a najniższy – w Krapkowicach (3,1 tony/km²).

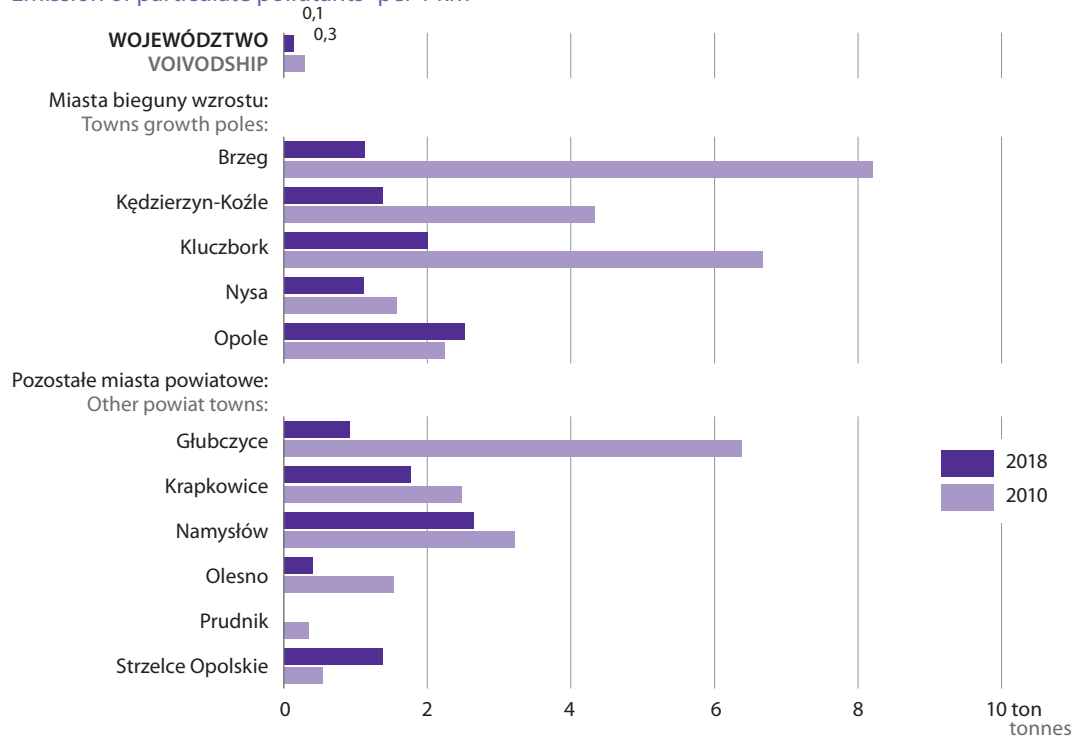
Korzystne zmiany obserwowano także w przypadku wielkości emisji zanieczyszczeń pyłowych. W 2018 r. w województwie opolskim z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza wyemitowano 1257 ton zanieczyszczeń pyłowych, tj. o 53,3% mniej w porównaniu z 2010 r. Blisko połowa (49,2%) zanieczyszczeń pochodziła z zakładów zlokalizowanych na terenie miast zaliczonych do biegunów wzrostu, w tym szczególnie w Opolu (29,8%) i Kędzierzynie-Koźlu (13,6%). W grupie pozostałych miast powiatowych najwyższy odsetek zanieczyszczeń notowano w Namysławie (4,9% zanieczyszczeń w województwie).

W odniesieniu do 2010 r. w większości badanych miast wystąpił istotny spadek emisji zanieczyszczeń pyłowych, w tym największy w Brzegu (o 86,2%) i Głubczycach (o 85,5%). Wzrost emisji, podobnie jak w przypadku zanieczyszczeń gazowych, notowano w Strzelcach Opolskich i Opolu.

W 2018 r. w poziomie emisji zanieczyszczeń pyłowych przypadającej na 1 km² obserwowano mniejsze zróżnicowanie między badanymi miastami niż w przypadku poziomu emisji zanieczyszczeń gazowych. Wskaźnik przyjmował wartości od 0,4 tony/km² w Oleśnie do 2,7 tony/km² w Namysłowie.

Wykres 25. Emisja zanieczyszczeń pyłowych^a na 1 km²

Chart 25. Emission of particulate pollutants^a per 1 km²

a Z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza.
a From plants of significant nuisance to air quality.

Woda należy do zasobu deficytowego, nieposiadającego substytutu. Ograniczoność zasobów wody słodkiej powoduje konieczność racjonalnego jej wykorzystywania na potrzeby gospodarki narodowej i ludności. Wzrost **zużycia wody** nie jest więc kierunkiem pożądanym.

W 2018 r. w województwie opolskim na potrzeby gospodarki narodowej i ludności zużyto 132,6 hm³ wody, tj. o 20,2% więcej niż w 2010 r. Znaczny odsetek zużytej wody notowano w miastach będących biegunami wzrostu, w tym największy w Opolu (21,2%) i Kędzierzynie-Koźlu (9,0%).

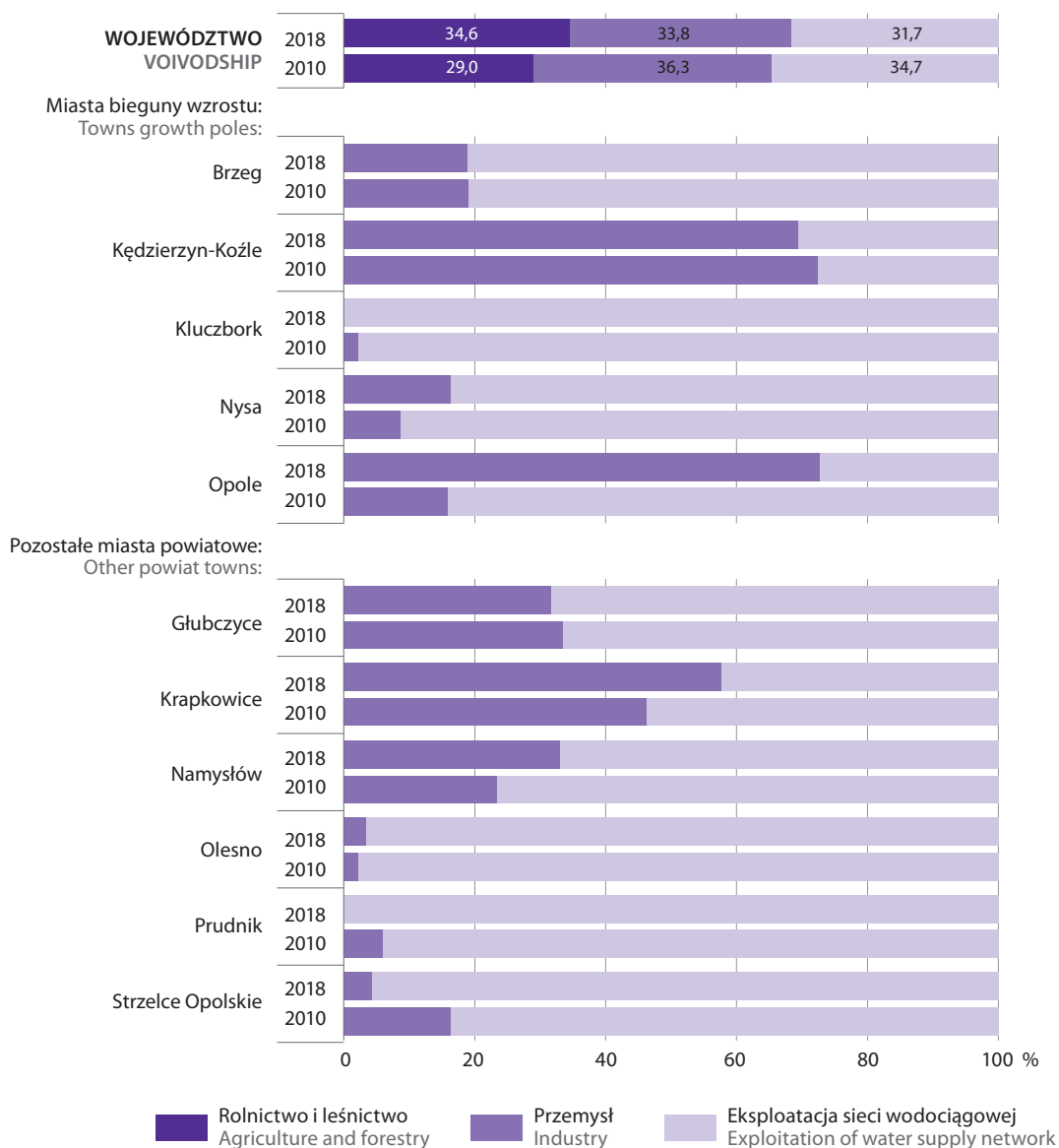
Tablica 12. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności
 Table 12. Water consumption for needs of the national economy and population

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	w hm ³ in hm ³								
Województwo Voivodship	110,3	109,5	109,9	106,3	108,9	122,6	132,0	131,8	132,6
w tym: of which:									
Miasta bieguny wzrostu: Towns growth poles:									
Brzeg	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,2	2,1	2,5
Kędzierzyn-Koźle	10,3	11,2	10,7	10,7	10,4	12,1	12,2	11,6	11,9
Kluczbork	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	1,0	0,9	0,9	1,0
Nysa	2,2	2,1	2,2	2,1	2,1	2,1	2,2	2,2	2,3
Opole	8,0	8,0	7,8	7,6	7,0	7,4	7,3	24,4	28,0
Pozostałe miasta powiatowe: Other powiat towns:									
Głubczyce	0,9	1,0	0,9	0,9	0,9	1,0	0,9	0,9	0,8
Krapkowice	1,3	1,2	1,4	1,6	1,5	1,8	1,6	1,5	1,7
Namysłów	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2	1,3
Olesno	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Prudnik	1,0	0,8	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Strzelce Opolskie	1,1	1,0	1,1	1,0	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0

Względem 2010 r. zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wzrosło w większości badanych miast, w tym w największym stopniu w Opolu, co było wynikiem przeznaczenia znacznie większej ilości wody na cele przemysłowe. W Kluczborku i Oleśnie zużycie wody kształtowało się na zbliżonym poziomie. Natomiast ograniczenie zużycia wody, czyli najbardziej pożądany kierunek zmian, notowano w grupie pozostałych miast powiatowych, tj. w Prudniku, Głubczycach i Strzelcach Opolskich.

W przypadku zużycia wody znaczenie ma nie tylko jej ilość, ale także cele, w jakich została ona wykorzystana. W 2018 r. w Opolu, Kędzierzynie-Koźlu i Krapkowicach ponad 57% wody zużyto w celach przemysłowych. W pozostałych badanych miastach dominowała eksploatacja sieci wodociągowej, przy czym w Kluczborku i Prudniku stanowiła ona jedyny cel zużycia wody. Przeciętnie w województwie, poza przemysłem (33,8%) i eksploatacją sieci wodociągowej (31,7%), wodę zużywano także w rolnictwie i leśnictwie (34,6%) do nawadniania oraz napełniania i uzupełniania stawów rybnych.

Wykres 26. Struktura zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności
 Chart 26. Structure of water consumption for needs of the national economy and population

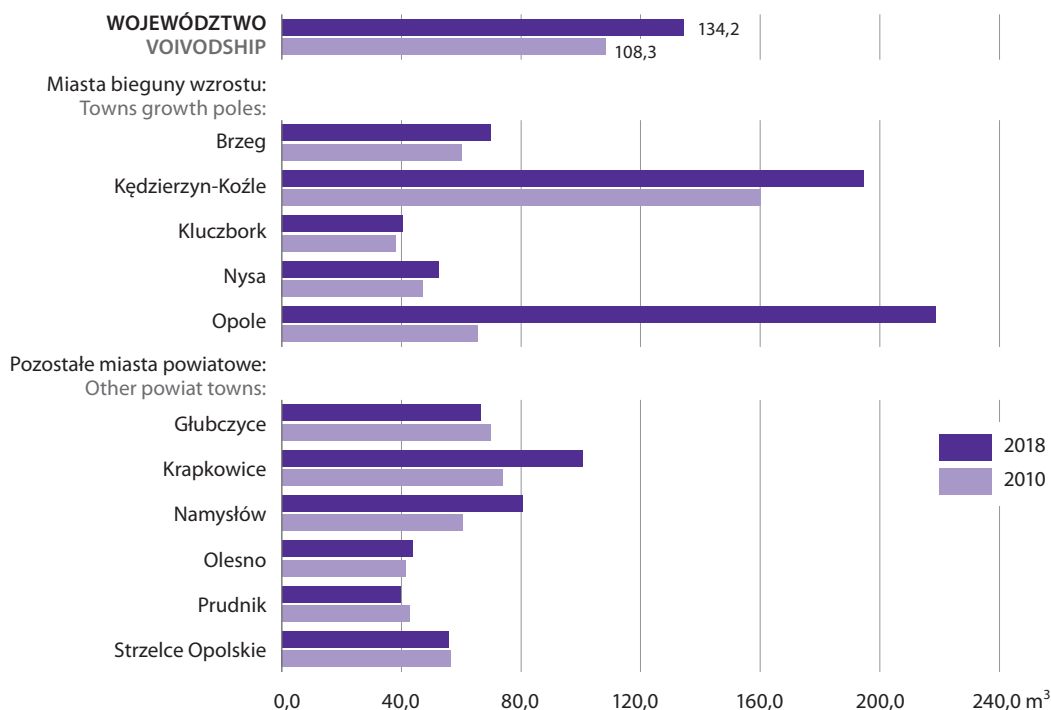

W porównaniu z 2010 r. wzrost udziału przemysłu w zużyciu wody wystąpił głównie w Opolu, a także Krapkowicach, Namysławie, Nysie i Oleśnie. Zwiększenie odsetka eksploatacji sieci wodociągowej notowano natomiast m.in. w Strzelcach Opolskich i Prudniku.

Duże zróżnicowanie między badanym miastami obserwowano pod względem zużycia wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W 2018 r. najwięcej zużytej wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności przypadającej na 1 mieszkańca notowano w miastach uznanych za bieguny wzrostu, w tym szczególnie w Opolu ($218,7 \text{ m}^3$) i Kędzierzynie-Koźlu ($194,5 \text{ m}^3$). W pozostałych miastach powiatowych zużycie wody kształtowało się poniżej przeciętnej w województwie ($134,2 \text{ m}^3$), a jego najwyższy poziom miał miejsce w Krapkowicach ($100,5 \text{ m}^3$).

W odniesieniu do 2010 r. wzrost zużycia wody na 1 mieszkańca obserwowano we wszystkich badanych biegunach wzrostu, w tym największy w Opolu – regionalnym biegunie wzrostu. W pozostałych miastach powiatowych większe zużycie wody notowano w Krapkowicach, Namysławie i Oleśnie. Natomiast w Głubczycach, Prudniku i Strzelcach Opolskich spadek zużycia wody był głębszy niż spadek liczby ludności i w konsekwencji jednostkowe zużycie wody uległo zmniejszeniu.

Wykres 27. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności na 1 mieszkańca
Chart 27. Water consumption for needs of the national economy and population per capita

Z punktu widzenia ochrony środowiska istotne znaczenie ma ilość oraz rodzaj **ścieków przemysłowych i komunalnych** wymagających oczyszczania odprowadzonych do wód lub do ziemi.

W 2018 r. w województwie opolskim do wód lub do ziemi odprowadzono 60,5 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia, tj. blisko 2-krotnie mniej niż w 2010 r. Ścieki nieoczyszczone stanowiły zaledwie 0,03% ścieków wymagających oczyszczenia, podczas gdy w 2010 r. – odpowiednio 17,0%. W miastach będących biegunami wzrostu odprowadzono blisko połowę (46,0%) ścieków w województwie, w tym najwięcej w Opolu (25,0%) i Kędzierzynie-Koźlu (13,1%). W pozostałych miastach powiatowych odsetek odprowadzonych ścieków był wyraźnie mniejszy i wynosił 8,2%. Warto podkreślić, że we wszystkich badanych miastach w ciągu ostatnich trzech lat ścieki wymagające oczyszczenia przed odprowadzeniem do wód lub do ziemi były oczyszczane. Jeszcze w 2010 r. w Opolu oczyszczane ścieki stanowiły 94,0% ścieków wymagających oczyszczenia, a w Strzelcach Opolskich – zaledwie 5,6%, przy 83,0% przeciętnie w województwie.

Względem 2010 r. w analizowanych miastach obserwowano istotne i różnokierunkowe zmiany w ilości odprowadzonych ścieków wymagających oczyszczenia. Zmniejszenie ich ilości notowano w Kędzierzynie-Koźlu, Brzegu i Kluczborku, czyli w miastach uznanych za subregionalne bieguny wzrostu. Nieznaczny wzrost ilości odprowadzonych ścieków wystąpił w Nysie. Natomiast istotne ich zwiększenie (o 103,3%) miało miejsce w Opolu – regionalnym biegunie wzrostu, gdzie znacznie więcej odprowadzono ścieków przemysłowych. W grupie pozostałych miast powiatowych największe zmiany obserwowano w Strzelcach Opolskich, w których ilość ścieków odprowadzonych, w tym głównie przemysłowych nieoczyszczanych

spadła o 95,3%. Mniejszą ilość ścieków odprowadzono także w Prudniku i Głubczycach, przy wzroście w Krapkowicach, Oleśnie i Namysłowie.

Tablica 13. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi
Table 13. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

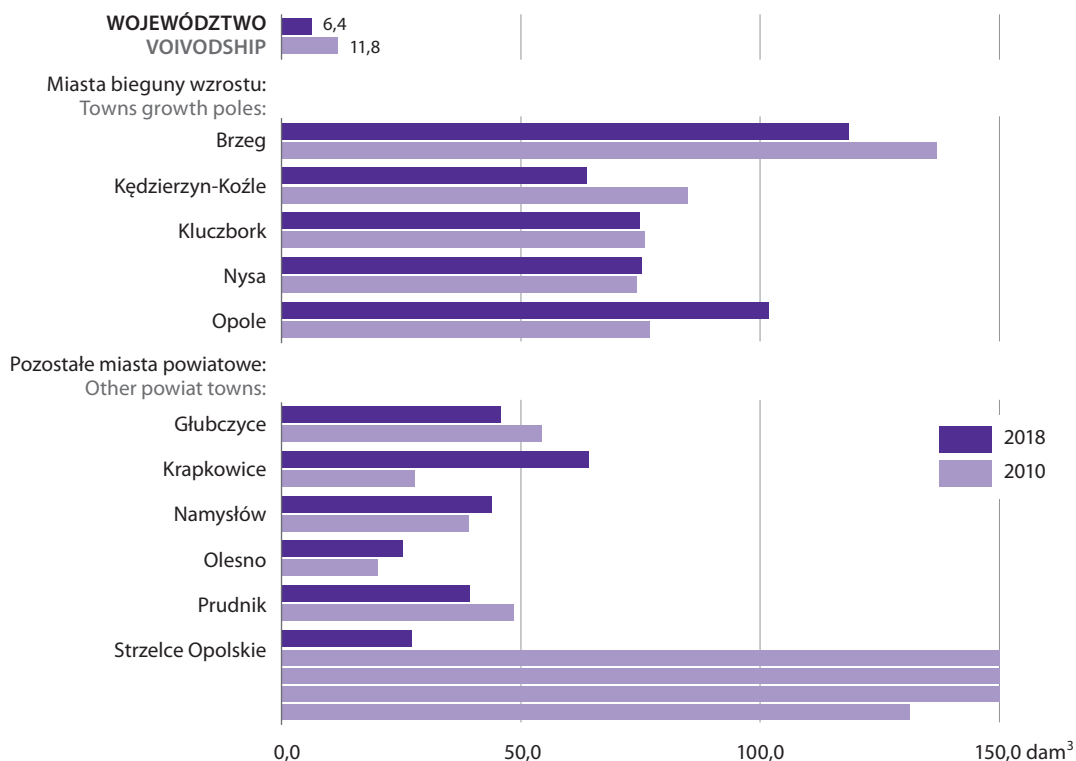
Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	w dam ³		in dam ³						
Województwo Voivodship	111371	101929	86765	60786	62015	60709	57258	61362	60544
w tym: of which:									
Miasta bieguny wzrostu: Town's growth poles:									
Brzeg	2053	1969	1911	1927	1865	1818	1760	1763	1777
Kędzierzyn-Koźle	10542	7597	7868	8885	9821	11513	8598	8674	7902
Kluczbork	910	927	928	910	908	891	885	886	898
Nysa	2081	2028	2059	2009	1977	1971	1988	2007	2110
Opole	7461	7213	7064	7029	6771	6960	6759	14138	15166
Pozostałe miasta powiatowe: Other powiat towns:									
Głubczyce	709	689	682	694	703	679	631	679	597
Krapkowice	586	1084	1261	1403	1284	1276	1272	1314	1349
Namysłów	899	920	908	880	976	968	966	943	1012
Olesno	302	280	346	331	349	333	372	378	379
Prudnik	972	806	817	798	858	799	802	776	787
Strzelce Opolskie	17435	14152	8133	907	930	790	847	814	814

W 2018 r. relacja ilości ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczania odprowadzonych do wód lub do ziemi względem powierzchni miast potwierdziła wyższy ich poziom w miastach stanowiących bieguny wzrostu. Ponad 100 dam³ ścieków na 1 km² przypadało w Brzegu (118,5 dam³) i Opolu (101,8 dam³). Blisko 2-krotnie mniejszą ilość ścieków w przeliczeniu na 1 km² notowano w Kędzierzynie-Koźlu (63,7 dam³). W pozostałych miastach powiatowych wskaźnik kształtował się na niższym poziomie i oscylował między 25,3 dam³ w Oleśnie, a 64,2 dam³ w Krapkowicach, przy przeciętnej w województwie wynoszącej 6,4 dam³.

W odniesieniu do 2010 r. przeciętnie w województwie oraz w większości badanych miast notowano mniejszą ilość ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczania odprowadzonych do wód lub do ziemi przypadającą na 1 km², w tym szczególnie w Strzelcach Opolskich (o 554,1 dam³). Więcej ścieków odprowadzono w Krapkowicach, Opolu, Oleśnie, Namysłowie i Nysie.

Wykres 28. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi na 1 km²

Chart28. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground per 1 km²

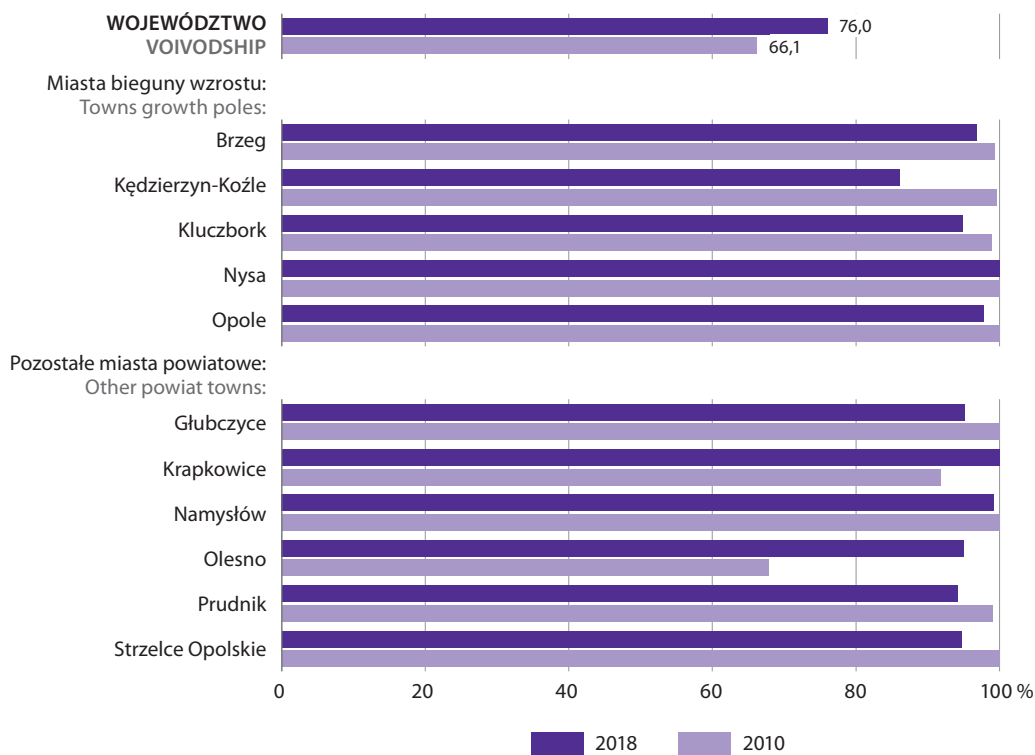

Monitorowanie postępów w zakresie poprawy jakości wód umożliwia m.in. wskaźnik prezentujący udział **ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków** w ludności ogółem. Jego wzrost jest pożądanym kierunkiem zmian.

W 2018 r. w województwie opolskim 76,0% ludności korzystało z oczyszczalni ścieków, tj. o blisko 10 p. proc. więcej niż w 2010 r. We wszystkich badanych miastach odsetek korzystających z oczyszczalni kształtował się powyżej przeciętnej w województwie. W miastach będących biegunami wzrostu najlepsze wyniki notowano w Nysie, gdzie wszyscy mieszkańcy korzystali z oczyszczalni ścieków, a stosunkowo niski odsetek tej ludności wystąpił w Kędzierzynie-Koźlu (86,1%). W pozostałych miastach powiatowych najbardziej rozwiniętą sieć oczyszczalni ścieków posiadały Krapkowice (100,0% ludności z niej korzystało), a najniższy udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków notowano w Prudniku (94,2%).

W porównaniu z 2010 r. do poprawy jakości wody znacznie przyczyniło się Olesno, gdzie odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wzrósł o 27,2 p. proc. Wzrost wskaźnika obserwowano także w Krapkowicach (o 8,2 p. proc.). W Nysie udział korzystających z oczyszczalni ścieków nie uległ zmianie. W pozostałych badanych miastach notowano niekorzystne zmiany, czyli obniżenie odsetka ludności, w tym szczególnie w Kędzierzynie-Koźlu (o 13,5 p. proc.).

Wykres 29. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem^a
 Chart 29. Population connected to wastewater treatment plants in % of total population^a

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – dane na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.
 a Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances.

Istotnym zagrożeniem dla stanu środowiska jest rosnąca ilość **odpadów** i ich nieodpowiednie zagospodarowanie. Duże powierzchnie składowisk odpadów mogą powodować zanieczyszczenie powietrza, wody i gleby. Jednym z głównych czynników determinujących ilość wytwarzanych i zebranych odpadów jest rozwój gospodarczy, który wpływa na intensywność produkcji oraz poziom i wzorce konsumpcji. W gospodarce odpadami obowiązujące przepisy mają na celu zmniejszenie lub zapobieganie powstawaniu odpadów, przy systematycznie rosnącym selektywnym zbieraniu odpadów i wykorzystaniu ich w procesach recyklingu. Prowadzone działania w najbliższych latach mają doprowadzić do przejścia na gospodarkę odpadami o obiegu zamkniętym.

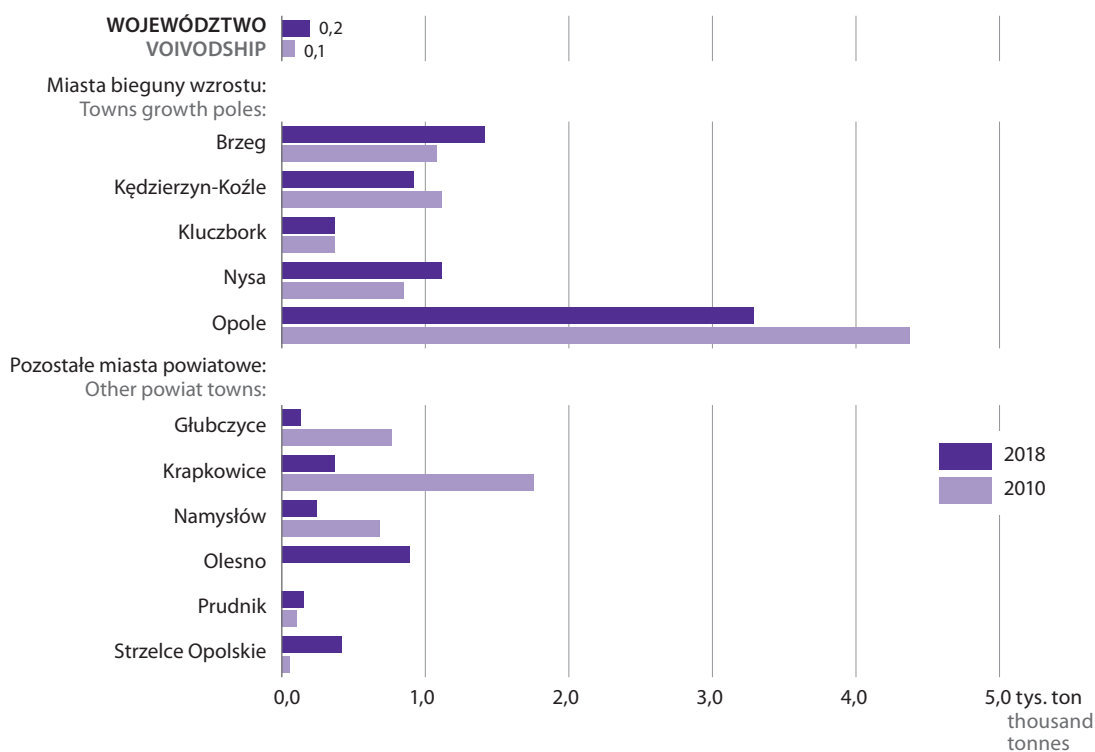
W 2018 r. w województwie opolskim notowano 1792,6 tys. ton odpadów wytworzonych (z wyłączeniem komunalnych), tj. ponad 2-krotnie więcej niż w 2010 r. Blisko połowa z nich (48,8%) poddana została odzyskowi. Znaczna część odpadów została wytworzona w miastach należących do grupy biegunów wzrostu (36,8% odpadów w województwie), co wynika głównie z prowadzonej działalności przemysłowej w tych miastach. Najwyższy odsetek odpadów wytworzonych notowano w Opolu (27,3% odpadów w województwie) i Kędzierzynie-Koźlu (6,3%). Najmniej odpadów (0,2%) wytworzonych zostało w Kluczborku. W pozostałych miastach powiatowych odsetek wytworzonych odpadów wahał się od 0,1% w Głubczycach do 0,7% w Oleśnie i Strzelcach Opolskich. Wśród miast, które część wytworzonych odpadów poddały odzyskowi znalazły się: Nysa (40,2% odpadów wytworzonych), Namysłów (35,7%), Olesno (2,3%), Opole (0,8%) i Brzeg (0,5%).

W latach 2010–2018 w grupie miast uznanych za bieguny wzrostu niepożądany kierunek zmian, czyli wzrost ilości wytworzonych odpadów, obserwowano w Brzegu, Nysie i Opolu. W Kluczborku poziom odpadów nie uległ zmianie, a w Kędzierzynie-Koźlu zmniejszył się. W pozostałych miastach powiatowych zwiększenie ilości odpadów notowano w Strzelcach Opolskich, Prudniku i Oleśnie, przy spadku w Głubczycach, Krapkowicach i Namysławie.

Tablica 14. Odpady wytworzone (z wyłączeniem odpadów komunalnych)
 Table 14. Waste generated (excluding municipal waste)

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	w tys. ton in thousand tonnes								
Województwo Voivodship	853,7	971,4	950,8	1514,5	1770,6	1697,1	1650,4	1647,8	1792,6
w tym: of which:									
Miasta bieguny wzrostu: Towns growth poles:									
Brzeg	16,2	16,6	17,7	18,3	18,6	20,9	19,7	20,9	21,2
Kędzierzyn-Koźle	138,2	147,8	110,8	134,5	138,7	122,0	110,1	105,4	113,7
Kluczbork	4,4	4,3	10,7	6,6	3,6	3,7	4,2	4,6	4,4
Nysa	23,8	40,4	25,2	16,6	27,3	28,8	27,5	28,4	31,1
Opole	424,5	98,2	71,4	73,3	78,0	169,2	118,8	445,1	490,1
Pozostałe miasta powiatowe: Other powiat towns:									
Głubczyce	9,9	9,8	10,1	11,6	12,6	20,4	1,4	1,3	1,7
Krapkowice	36,8	23,2	28,4	35,3	53,5	50,0	14,9	11,9	7,8
Namysłów	15,7	20,5	22,3	31,9	31,0	10,7	14,7	14,0	5,6
Olesno	0,0	0,0	0,0	0,0	12,6	10,7	12,4	12,8	13,3
Prudnik	2,1	2,2	2,2	2,9	2,9	2,8	3,1	3,3	3,1
Strzelce Opolskie	1,6	1,3	40,4	42,1	47,6	46,8	17,0	13,4	12,5

Wykres 30. Odpady wytworzone (z wyłączeniem odpadów komunalnych) na 1 km²
 Chart 30. Waste generated (excluding municipal waste) per 1 km²

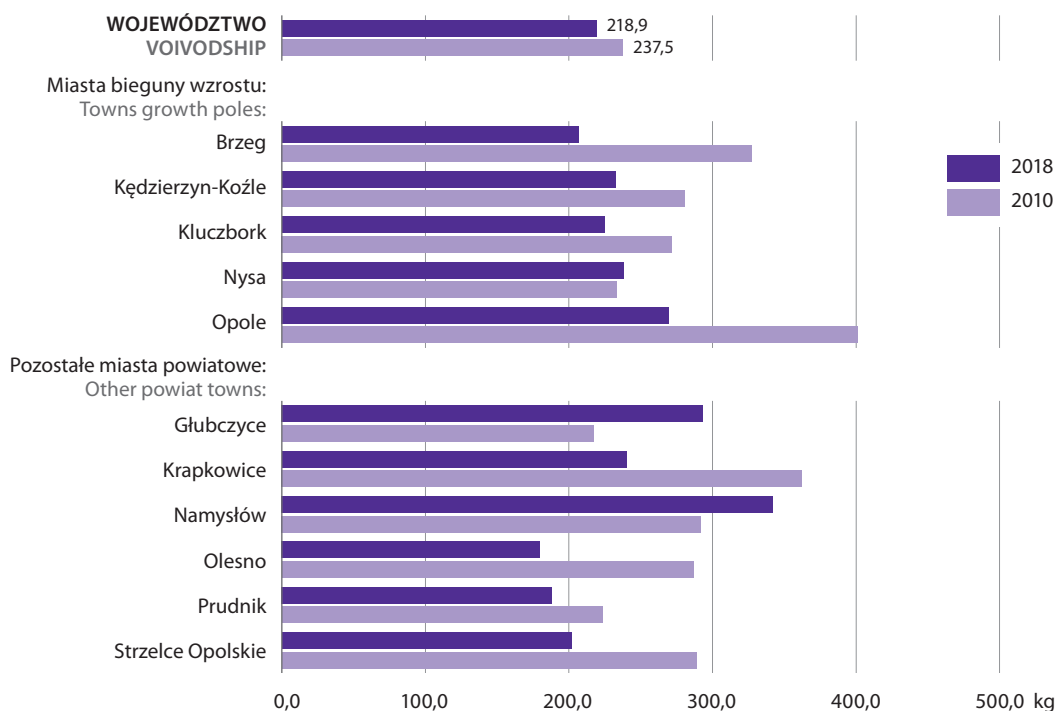
Odniesienie wytworzonych odpadów do powierzchni miast potwierdziło wyraźnie większą względną ilość odpadów w miastach stanowiących bieguny wzrostu. W 2018 r. blisko 3300 ton odpadów na 1 km² notowano w Opolu, podczas gdy w Głubczycach było ich tylko 131, a przeciętnie w województwie – 190.

Znacznym obciążeniem dla środowiska jest także generowanie i składowanie odpadów komunalnych. W 2018 r. w województwie opolskim zebrano ich 322,6 tys. ton. Blisko 1/3 ilości tych odpadów (32,9%) zebrana została selektywnie. W miastach uznanych za bieguny wzrostu łącznie zgromadzono 106,9 tys. ton odpadów, tj. 33,1% ich ogółu w województwie. Największy odsetek odpadów notowano w najbardziej zaludnionych miastach, tj. w Opolu (16,8% odpadów w województwie) i Kędzierzynie-Koźlu (6,6%), a najmniejszy – w Kluczborku (2,2%). W pozostałych miastach powiatowych łącznie zebrano 9,9% odpadów w województwie, w tym najwięcej (po 2,0%) w Krapkowicach i Namysłowie. Najbardziej proekologiczne zachowania obserwowano w Strzelcach Opolskich i Krapkowicach, gdzie ok. 40% odpadów zebranych zostało selektywnie. Najgorszy wynik w tym zakresie notowano w Namysłowie (13,0%).

Za pożądany kierunek zmian należy uznać systematyczne zmniejszanie ilości zmieszanych odpadów komunalnych. Pozytywną zmianę, choć o zróżnicowanej skali, obserwowano przeciętnie w województwie (spadek odpadów o 10,6%) i w większości badanych miast. W miastach będących biegunami wzrostu zmniejszenie ilości odpadów kształtowało się od 1,6% w Nysie do 39,7% w Brzegu. Wśród pozostałych miast powiatowych ilość odpadów w największym stopniu zmniejszyła się w Oleśnie (o 39,1%), przy wzroście w Głubczycach (o 28,9%) i Namysłowie (o 19,4%).

Wykres 31. Zmieszane odpady komunalne na 1 mieszkańca

Chart 31. Mixed municipal waste per capita

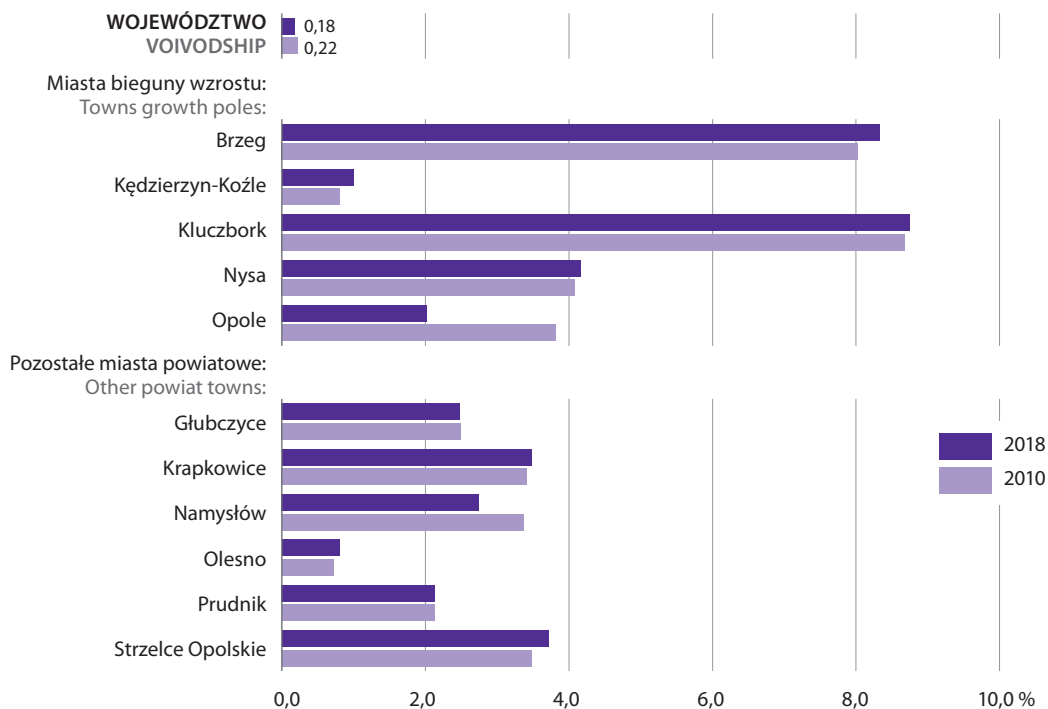
W każdym mieście bardzo ważną rolę pełnią **tereny zieleni**, stanowiące jeden z elementów struktury przestrzennej. Tereny te wpływają na klimat miasta, poprawiając warunki życia mieszkańców. Oprócz funkcji biologicznej, wypoczynkowej, rekreacyjnej i estetycznej zielen miejska stanowi także naturalną ochronę przed wiatrem, nawilża powietrze i obniża temperaturę panującą w miastach, odczuwalną szczególnie latem.

W końcu 2018 r. w województwie opolskim tereny zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej zajmowały powierzchnię 1721,7 ha, tj. o 18,6% mniejszą niż w 2010 r. W strukturze powierzchni największy udział stanowiły parki spacerowo-wypoczynkowe (56,1%), a najmniejszy – zieleńce (13,7%). W miastach określanych biegunami wzrostu powierzchnia terenów zieleni wyniosła 768,8 ha (44,7% powierzchni terenów zieleni w województwie), w tym 300,7 ha (17,5%) dotyczyło Opola – regionalnego bieguna wzrostu. W pozostałych miastach powiatowych powierzchnia ta była ponad 2-krotnie mniejsza (333,3 ha i 19,4%).

W odniesieniu do 2010 r. w większości badanych miast obserwowano wzrost powierzchni terenów zieleni, co należy uznać za korzystną zmianę. Istotne zwiększenie powierzchni tych terenów notowano w Kędzierzynie-Koźlu (o 25,1%), Oleśnie (o 12,2%) i Strzelcach Opolskich (o 6,6%). Spadek wielkości powierzchni, podobnie jak przeciętnie w województwie, wystąpił w Opolu i Namysławie (po 18,4%) oraz w Głubczycach (o 0,6%).

W 2018 r. większy udział terenów zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej w powierzchni ogółem notowano w miastach stanowiących bieguny wzrostu, w tym szczególnie w Kluczborku (8,7%) i Brzegu (8,3%). Najmniejszy odsetek tych terenów miał miejsce w Oleśnie (0,8%) i Kędzierzynie-Koźlu (1,0%).

Wykres 32. Tereny zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej w % powierzchni ogółem
Chart 32. Generally accessible green areas and green areas of housing estates in % of total area

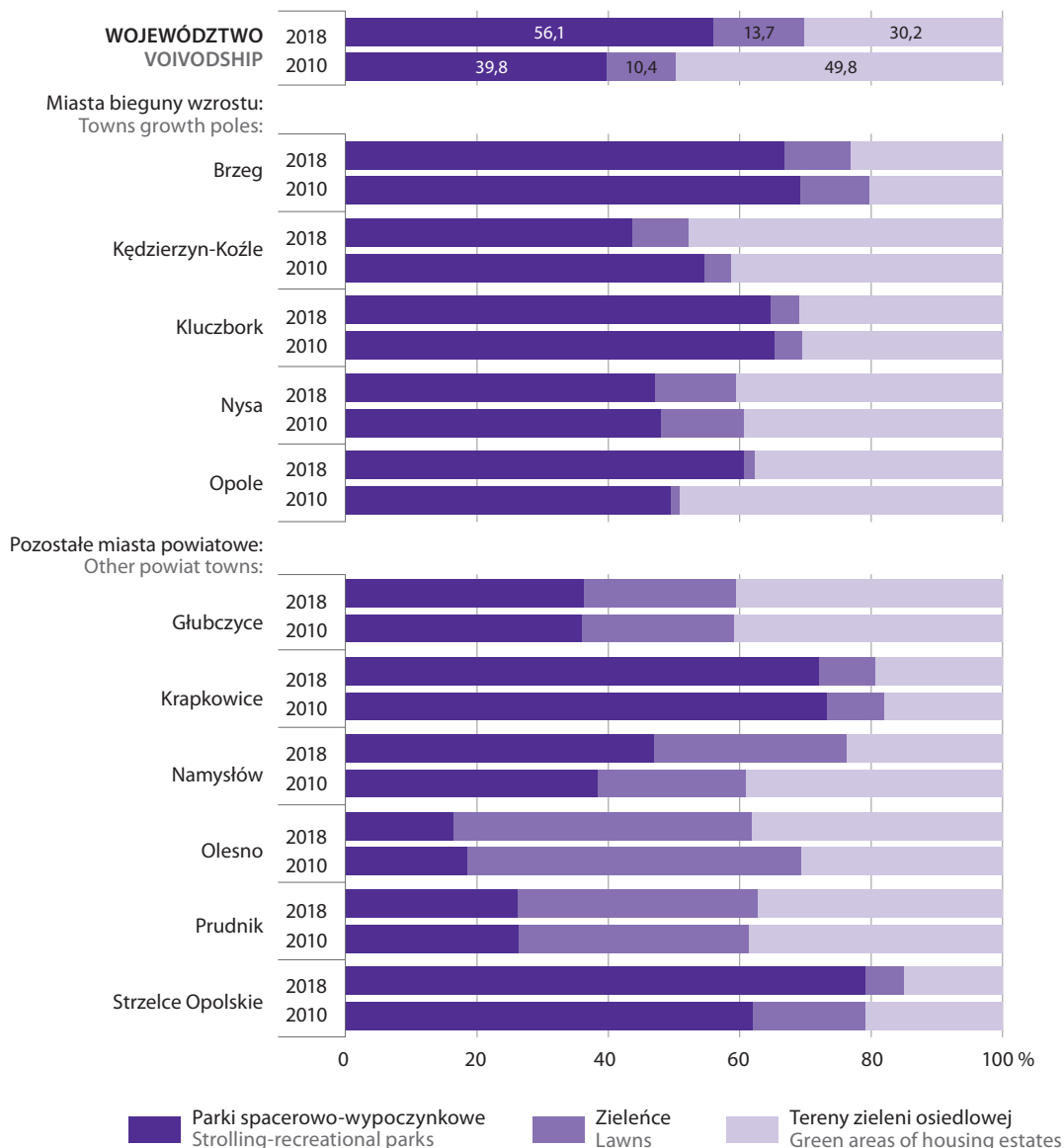
Badane miasta różniły się strukturą terenów zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej. W 2018 r. największą rozpiętość notowano w zakresie odsetka powierzchni parków spacerowo-wypoczynkowych (od 16,5% w Oleśnie do 79,1% w Strzelcach Opolskich). Najmniejszy udział powierzchni zieleńców notowano w Opolu (1,7%), a największy – w Oleśnie (45,4%). Odsetek terenów zieleni osiedlowej kształtował się natomiast od 14,9% w Strzelcach Opolskich do 47,8% w Kędzierzynie-Koźlu.

W latach 2010–2018 największe zmiany w strukturze terenów zieleni obserwowano w Strzelcach Opolskich (wzrost odsetka powierzchni parków spacerowo-wypoczynkowych o 17,2 p. proc.) i Namysławie (zmniejszenie odsetka terenów zieleni osiedlowej o 15,4 p. proc.), a nieznaczne zmiany miały miejsce

w Głubczycach i Kluczborku. Przeciętnie w województwie zwiększył się udział powierzchni parków spacerowo-wypoczynkowych i zieleńców, a zmniejszył się udział terenów zieleni osiedlowej.

Wykres 33. Struktura terenów zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej stan w dniu 31 grudnia

Chart 33. Structure of generally accessible green areas and green areas of housing estates as of 31st December

W kontekście zrównoważonego rozwoju ważną kwestią pozostaje **ochrona przyrody** polegająca na zachowaniu, odpowiednim użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody. Do form ochrony przyrody zalicza się m.in.: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, użytki ekologiczne oraz pomniki przyrody. Tworzenie obszarów chronionych jest istotne ze względów ekologicznych i gospodarczych, gdyż cechuje je jakościowo dobry stan środowiska oraz zróżnicowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych.

W końcu 2018 r. w województwie opolskim powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona wyniosła 259,5 tys. ha i stanowiła 27,6% powierzchni ogółem. W porównaniu z 2010 r. powierzchnia zwiększyła się o 1,3%. W strukturze powierzchni dominowały obszary chronionego krajobrazu (75,6%). Spośród badanych miast obszary prawnie chronione ustanowiono w Opolu (28,9 ha) i Kędzierzynie-Koźlu (4,5 ha). Formą ochrony były użytki ekologiczne. W latach 2010–2018 ich powierzchnia nie uległa zmianie.

Tablica 15. Pomniki przyrody stan w dniu 31 grudnia

Table 15. Monuments of nature as of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Województwo Voivodship	641	647	661	682	683	683	702	709	663
w tym: of which:									
Miasta bieguny wzrostu: Towns growth poles:									
Brzeg	24	24	24	24	24	24	24	23	23
Kędzierzyn-Koźle	37	37	37	50	50	50	50	52	54
Kluczbork	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nysa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Opole	24	26	27	28	29	29	28	29	29
Pozostałe miasta powiatowe: Other powiat towns:									
Głubczyce	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Krapkowice	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Namysłów	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Olesno	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Prudnik	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Strzelce Opolskie	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Pomniki przyrody są to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej. W końcu 2018 r. w województwie opolskim notowano 663 pomniki przyrody (o 3,4% więcej niż w 2010 r.). Tę formę ochrony przyrody obserwowano na terenie trzech miast stanowiących bieguny wzrostu, tj. Brzegu, Kędzierzyna-Koźla i Opola. Pomniki ustanowione w tych miastach stanowiły 16,0% pomników w województwie.

W odniesieniu do 2010 r. wzrost liczby pomników notowano w Kędzierzynie-Koźlu i Opolu (odpowiednio: o 45,9% i o 20,8%), natomiast w Brzegu ich liczba uległa zmniejszeniu (o 4,2%).

1.4. Powiązania funkcjonalne – dojazdy do pracy

1.4. Functional connections – commuting to work

W ostatnich latach obserwuje się intensyfikację migracji wahadłowych polegających m.in. na codziennym przemieszczaniu się do i z pracy. Ten szczególnie rodzaj migracji staje się ważnym elementem bilansu siły roboczej w ujęciu terytorialnym i istotnym kryterium delimitacji przestrzeni społeczno-gospodarczej. Dojazdy do pracy oznaczają podejmowanie pracy w różnych miejscach i świadczą o mobilności siły roboczej. Z ekonomicznego punktu widzenia duża mobilność zasobów pracy przyczynia się m.in. do zmniejszenia stopy bezrobocia na danym obszarze i może wpływać na decyzje przedsiębiorstw o lokalizacji inwestycji.

Wyniki badania dojazdów do pracy zostały opracowane na podstawie administracyjnych źródeł danych Ministerstwa Finansów i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z przyjętą metodyką badania, w liczbie dojeżdżających do pracy uwzględnione zostały przepływy między gminami danego województwa i innych województw, w tym również między obszarami miejskimi i wiejskimi gmin miejsko-wiejskich.

W 2016 r. do pracy w gminach województwa opolskiego (zarówno z terenu województwa, jak i spoza jego granic) przyjeżdżało 85,2 tys. pracowników najemnych. W porównaniu z wynikami badania z 2011 r. ich liczba wzrosła o 3,9%. Wśród dziesięciu gmin województwa opolskiego z największą liczbą przyjeżdżających do pracy były wszystkie miasta stanowiące bieguny wzrostu oraz grupa pozostałych miast powiatowych, poza Prudnikiem i Głubczycami.

Tablica 16. Gminy województwa opolskiego z największą liczbą przyjeżdżających do pracy w 2016 r.
Table 16. Gminas of Opolskie voivodship with the largest number of incoming commuters in 2016

Lokata Position	Gmina pracy Gmina of work	Rodzaj gminy Type of gmina	Przyjeżdżający do pracy Incoming commuters	
			ogółem total	w % ogółu przyjeżdżających do pracy w gminach województwa opolskiego in % of total incoming commuters in gminas of Opolskie voivodship
1	Opole	miejska urban	24431	28,7
2	Nysa – miasto town	miejsko-wiejska urban-rural	3476	4,1
3	Kędzierzyn-Koźle	miejska urban	3465	4,1
4	Krapkowice – miasto town	miejsko-wiejska urban-rural	3075	3,6
5	Strzelce Opolskie – miasto town	miejsko-wiejska urban-rural	2722	3,2
6	Kluczbork – miasto town	miejsko-wiejska urban-rural	2666	3,1
7	Ozimek – obszar wiejski rural area	miejsko-wiejska urban-rural	2164	2,5
8	Namysłów – miasto town	miejsko-wiejska urban-rural	1908	2,2
9	Brzeg	miejska urban	1848	2,2
10	Olesno – miasto town	miejsko-wiejska urban-rural	1786	2,1

W miastach będących biegunami wzrostu łącznie notowano 42,1% przyjeżdżających do pracy w województwie. Najwięcej pracowników najemnych (28,7%) przyjeżdżało do Opola – regionalnego bieguna wzrostu. W grupie gmin o największej liczbie przyjeżdżających w celach zarobkowych znalazły się również dwa subregionalne bieguny wzrostu, tj. Nysa – miasto oraz Kędzierzyn-Koźle (po 4,1% przyjeżdżających do pracy). Do pracy w pozostałych miastach powiatowych łącznie przyjeżdżało 14,5% ogółu przyjeżdżających w województwie, w tym najwięcej do Krapkowic (3,6% przyjeżdżających do pracy) i Strzelec Opolskich (3,2%).

W porównaniu z 2011 r. w większości miast określonych biegunami wzrostu obserwowano wzrost liczby przyjeżdżających do pracy. Kształtował się on od 3,9% w Kluczborku do 6,0% w Nysie. Mniej pracowników najemnych (o 29,0%) przyjeżdżało do pracy w Brzegu. W grupie pozostałych miast powiatowych notowano większe zróżnicowanie zmian liczby przyjeżdżających do pracy. W relacji do 2011 r. więcej pracowników w celach zarobkowych przyjeżdżało do Strzelec Opolskich (o 21,6%), Namysłowa (o 10,5%) i Krapkowic (o 9,1%). Mniejszym zainteresowaniem cieszyły się natomiast rynki pracy z Głubczyc (spadek przyjeżdżających o 20,4%), Olesna (o 9,1%) i Prudnika (o 5,8%).

W 2016 r. do pracy z gmin województwa opolskiego wyjeżdżało poza zamieszkiwaną gminę 95,3 tys. pracowników najemnych, tj. o 4,9% więcej niż w 2011 r. W dziesięć gmin z największą liczbą wyjeżdżających do pracy, podobnie jak w przypadku przyjeżdżających, notowano wszystkie miasta należące do biegunów wzrostu. Natomiast pozostałe miasta powiatowe nie zakwalifikowały się do tego zestawienia, ustępując miejsce ośrodkom lokalnym. Najwięcej osób wyjeżdżało do pracy z gmin miejskich, tj. z Opola, Brzegu i Kędzierzyna-Koźla (odpowiednio: 4,1%, 3,8% i 2,8% wyjeżdżających do pracy z gmin województwa opolskiego).

Tablica 17. Gminy województwa opolskiego z największą liczbą wyjeżdżających do pracy w 2016 r.
Table 17. Gminas of Opolskie voivodship with the largest number of outgoing commuters in 2016

Lokata Position	Gmina zamieszkania Gmina of residence	Rodzaj gminy Type of gmina	Wyjeżdżający do pracy	Outgoing commuters
			ogółem total	w % ogółu wyjeżdżających do pracy z gmin województwa opolskiego in % of total outgoing commuters from gminas of Opolskie voivodship
1	Opole	miejska urban	3870	4,1
2	Brzeg	miejska urban	3664	3,8
3	Kędzierzyn-Koźle	miejska urban	2680	2,8
4	Nysa – miasto town	miejsko-wiejska urban-rural	2410	2,5
5	Nysa – obszar wiejski rural area	miejsko-wiejska urban-rural	1916	2,0
6	Kluczbork – miasto town	miejsko-wiejska urban-rural	1788	1,9
7	Strzelce Opolskie – obszar wiejski rural area	miejsko-wiejska urban-rural	1707	1,8
8	Grodków – obszar wiejski rural area	miejsko-wiejska urban-rural	1699	1,8
9	Dobrzeń Wielki	wiejska rural	1641	1,7
10	Namysłów – obszar wiejski rural area	miejsko-wiejska urban-rural	1634	1,7

Względem 2011 r. w większości miast stanowiących bieguny wzrostu notowano spadek liczby wyjeżdżających do pracy, co może oznaczać, że rynki pracy w tych miastach stały się bardziej atrakcyjne. W największym stopniu liczba wyjeżdżających spadła w Kędzierzynie-Koźlu (o 7,0%), a ponadto w Opolu (o 1,9%) i Kluczborku (o 0,9%). Bardziej mobilni okazali się natomiast pracownicy najemni z Nysy i Brzegu (wzrost wyjeżdżających odpowiednio: o 4,0% i o 2,0%). W grupie pozostałych miast powiatowych również w większości przypadków obserwowano spadek liczby wyjeżdżających w celach zarobkowych. Mniej pracowników najemnych wyjeżdżało do pracy z Prudnika (o 13,2%), Krapkowic i Strzelec Opolskich (po 11,3%) oraz Namysłowa (o 3,6%). Odmienną sytuację notowano w Głubczycach i Oleśnie, gdzie większa liczba pracowników najemnych zdecydowała się na pracę poza swoją gminą zamieszkania (wzrost wyjeżdżających odpowiednio: o 6,0% i o 0,8%).

Tablica 18. Przyjeżdżający i wyjeżdżający do pracy
Table 18. Incoming and outgoing commuters

Wyszczególnienie Specification	Przyjeżdżający do pracy Incoming commuters		Wyjeżdżający do pracy Outgoing commuters	
	2011	2016	2011	2016
Województwo Voivodship	82043	85211	90923	95345
w tym: of which:				
Miasta bieguny wzrostu: Towns growth poles:				
Brzeg	2604	1848	3592	3664
Kędzierzyn-Koźle	3307	3465	2883	2680
Kluczbork	2566	2666	1804	1788
Nysa	3278	3476	2318	2410
Opole	23370	24431	3945	3870
Pozostałe miasta powiatowe: Other powiat towns:				
Głubczyce	1951	1553	756	801
Krapkowice	2819	3075	1498	1329
Namysłów	1726	1908	1289	1242
Olesno	1965	1786	524	528
Prudnik	1370	1290	1363	1183
Strzelce Opolskie	2238	2722	1367	1212

W codziennym przemieszczaniu się z i do pracy ważna jest nie tylko liczba migrujących, ale także kierunki dojazdów w celach zarobkowych. W 2016 r. do pracy do badanych miast przyjeżdżali głównie pracownicy najemni z gmin województwa opolskiego. Przyjeżdżający spoza granic województwa stanowili od 3,1% przyjeżdżających w Prudniku do 33,3% w Krapkowicach.

Do Brzegu najczęściej przyjeżdżali pracownicy z okolicznych gmin: Lubszy (384), Skarbimierza (362), Olszanki (177), Lewina Brzeskiego (174) i Grodkowa (125). Co piąty pracownik najemny (21,5%) przyjeżdżał z gmin spoza granic województwa, w tym m.in. z Wrocławia, Oławy, Wiązowa i Bytomia.

Kędzierzyn-Koźle był atrakcyjnym rynkiem pracy przede wszystkim dla pracowników najemnych z pobliskich gmin, tj. Bierawy (493), Reńskiej Wsi (449), Ciska (274), Pawłowiczek (249) i Leśnicy (181). Wśród przyjeżdżających z gmin spoza granic województwa (732) byli pracownicy m.in. z Gliwic, Raciborza, Kuźni Raciborskiej, Kępna, Rudzińca, Łodzi i Katowic.

Do Kluczborka najwięcej pracowników najemnych przyjeżdżało z wiejskiej części gminy (870), a także z sąsiednich gmin: Wołczyna (392), Byczyny (335) i Lasowic Wielkich (143). Spoza granic województwa przyjeżdżało 161 pracowników, w tym m.in. z gmin: Łubnice, Lubanie i Bolesławiec.

Nysa była rynkiem pracy dla przyjeżdżających pracowników najemnych głównie z wiejskiej części gminy (1103) oraz z ościennych gmin: Otmuchowa (585), Głuchołaz (385), Pakosławic (236), Łambinowic (154) i Korfantowa (139). Liczba przyjeżdżających spoza granic województwa (m.in. z gmin: Wrocław, Ziębice, Koło) wynosiła 177.

Największy strumień przyjeżdżających do pracy notowano w Opolu – regionalnym biegunie wzrostu. Znaczną część przyjeżdżających stanowili pracownicy najemni z okolicznych gmin: Dobrzonia Wielkiego (1214), Komprachcic (1092), Dąbrowy (1054), Łubnian (790), Turawy (723), Tarnowa Opolskiego (694), Prószkowa (661) i Chrząstowic (576). Do pracy w Opolu na dużą skalę przyjeżdżali także pracownicy z subregionalnych biegunów wzrostu: Nysy (1127), Brzegu (794), Kluczborka (679) i Kędzierzyna-Koźła (422). Opole było atrakcyjnym rynkiem pracy również dla przyjeżdżających z gmin z innych województw (3045), w tym m.in. z Wrocławia, Warszawy, Gliwic, Raciborza i Katowic.

W grupie pozostałych miast powiatowych (poza Krapkowicami) najwięcej pracowników najemnych przyjeżdżało do pracy z obszarów wiejskich gmin otaczających badane miasta.

Blisko połowa pracowników najemnych (758) do pracy w Głubczycach przyjeżdżała z wiejskiej części gminy. Duża część przyjeżdżających miała miejsce zamieszkania w sąsiednich gminach: Branicach (227), Kietrzy (185) i Baborowie (172). Granice województwa przekraczało 84 przyjeżdżających, w tym najwięcej z Raciborza.

Do pracy w Krapkowicach najwięcej pracowników najemnych przyjeżdżało z okolicznych gmin: Gogolina (436), Strzeleczek (291), Walc i Zdzeszowic (po 139) oraz obszaru wiejskiego gminy Krapkowice (354). Co trzeci pracownik najemny (33,3%) przyjeżdżał do Krapkowic z gmin spoza granic województwa, w tym m.in. z Ostrzeszowa, Bełchatowa, Przygodzic, Grabowa nad Prosną, Doruchowa, Ostrowa Wielkopolskiego, Gnojnika i Tarnowa.

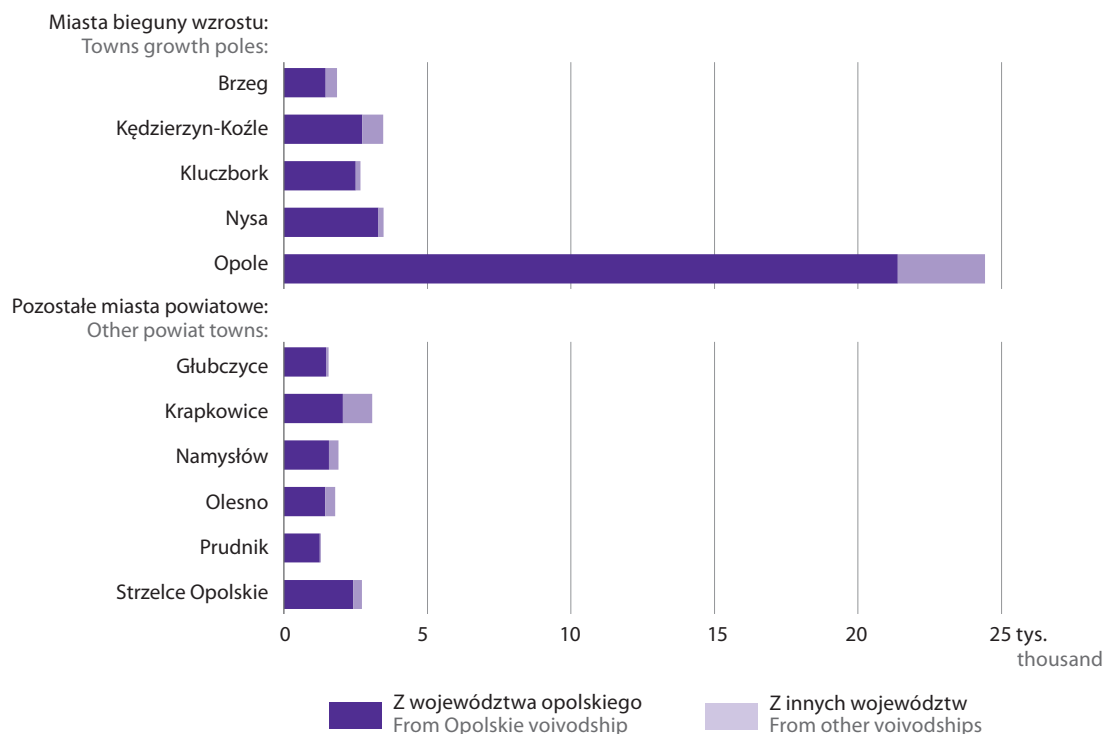
Namysłów stanowił miejsce pracy głównie dla przyjeżdżających z wiejskiej części gminy (693), a także z pobliskich gmin: Wilkowa (350), Domaszowic (195), Świerczowa (101) i Pokoju (52). Z gmin spoza granic województwa przyjeżdżało 336 pracowników, w tym najwięcej z: Dziadowej Kłody, Rychtału, Bierutowa, Oleśnicy i Wrocławia.

Do pracy w Oleśnie najczęściej przyjeżdżali pracownicy najemni z wiejskiej części gminy (503) oraz najbliższych położonych gmin: Praszki (201), Radłowa (184), Rudnik (136), Gorzowa Śląskiego (144), Lasowic Wielkich (85) i Kluczborka (61). Wśród przyjeżdżających z gmin z innych województw (344) najwięcej było pracowników z: Przystajni, Krzepic, Ciasnej i Lublińca.

Rynek pracy w Prudniku przyciągał przede wszystkim pracowników najemnych z wiejskiej części gminy (502), a także z ościennych gmin: Lubrzy (259), Białej (144), Głuchołaz (117) i Nysy (37). Przyjeżdżający z gmin spoza województwa stanowili zaledwie 3,1% przyjeżdżających do pracy do Prudnika.

Do Strzelec Opolskich najwięcej pracowników najemnych, podobnie jak w przypadku większości badanych miast, przyjeżdżało z terenu wiejskiej części gminy (804), a także z sąsiednich gmin: Jemielnicy (344), Ujazdu (198), Izbicka (180) i Leśnicy (168). Granicę województwa przekraczało 308 pracowników najemnych, w tym najwięcej z gmin: Toszek, Gliwice, Wielowieś, Rudziniec i Ostrowiec Świętokrzyski.

Wykres 34. Przyjeżdżający do pracy według kierunku w 2016 r.
 Chart 34. Incoming commuters by direction in 2016

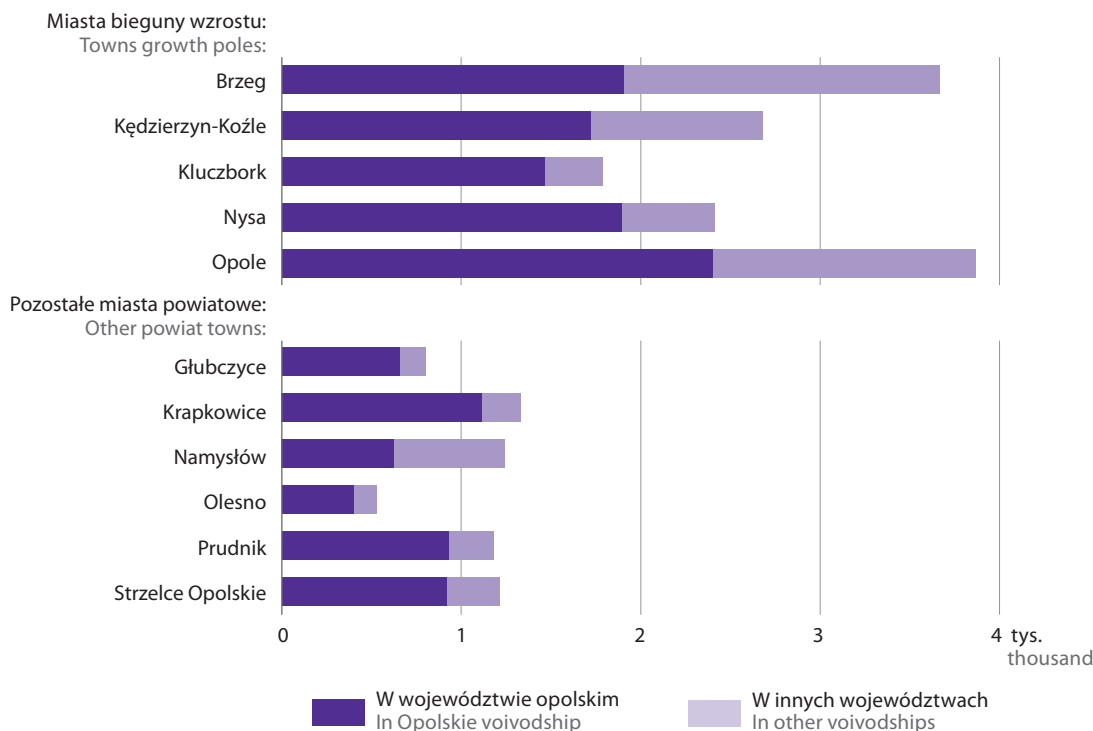
Skala liczby wyjeżdżających w celach zarobkowych świadczy o mobilności pracowników i możliwościach podjęcia pracy poza gminą zamieszkania. Bardziej mobilni byli pracownicy najemni, których miejscem zamieszkania były miasta stanowiące bieguny wzrostu (15,1% ogółu wyjeżdżających do pracy wobec 6,6% w pozostałych miastach powiatowych). Większość pracowników badanych miast dojeżdżała do pracy w granicach województwa. Odsetek wyjeżdżających do pracy w innych województwach był wyższy od przyjeżdżających do pracy spoza województwa opolskiego i wahał się od 16,1% w Krapkowicach do 49,8% w Namysławie.

Najwięcej pracowników najemnych wyjeżdżało do pracy z Opola. Głównym kierunkiem dojazdów były ościennie gminy: Dobrzeń Wielki (241), Łubniany (228), Tarnów Opolski (162), Chrzastowice (133), Turawa (111) i Dąbrowa (110), a także duże miasta usytuowane w innych województwach (m.in. Warszawa – 401 i Wrocław – 231).

Wyjeżdżający do pracy z miast o randze subregionalnych biegunów wzrostu najczęściej kierowali się do Opola – regionalnego bieguna wzrostu: z Brzegu – 794 pracowników najemnych, Kędzierzyna-Koźła – 422, Kluczborka – 417 i Nysy – 829. Na mapie dojazdów pracowników z tych miast znalazły się również inne gminy województwa, a także duże ośrodki miejskie w kraju, w tym m.in. Wrocław, Warszawa, Katowice, Oława i Gliwice.

Pracownicy, których miejscem zamieszkania były pozostałe miasta powiatowe, tj. Krapkowice, Prudnik i Strzelce Opolskie również najliczniej wyjeżdżali w celach zarobkowych do Opola. Z Głubczyc i Olesna najwięcej wyjeżdżających kierowało się do wiejskiej części tych gmin, a z Namysłowa – do Wrocławia.

Wykres 35. Wyjeżdżający do pracy według kierunku w 2016 r.
 Chart 35. Outgoing commuters by direction in 2016

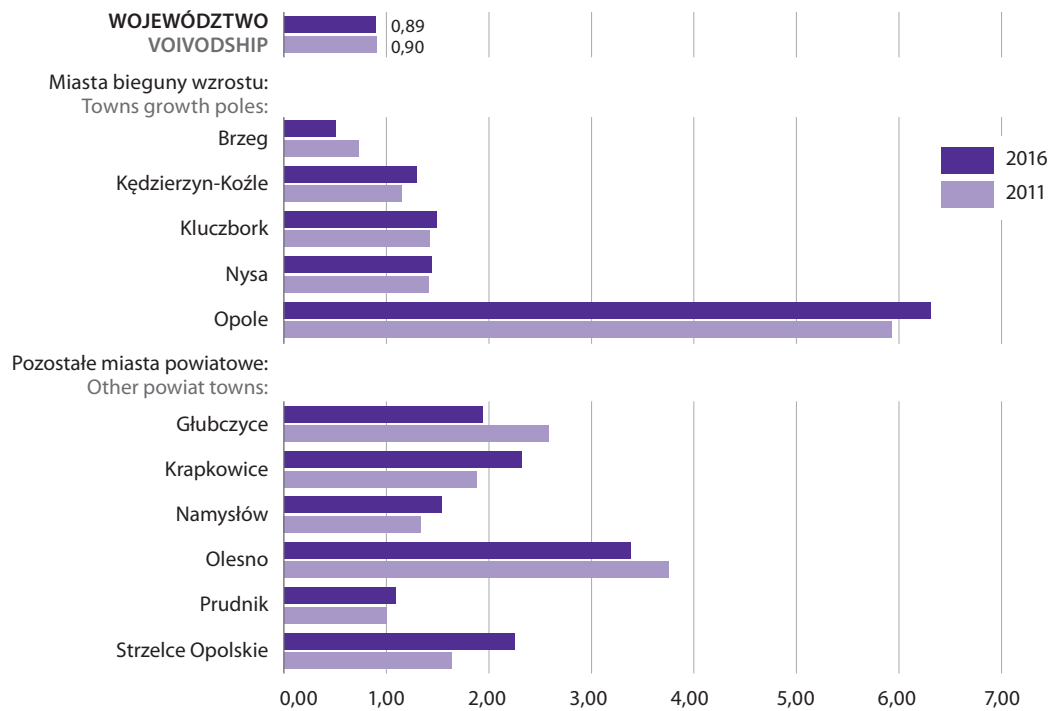

Wskaźnikiem informującym o stopniu atrakcyjności rynku pracy na danym obszarze jest iloraz przepływów, czyli stosunek liczby przyjeżdżających do pracy do liczby wyjeżdżających w tym celu. W 2016 r. w zestawieniu dziesięciu gmin województwa opolskiego z największą przewagą liczby przyjeżdżających nad liczbą wyjeżdżających do pracy znalazło się Opole oraz cztery inne miasta powiatowe (Olesno, Krapkowice, Strzelce Opolskie i Głubczyce).

Najbardziej atrakcyjnym rynkiem pracy w województwie było Opole – regionalny biegun wzrostu, dla którego iloraz przepływów wynosił 6,31. Wysoki wskaźnik potwierdził jego rangę jako kluczowego ośrodka miejskiego o funkcji rynku pracy w województwie opolskim. We wszystkich badanych subregionalnych biegunach wzrostu przewaga liczby przyjeżdżających nad liczbą wyjeżdżających była wyraźnie mniejsza (1,29-1,49). Wyjątek stanowił Brzeg, gdzie na 1 przyjeżdżającego do pracy przypadały 2 osoby wyjeżdżające poza jego granice i wskaźnik osiągnął poziom 0,50. Podobnie iloraz przepływów kształtował się przeciętnie w województwie (0,52). W grupie pozostałych miast powiatowych nadwyżkę liczby przyjeżdżających nad liczbą wyjeżdżających notowano we wszystkich miastach. Ponad 2-krotnie więcej przyjeżdżających niż wyjeżdżających notowano w Oleśnie (3,38), Krapkowicach (2,31) i Strzelcach Opolskich (2,25). Nieznacznie więcej przyjeżdżających niż wyjeżdżających obserwowano w Prudniku (1,09).

W porównaniu z 2011 r. iloraz przepływów wzrósł we wszystkich miastach należących do biegunów wzrostu (z wyjątkiem Brzegu), w tym w największym stopniu w Opolu. W grupie pozostałych miast powiatowych wzrost poziomu wskaźnika notowano w Strzelcach Opolskich, Krapkowicach, Namysławie i Prudniku, natomiast spadek miał miejsce w Głubczycach i Oleśnie.

Wykres 36. Iloraz przepływów związanych z zatrudnieniem
 Chart 36. The ratio of work-related commuting flows

Rozdział 2

Chapter 2

Wielowymiarowa analiza porównawcza poziomu rozwoju miast powiatowych w województwie opolskim

Multidimensional comparative analysis of the level of development of powiat towns in Opolskie voivodship

2.1. Metodologia badania

2.1. Methodology of survey

Celem badania była identyfikacja poziomu i stopnia zróżnicowania potencjału rozwoju miast powiatowych z zastosowaniem taksonomicznej miary rozwoju, prowadzącej do wyznaczenia miary syntetycznej. Analizie poddany został także wpływ potencjału miast powiatowych na rozwój poszczególnych powiatów. W tym celu porównane zostały wyniki badania uzyskane w dwóch wariantach obliczeniowych, tj. dla powiatów ogółem oraz powiatów z wyłączeniem ich miast powiatowych. Na potrzeby badania miasto Opole potraktowano jako miasto powiatowe powiatu opolskiego (nie miasto na prawach powiatu), a dane powiatu opolskiego powiększono o dane dotyczące Opola.

Do analizy potencjału poszczególnych jednostek wykorzystano metodę porządkowania liniowego. Stosuje się ją w celu oceny zróżnicowania obiektów ze względu na osiągnięty poziom rozwoju społecznego i gospodarczego. Liniowe uporządkowanie obiektów sprowadza obiekty z przestrzeni wielowymiarowej na prostą, pozwalając na jednoznaczne ich uporządkowanie i wyliczenie syntetycznych różnic między nimi¹.

Miarę syntetyczną wyznaczono na podstawie zestawu wskaźników diagnostycznych, obliczonych na podstawie danych gromadzonych przez resort statystyki publicznej. Rozwój danej jednostki terytorialnej ma charakter wieloaspektowy, a dobór cech odzwierciedlających jego poziom cechuje duża wielowymiarowość umożliwiającą wybór różnych zestawów zmiennych. W przedmiotowej analizie do budowy wskaźnika syntetycznego wstępnie przyjęto zbiór 22 zmiennych diagnostycznych, mających wpływ na sytuację społeczną, poziom i tempo rozwoju gospodarczego oraz stan środowiska naturalnego. Zmienne poddano weryfikacji ze względu na kryteria²:

- merytoryczne (najbardziej istotne, a nie marginalne własności analizowanych obszarów, jednoznacznie zdefiniowane oraz logicznie ze sobą powiązane),
- formalne (zmienne mierzalne, wiarygodne, kompletne oraz porównywalne w czasie),
- statystyczne (odpowiedni poziom współczynnika zmienności i korelacji).

W wyniku weryfikacji dokonano eliminacji zmiennych, dla których zdolność dyskryminacyjna wyrażona współczynnikiem zmienności była mniejsza od założonej wartości progowej (0,1), a pojemność informacyjna w postaci współczynnika korelacji przekraczała przyjętą wartość progową (0,75)³. Do badania ostatecznie przyjęto zbiór 10 wskaźników, opisujących rozwój społeczny i gospodarczy oraz stan środowiska naturalnego. Uwzględnienie w analizie lat 2010 i 2018 umożliwiło obserwację tendencji i kierunków zmian w poziomie rozwoju badanych jednostek.

1 J. Pocięcha, B. Podolec, A. Sokolowski, K. Zając, Metody taksonomiczne w badaniach społeczno-ekonomicznych, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1988, s. 57.

2 T. Panek, J. Zwierzchowski, Statystyczne metody wielowymiarowej analizy porównawczej, Teoria i praktyka, Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2013, s. 18-29.

3 W przypadku dwóch zmiennych przyjęto wyższość kryteriów merytorycznych nad formalnymi i mimo mniejszego od wartości progowej współczynnika zmienności, pozostawiono je w zbiorze.

Tablica 19. Wybrane zmienne diagnostyczne
Table 19. Selected diagnostic variables

Lp. No.	Zmienne diagnostyczne Diagnostic variables	Charakter zmiennych Character of the variables
1	Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 population	S
2	Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności Net migration for permanent residence per 1000 population	S
3	Przychodnie na 10 tys. ludności Out-patient departments per 10 thousand population	S
4	Mieszkania na 1000 ludności Dwellings per 1000 population	S
5	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w REGON na 1000 ludności w wieku produkcyjnym Entities of the national economy registered in the REGON register per 1000 working age population	S
6	Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca (zł) Sold production of industry per capita (PLN)	S
7	Pracujący na 1000 ludności Employed persons per 1000 population	S
8	Różnica w odsetku ludności korzystającej z wodociągu i kanalizacji Difference in the percentage of population using the water supply and sewage systems	D
9	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem Population connected to wastewater treatment plants in % of total population	S
10	Zmieszane odpady komunalne na 1 mieszkańca (kg) Mixed municipal waste per capita (kg)	D

S – stymulanta, D – destymulanta
S – stimulant, D – destimulant

Zbiór przyjętych zmiennych podzielono na dwa podzbiory:

- stymulanty, których wzrost wartości świadczy o pożądanym rozwoju badanego zjawiska,
- destymulanty, których wysokie wartości negatywnie wpływają na badane zjawisko.

Do obliczeń syntetycznego miernika rozwoju (SMR) zastosowano środowisko oraz odpowiednie pakiety programu R⁴. Zmienne diagnostyczne doprowadzono do wzajemnej porównywalności, poddając je standaryzacji. Finalnym wskaźnikom przypisano stałą wagę, uznając że każda ze zmiennych oddziałuje na dane zjawisko z taką samą siłą. W dalszej kolejności określono współrzędne wzorca, tj. górnego bieguna rozwoju (łącznie dla lat 2010 i 2018), będące najkorzystniejszymi wartościami zmiennych stymulant i destymulant. Do wyznaczenia odległości między badanymi jednostkami, a obiektem wzorcem wykorzystano uogólnioną miarę odległości GDM1 dla danych metrycznych, wykorzystującą ideę współczynnika korelacji liniowej Pearsona⁵. Odległość przyjmuje wartości z przedziału (0,1). Im mniejsza odległość tym bardziej dana jednostka jest zbliżona do poziomu rozwoju obiektu wzorca.

4 M. Walesiak, Uogólniona miara odległości GDM w statystycznej analizie wielowymiarowej z wykorzystaniem programu R, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2011, s. 73–76.

5 Ibidem, s. 38.

Wyznaczone syntetyczne mierniki rozwoju stanowiły następnie podstawę podziału analizowanych jednostek na cztery grupy według poziomu rozwoju zgodnie z poniższą zasadą⁶:

- $SMR < z - s$ – najwyższy poziom rozwoju,
- $z - s \leq SMR < z$ – wysoki poziom rozwoju,
- $z \leq SMR < z + s$ – niski poziom rozwoju,
- $z + s \leq SMR$ – najniższy poziom rozwoju.

gdzie:

SMR – syntetyczny miernik rozwoju,
 z – średnia arytmetyczna SMR,
 s – odchylenie standardowe SMR.

2.2. Identyfikacja miast powiatowych najlepiej i najgłębiej rozwiniętych

2.2. Identification of the best and the least developed powiat towns

W latach 2010–2018 w większości badanych miast notowano pozytywne zmiany związane m.in. z lepszym dostępem do ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, zwiększeniem liczby mieszkań, wzrostem produkcji sprzedanej przemysłu oraz rozwojem infrastruktury komunalnej (sieci wodociągowej i kanalizacyjnej), przy spadku ilości zmieszanych odpadów komunalnych i mniejszej skali migracji na pobyt stały. Do niepożądanych zmian można zaliczyć pogłębienie ubytku naturalnego.

Na podstawie zmiennych wybranych do analizy poziomu rozwoju stwierdzono, że badane miasta powiatowe najbardziej były zróżnicowane pod względem przyrostu naturalnego i salda migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności. Wysoką zdolność dyskryminacyjną obserwowano także w przypadku różnicy w odsetku ludności korzystającej z wodociągu i kanalizacji, a także produkcji sprzedanej przemysłu przypadającej na 1 mieszkańca. Zmiennymi o najniższym poziomie współczynnika zmienności były mieszkania na 1000 ludności oraz ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem. Porównanie poziomu współczynnika zmienności w latach 2010 i 2018 wskazało na wzrost zróżnicowania badanych miast w zakresie większości wybranych zmiennych.

Tablica 20. Współczynnik zmienności wybranych zmiennych diagnostycznych badanych miast powiatowych
 Table 20. Coefficient of variation of selected diagnostic variables of surveyed powiat towns

Lp. No.	Wybrane zmienne diagnostyczne Selected diagnostic variables	2010	2018
		w %	in %
1	Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 population	-134,5	-61,5
2	Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności Net migration for permanent residence per 1000 population	-71,7	-213,2
3	Przychodnie na 10 tys. ludności Out-patient departments per 10 thousand population	37,4	26,8
4	Mieszkania na 1000 ludności Dwellings per 1000 population	4,7	5,1
5	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w REGON na 1000 ludności w wieku produkcyjnym Entities of the national economy registered in the REGON register per 1000 working age population	16,5	17,8

⁶ M. Podogrodzka, Analiza zjawisk społeczno-ekonomicznych z zastosowaniem metod taksonomicznych, „Wiadomości Statystyczne”, 2011, nr 11, s. 33-34.

Tablica 20. Współczynnik zmienności wybranych zmiennych diagnostycznych badanych miast powiatowych (dok.)

Table 20. Coefficient of variation of selected diagnostic variables of surveyed powiat towns (cont.)

Lp. No.	Wybrane zmienne diagnostyczne Selected diagnostic variables	2010	2018
		w %	in %
6	Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca (zł) Sold production of industry per capita (PLN)	49,4	65,9
7	Pracujący na 1000 ludności Employed persons per 1000 population	21,7	32,8
8	Różnica w odsetku ludności korzystającej z wodociągu i kanalizacji Difference in the percentage of population using the water supply and sewage systems	84,8	81,3
9	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem Population connected to wastewater treatment plants in % of total population	10,1	4,1
10	Zmieszane odpady komunalne na 1 mieszkańca (kg) Mixed municipal waste per capita (kg)	19,6	20,3

W wyniku przeprowadzonego porządkowania liniowego badanych miast wyznaczono syntetyczny miernik rozwoju dla lat 2010 i 2018, określony odległością poszczególnych miast powiatowych od obiektu wzorca.

W 2018 r. w grupie miast stanowiących bieguny wzrostu najwyższy potencjał rozwoju posiadało Opole – regionalny biegun wzrostu. Na uzyskany wynik (0,112) miały wpływ m.in.: przyrost naturalny i dodatnie saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności, największa liczba mieszkań przypadająca na 1000 ludności, najwyższa przedsiębiorczość określona relacją liczby podmiotów zarejestrowanych w REGON na 1000 ludności w wieku produkcyjnym, stosunkowo duża liczba pracujących na 1000 ludności oraz mała różnica w odsetku ludności korzystającej z wodociągu i kanalizacji. Na wyraźnie wyższym poziomie (większa odległość od wzorca) kształtowały się syntetyczne mierniki rozwoju dla subregionalnych biegunów wzrostu, oscylując między 0,436 w Brzegu do 0,587 w Kędzierzynie-Koźlu. O najniższym wyniku Kędzierzyna-Koźla zdecydowały m.in.: wysoki ubytek naturalny i ujemne saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności, najmniejsza liczba przychodni przypadająca na 10 tys. ludności, najniższy odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków oraz stosunkowo niski poziom przedsiębiorczości. Niekorzystne zjawiska nie były w stanie zniwelować jeden z najwyższych poziomów produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

W grupie pozostałych miast powiatowych najmniejszą odległość od wzorca (0,257) uzyskał Namysłów, w którym notowano m.in. wysokie dodatnie saldo migracji na pobyt stały przypadające na 1000 ludności, dużą liczbę podmiotów gospodarki narodowej i mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności, wysoki poziom produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca i stosunkowo małą różnicę w odsetku ludności korzystającej z wodociągu i kanalizacji. Najwyższy poziom wskaźnika (0,561 – największa odległość od wzorca) osiągnął Prudnik i był wynikiem m.in. najmniejszej liczby pracujących przypadających na 1000 ludności, najniższego poziomu przedsiębiorczości, stosunkowo małej liczby przychodni w przeliczeniu na 10 tys. ludności, wysokiego ubytku naturalnego na 1000 ludności oraz niskiego poziomu produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca.

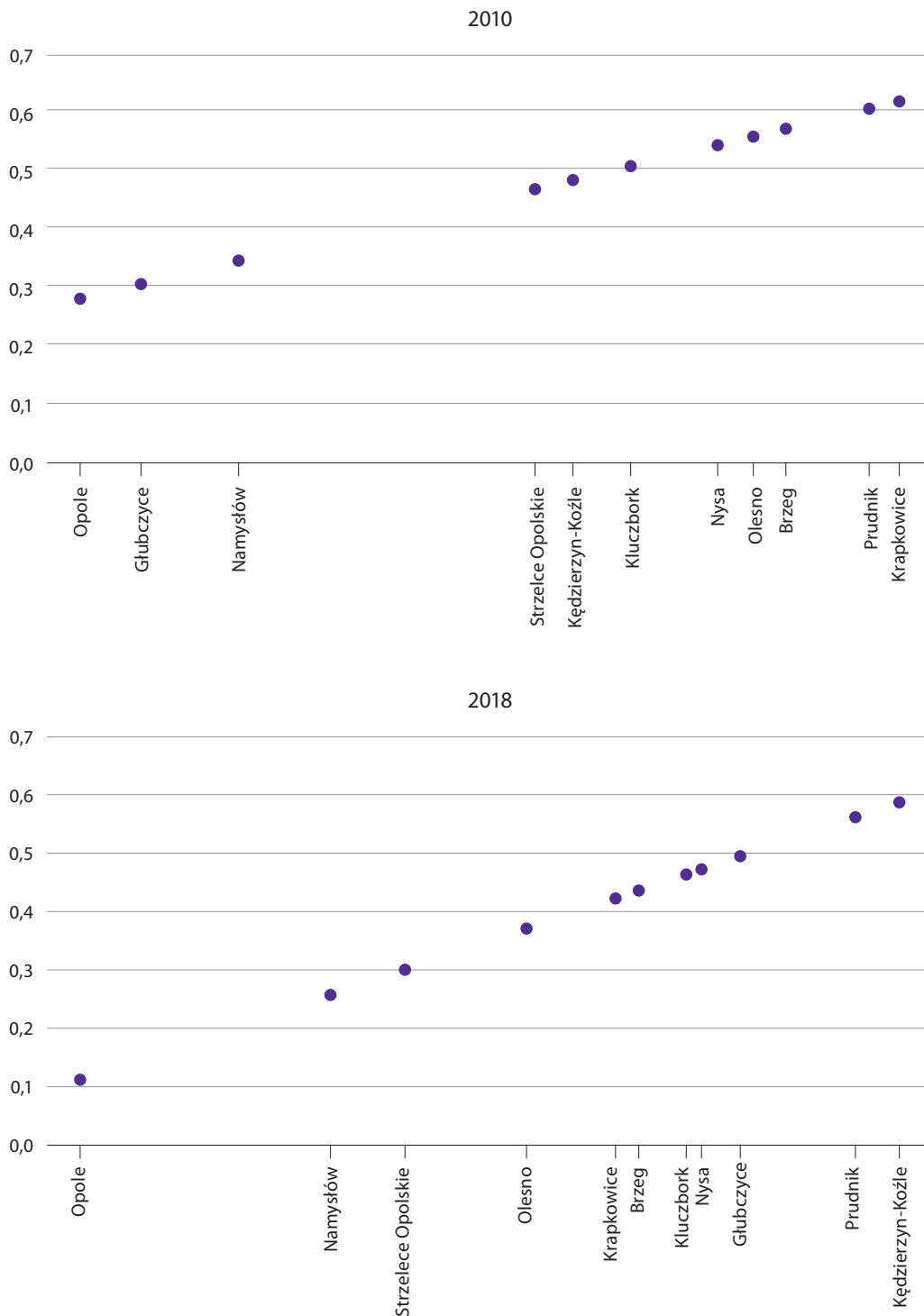
Tablica 21. Odległości badanych miast powiatowych od obiektu wzorca
 Table 21. Distances of surveyed powiat towns from the reference object

Wyszczególnienie Specification	Odległość GDM1 GDM1 distance		
	2010	2018	zmiana w 2018 r. (+/-) względem 2010 r. change in 2018 (+/-) relative to 2010
Miasta bieguny wzrostu: Towns growth poles:			
Brzeg	0,568	0,436	-0,132
Kędzierzyn-Koźle	0,480	0,587	+0,107
Kluczbork	0,504	0,463	-0,041
Nysa	0,540	0,472	-0,068
Opole	0,277	0,112	-0,165
Pozostałe miasta powiatowe: Other powiat towns:			
Głubczyce	0,302	0,495	+0,193
Krapkowice	0,614	0,422	-0,192
Namysłów	0,342	0,257	-0,085
Olesno	0,554	0,371	-0,183
Prudnik	0,602	0,561	-0,041
Strzelce Opolskie	0,464	0,300	-0,164

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem programu R.
 Source: own study using the R programme.

Porównanie syntetycznych mierników rozwoju z 2010 r. wykazało, że większość badanych miast zmniejszyła odległość (obniżenie wskaźnika) i tym samym nadrobiła dystans w rozwoju do obiektu wzorca. W grupie miast stanowiących bieguny wzrostu obniżenie syntetycznego miernika rozwoju na największą skalę notowano w Opolu i Brzegu (odpowiednio: o 0,165 i o 0,132). Podobne zmiany obserwowano w grupie pozostałych miast powiatowych, gdzie wskaźnik w największym stopniu uległ obniżeniu w Krapkowicach (o 0,192), Oleśnie (o 0,183) i Strzelcach Opolskich (o 0,164). Niekorzystne zmiany w potencjale rozwoju wystąpiły natomiast w dwóch badanych miastach, tj. Kędzierzynie-Koźlu (wzrost odległości o 0,107) i Głubczycach (o 0,193).

Wykres 37. Uporządkowanie badanych miast powiatowych według odległości GDM1
 Chart 37. Arrangement of surveyed powiat towns according to the GDM1 distance

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem programu R.
 Source: own study using the R programme.

O stopniu zróżnicowania (rozproszenia) rozwoju informują następujące miary statystyczne: odchylenie standardowe, współczynnik zmienności oraz rozstęp. Odchylenie standardowe dla syntetycznych mierników rozwoju wskazuje, że w 2018 r. w porównaniu z 2010 r. zróżnicowanie w poziomie rozwoju miast będących biegunami wzrostu zwiększyło się. Większe zróżnicowanie potwierdza także współczynnik zmienności oraz rozstęp. Odmienną sytuację obserwowano w grupie pozostałych miast powiatowych, w przypadku których odchylenie standardowe i rozstęp uległy obniżeniu, przy nieznacznym wzroście współczynnika zmienności.

Tablica 22. Miary statystyczne dla syntetycznych mierników rozwoju badanych miast powiatowych

Table 22. Statistical measures for synthetic indicators of development of surveyed powiat towns

Wyszczególnienie Specification		Odchylenie standardowe Standard deviation	Współczynnik zmienności w % Coefficient of variation in %	Rozstęp Range
Miasta bieguny wzrostu Towns growth poles	2010	0,115	24,3	0,291
	2018	0,178	43,1	0,475
Pozostałe miasta powiatowe Other powiat towns	2010	0,134	27,9	0,312
	2018	0,116	28,8	0,304

Wyznaczone syntetyczne mierniki rozwoju wykorzystano następnie do pogrupowania badanych miast według poziomu rozwoju. Wśród miast stanowiących bieguny wzrostu najwyższy poziom rozwoju w latach 2010 i 2018 osiągnęło Opole. W analizowanych latach do tej samej grupy według poziomu rozwoju zaklasyfikowane zostały także: Brzeg, Kluczbork i Nysa. Niekorzystną zmianę poziomu rozwoju (z niskiego na najniższy) notowano natomiast w przypadku Kędzierzyna-Koźła. Większe zmiany w latach 2010–2018 obserwowano w grupie pozostałych miast powiatowych, gdzie awans zaliczyły Krapkowice (z grupy o najniższym poziomie rozwoju do grupy o niskim poziomie) i Olesno (z grupy o niskim poziomie rozwoju do grupy o wysokim poziomie rozwoju), przy spadku Głubczyc (z grupy o najwyższym poziomie rozwoju do grupy o niskim poziomie rozwoju). Bez zmian pozostał poziom rozwoju Prudnika (najniższy), Strzelec Opolskich (wysoki) i Namysłowa (najwyższy).

Tablica 23. Badane miasta powiatowe według poziomu rozwoju

Table 23. Surveyed powiat towns by level of development

Wyszczególnienie Specification		Poziom rozwoju Level of development			
		najniższy the lowest	niski low	wysoki high	najwyższy the highest
Miasta bieguny wzrostu Towns growth poles	2010	x	Kędzierzyn-Koźle Brzeg, Kluczbork, Nysa	x	Opole
	2018	Kędzierzyn-Koźle	Brzeg, Kluczbork, Nysa	x	Opole
Pozostałe miasta powiatowe Other powiat towns	2010	Krapkowice, Prudnik	Olesno	Strzelce Opolskie	Głubczyce, Namysłów
	2018	Prudnik	Głubczyce, Krapkowice	Olesno, Strzelce Opolskie	Namysłów

2.3. Analiza wpływu potencjału miast powiatowych na rozwój powiatów

2.3. Analysis of the impact of the potential of powiat towns on powiat development

Kolejnym etapem badania była analiza wpływu potencjału miast powiatowych na rozwój poszczególnych powiatów. W tym celu przeprowadzono porządkowanie liniowe powiatów ogółem oraz powiatów po wyłączeniu miast powiatowych, a następnie porównano wyniki analizy uzyskane w tych dwóch wariantach obliczeniowych.

Wynikiem przeprowadzonego porządkowania liniowego powiatów był syntetyczny miernik rozwoju dla lat 2010 i 2018, wskazujący odległości poszczególnych powiatów od obiektu wzorca.

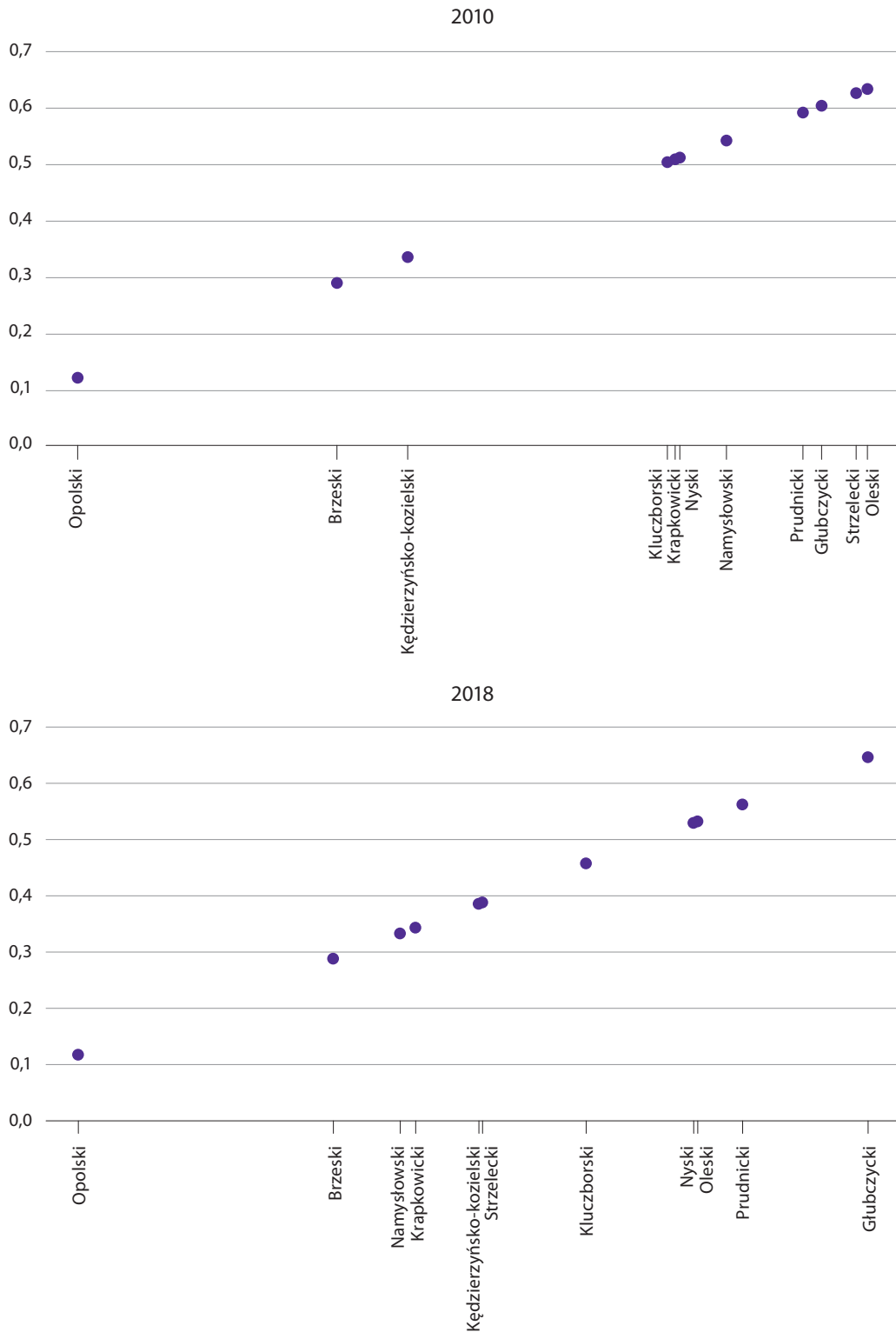
Tablica 24. Odległości powiatów od obiektu wzorca
Table 24. Distances of powiats from the reference object

Wyszczególnienie Specification	Odległość GDM1 GDM1 distance		
	2010	2018	zmiana w 2018 r. (+/-) względem 2010 r. change in 2018 (+/-) relative to 2010
Brzeski	0,291	0,289	-0,002
Głubczycki	0,604	0,648	+0,044
Kędzierzyńsko-kozielski	0,336	0,387	+0,051
Kluczborski	0,504	0,459	-0,045
Krapkowicki	0,509	0,344	-0,165
Namysłowski	0,543	0,334	-0,209
Nyski	0,513	0,531	+0,018
Oleski	0,634	0,534	-0,100
Opolski	0,123	0,118	-0,005
Prudnicki	0,592	0,564	-0,028
Strzelecki	0,627	0,389	-0,238

W 2018 r. najwyższy potencjał rozwoju, wyrażony najmniejszą odległością od wzorca, notowano w powiecie opolskim (0,118). O wyniku zdecydowały m.in.: najwyższy wskaźnik przedsiębiorczości, największa liczba mieszkań i pracujących przypadających na 1000 ludności, największy odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków, najmniejsza różnica w odsetku ludności korzystającej z wodociągu i kanalizacji oraz dodatnie saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności.

Najbardziej odległy od wzorca był powiat głubczycki (0,648). Powodem takiej sytuacji był m.in. najwyższy ubytek naturalny w przeliczeniu na 1000 ludności, największa ilość zmieszanych odpadów komunalnych i najniższy poziom produkcji sprzedanej przemysłu przypadające na 1 mieszkańca oraz niski udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w ludności ogółem.

Wykres 38. Uporządkowanie powiatów według odległości GDM1
 Chart 38. Arrangement of powiats according to the GDM1 distance

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem programu R.
 Source: own study using the R programme.

Z porównania syntetycznych mierników rozwoju z 2010 r. i 2018 r. wynika, że w większości powiatów wartości miary odległości uległy obniżeniu, co skutkowało nadrobieniem dystansu w rozwoju do obiektu wzorca. Odległość od obiektu wzorca w największym stopniu zmniejszyła się w powiecie strzeleckim (o 0,238) i namysłowskim (o 0,209).

Podobną analizę przeprowadzono dla powiatów z wyłączeniem miast powiatowych. Poziom wyznaczonego syntetycznego miernika rozwoju dla lat 2010 i 2018 wskazał potencjał rozwoju poszczególnych powiatów względem obiektu wzorca.

Tablica 25. Odległości powiatów z wyłączeniem miast powiatowych od obiektu wzorca
Table 25. Distances of powiats excluding powiat towns from the reference object

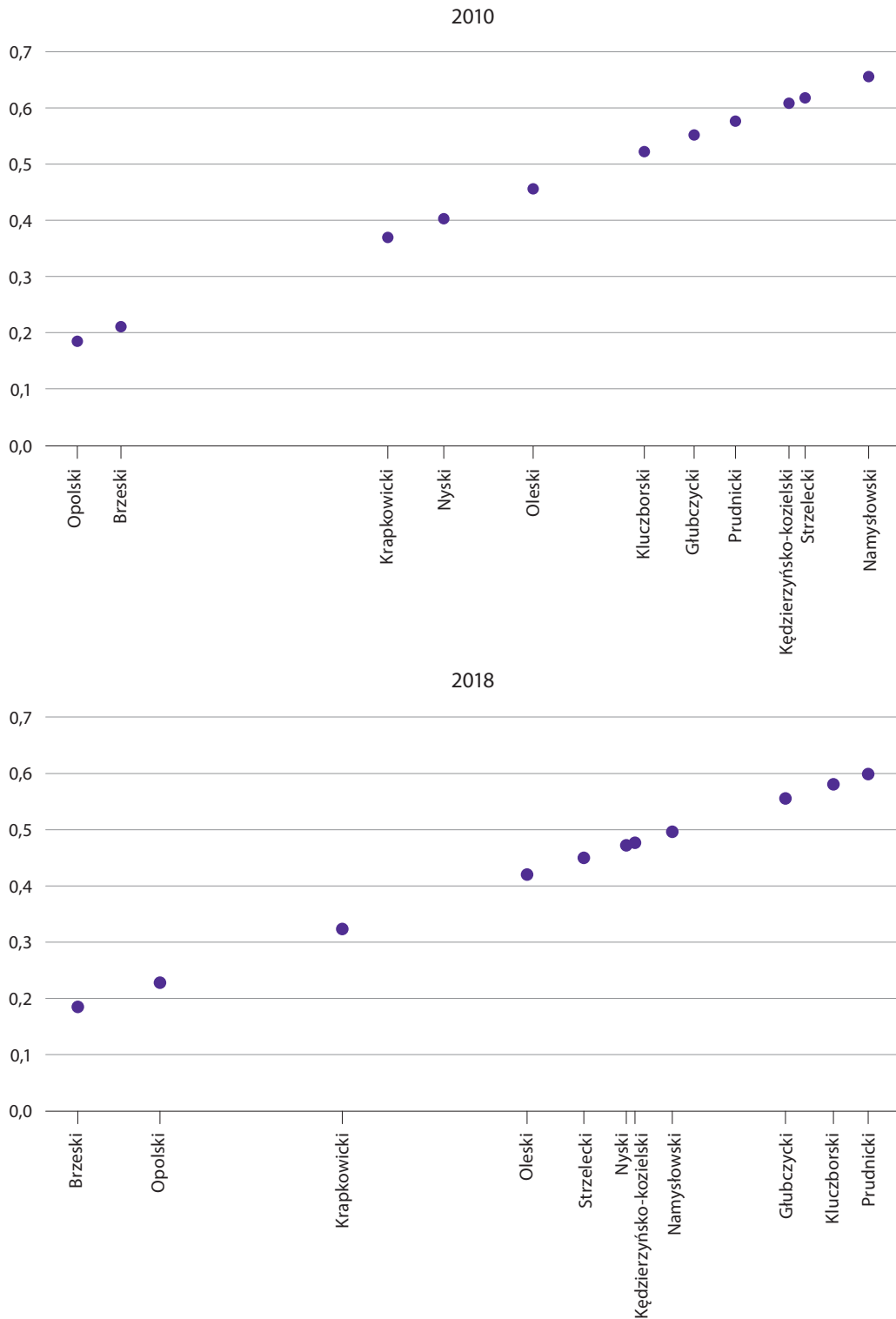
Wyszczególnienie Specification	Odległość GDM1 GDM1 distance		
	2010	2018	zmiana w 2018 r. (+/-) względem 2010 r. change in 2018 (+/-) relative to 2010
Brzeski	0,211	0,185	-0,026
Głubczycki	0,552	0,556	+0,004
Kędzierzyńsko-kozielski	0,608	0,477	-0,131
Kluczborski	0,522	0,581	+0,059
Krapkowicki	0,369	0,323	-0,046
Namysłowski	0,656	0,496	-0,160
Nyski	0,403	0,472	+0,069
Oleski	0,456	0,420	-0,036
Opolski	0,185	0,228	+0,043
Prudnicki	0,576	0,599	+0,023
Strzelecki	0,618	0,450	-0,168

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem programu R.
Source: own study using the R programme.

W 2018 r. najlepsze wyniki wyrażone najmniejszą odległością od wzorca uzyskał powiat brzeski (0,185), co było efektem m.in. największej liczby podmiotów gospodarki narodowej przypadającej na 1000 ludności w wieku produkcyjnym i przychodni w przeliczeniu na 10 tys. ludności, dodatniego salda migracji na pobyt stały na 1000 ludności, wysokiego odsetka ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków i stosunkowo małej różnicy w odsetku ludności korzystającej z wodociągu i kanalizacji.

Najśłabszy wynik (0,599) osiągnął powiat prudnicki, w którym notowano m.in. największą różnicę w odsetku ludności korzystającej z wodociągu i kanalizacji, najmniejszy odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków, niski poziom produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca i stosunkowo wysokie ujemne saldo migracji na pobyt stały przypadające na 1000 ludności.

Wykres 39. Uporządkowanie powiatów z wyłączeniem miast powiatowych według odległości GDM1
 Chart 39. Arrangement of powiats excluding powiat towns according to the GDM1 distance

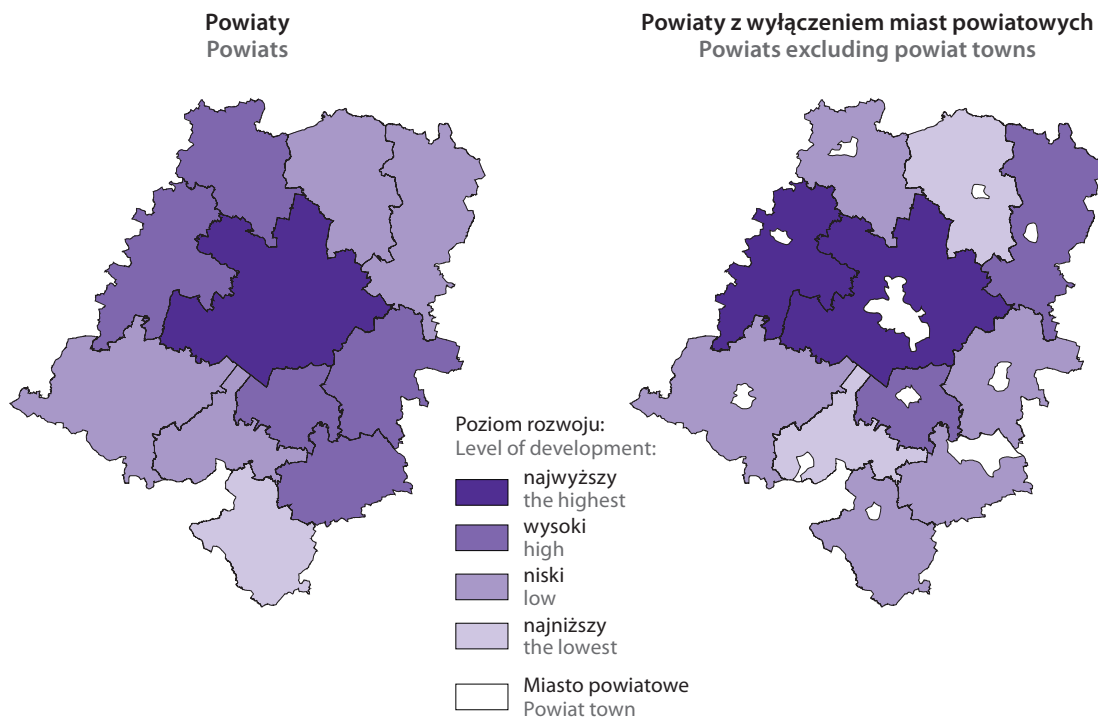
Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem programu R.
 Source: own study using the R programme.

W latach 2010–2018 w większości powiatów z wyłączeniem miast powiatowych obserwowano obniżenie poziomu syntetycznego miernika rozwoju. Odległość od obiektu wzorca najbardziej zmniejszyła się w powiecie strzeleckim (o 0,168), namysłowskim (o 0,160) i kędzierzyńsko-kozielskim (o 0,131).

Na podstawie wartości syntetycznych mierników rozwoju pogrupowano badane jednostki według poziomu rozwoju. Następnie, poprzez porównanie wyników w dwóch wariantach obliczeniowych, określono wpływ potencjału miast powiatowych na rozwój poszczególnych powiatów.

Mapa 1. Powiaty oraz powiaty z wyłączeniem miast powiatowych według poziomu rozwoju w 2018 r.

Map 1. Powiats and powiats excluding powiat towns by level of development in 2018

W 2018 r. obserwowano zróżnicowany poziom rozwoju poszczególnych powiatów. Najwyższy poziom rozwoju notowano w centralnej części województwa, w powiecie opolskim. Najwięcej powiatów (brzeski, krapkowicki, kędzierzyńsko-kozielski, namysłowski i strzelecki) reprezentowało wysoki poziom rozwoju. Niski i najniższy poziom rozwoju osiągnęły powiaty położone w południo-zachodniej (nyski, prudnicki i głubczycki) i północno-wschodniej części województwa (kluczborski i oleski).

Wyłączenie miast powiatowych spowodowało zmiany w grupowaniu poszczególnych powiatów. Do grupy o najwyższym poziomie rozwoju zakwalifikowany został, obok powiatu opolskiego, także powiat brzeski. Do dwóch spadła liczba powiatów o wysokim poziomie rozwoju (krapkowicki i oleski). Wzrosła natomiast liczebność grupy o niskim (głubczycki, kędzierzyńsko-kozielski, namysłowski, nyski i strzelecki) i najniższym poziomie rozwoju (kluczborski i prudnicki).

Tablica 26. Zmiany poziomu rozwoju powiatów z wyłączeniem miast powiatowych w 2018 r.
 Table 26. Changes in the level of development of powiats excluding powiat towns in 2018

Wyszczególnienie Specification		Zmiana poziomu rozwoju powiatów z wyłączeniem miast powiatowych Changes in the level of development of powiats excluding powiat towns		
		spadek decrease	bez zmian no change	wzrost increase
Poziom rozwoju powiatów przed wyłączeniem miast powiatowych Level of powiat development before excluding powiat towns	najwyższy the highest	x	opolski	x
	wysoki high	kędzierzyńsko-kozielski, namysłowski, strzelecki	krapkowicki	brzeski
	niski low	kluczborski, prudnicki	nyski	oleski
	najniższy the lowest	x	x	głubczycki

Zestawienie wyników wskazało na zróżnicowany wpływ miast powiatowych na osiągnięte wyniki. W 2018 r. wyłączenie z powiatów miast powiatowych spowodowało, że osiem powiatów zmieniło grupę poziomu rozwoju. Dla powiatu brzeskiego, oleskiego i głubczyckiego wyłączenie miast powiatowych spowodowało przeklasyfikowanie do wyższej grupy poziomu rozwoju. Wyższa grupa poziomu rozwoju wymienionych powiatów z wyłączeniem miast powiatowych może dowodzić, że potencjał rozwoju nie skupia się głównie w miastach powiatowych, ale także dotyczy innych ośrodków miejskich w tych powiatach.

Odminną sytuację obserwowano w powiatach: kędzierzyńsko-kozielskim, namysłowskim, strzeleckim, kluczborskim i prudnickim, gdzie wyłącznie miast powiatowych skutkowało spadkiem do niższej grupy poziomu rozwoju. Sytuacja ta może świadczyć o tym, że potencjał rozwoju powiatów w dużej mierze koncentruje się w miastach powiatowych.

Bez zmian po wyłączeniu miast powiatowych kształtował się poziom rozwoju powiatów: opolskiego, krapkowickiego i nyskiego. Najwyższy poziom rozwoju z miastem i po jego wyłączeniu osiągnął powiat opolski, co może wskazywać na wysoki potencjał rozwoju znajdujący się w mieście Opolu, jak i na obszarze powiatu. Podobną sytuację notowano w powiecie krapkowickim, który przed i po wyłączeniu miasta powiatowego zaliczał się do grupy o wysokim poziomie rozwoju. Niski poziom rozwoju przed i po wyłączeniu miasta powiatowego utrzymał natomiast powiat nyski, co może dowodzić, że miasto Nysa nie miało istotnego wpływu na osiągnięty poziom rozwoju w powiecie nyskim.

Uwagi ogólne

1. Dane prezentuje się w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej we Wspólnocie Europejskiej – Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2. W ramach klasyfikacji dokonano dodatkowego grupowania, ujmując pod pojęciem „Przemysł” sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.
2. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON obejmują osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zaklasyfikowane do poszczególnych sekcji PKD 2007 według przeważającego rodzaju działalności. W publikacji do podmiotów nie zaliczono osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.
3. Dane w cenach bieżących odpowiadają uzyskanym dochodom, poniesionym wydatkom lub wartości wyrobów, usług itp.
Do wyceny produkcji przyjęto kategorię ceny bazowej, zastępując nią cenę producenta. Cena bazowa definiowana jest jako kwota pieniędzy otrzymywana przez producenta (w tym także przez jednostkę handlową) od nabywcy za jednostkę produktu (wyrobu lub usługi), pomniejszona o podatki od produktu oraz o ewentualne rabaty i opusty, powiększona o dotacje otrzymywane do produktu. Podatki od produktów obejmują: podatek od towarów i usług – VAT (od produktów krajowych i z importu), podatki i cła od importu (łącznie z podatkiem akcyzowym) oraz inne podatki od produktów, jak podatek akcyzowy od produktów krajowych i podatki od niektórych rodzajów usług (np. od gier losowych i zakładów wzajemnych).
4. Przy przeliczaniu na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) danych według stanu w końcu roku (np. podmioty gospodarki narodowej) przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 grudnia, a przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku (np. ruch naturalny ludności, produkcja) według stanu w dniu 30 czerwca.
5. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w publikacji.
6. Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.
7. W publikacji pominięto niektóre wyjaśnienia, szczegółowe uwagi, notki i itp. zamieszczone w innych publikacjach Urzędu Statystycznego. Rozszerzone wyjaśnienia dotyczące poszczególnych dziedzin statystyki Czytelnik znajdzie w publikacjach tematycznych, na stronie internetowej GUS <http://www.stat.gov.pl> oraz w serii „Metodologia badań statystycznych”.

W publikacji zastosowano skróty nazw niektórych sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności — PKD 2007; zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

Skrót	Pełna nazwa
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

General notes

1. Data are presented according to the Polish Classification of Activities – PKD 2007, compiled on the basis of the Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev.2. In the scope of classification the item „Industry” has been introduced, including sections: „Mining and quarrying”, „Manufacturing”, „Electricity, gas, steam and air conditioning supply” as well as „Water supply; sewerage, waste management and remediation activities”, as an additional grouping.
2. Entities of the national economy entered in the REGON register include legal persons, organizational entities without legal personality and natural persons conducting economic activity, classified into particular NACE Rev. 2 sections according to the predominant kind of activity. In the publication persons tending private farms in agriculture have not be counted among entities.
3. Data in current prices correspond to obtained revenue, incurred expenditures or the value of products, services, etc.
In order to evaluate production the basic price has been adopted replacing the producer’s category. Basic price is defined as the amount of money received by a producer (trade entities included) from a buyer for a unit of product (good or service), decreased by the tax on the product as well as by applicable rebates and deductions, and increased by subsidies received for the product. Taxes on products include: value added tax –VAT (on domestic products and on imports), taxes and customs duties on imports (including excise tax) as well as other taxes on products, such as excise tax on domestic products and taxes on selected types of services (e.g. on games of chance and mutual betting).
4. When computing per capita (1000 population etc.) data as of the end of a year (e.g. entities of the national economy) the population as of 31st December was adopted, whereas data describing the magnitude of a phenomenon within a year (e.g. vital statistics of population, production) as of 30th June.
5. Relative numbers (indices, percentages) are, as a rule, calculated on the basis of absolute data expressed with higher precision than that presented in the publication.
6. Due to the rounding of data, in some cases sums of components may slightly differ from the amount given in the item „total”.
7. This publication does not contain some detailed explanations concerning the methodology, notes and etc., which are found in other publications of the Statistical Office. More detailed information pertaining to particular fields of statistics can be found in subject matter publications, on the web page of Statistics Poland <http://www.stat.gov.pl> as well as in the series „Statistical research methodology”.

The names of some sections of the Statistical Classification of Economic Activities in the European Community — NACE Rev. 2 used in publication have been abbreviated; the list of abbreviations used and their full names are given below:

Abbreviation	Full name
Trade; repair of motor vehicles	Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motor-cycles